
DIAGNOZA SPOŁECZNO- GOSPODARCZO-PRZESTRZENNA

GMINY JERZMANOWICE-PRZEGINIA

1 GRUDNIA 2015
CENTRUM DORADZTWA STRATEGICZNEGO S.C.

SPIS TREŚCI

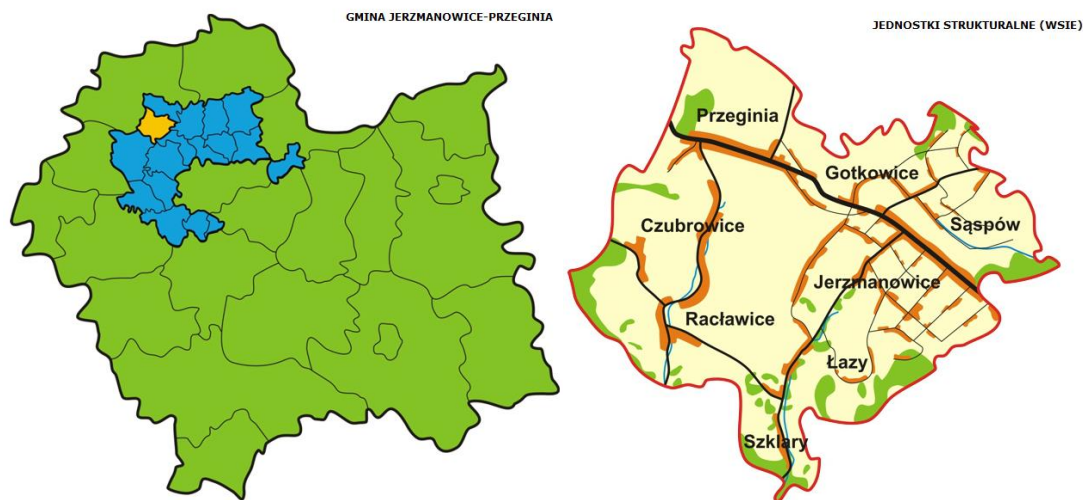
1. Sfera przestrzenno-funkcjonalna	2
1.1. Położenie w przestrzeni geograficznej	2
1.2. Struktura funkcjonalno-przestrzenna.....	5
1.3. Objawy stanu kryzysowego w sferze przestrzennej	6
2. Sfera środowiskowa.....	12
2.1. Rzeźba terenu i warunki geologiczne	12
2.2. Gleby.....	12
2.3. Klimat	13
2.4. Stosunki wodne.....	13
2.5. Środowisko przyrodnicze	14
2.6. Stan jakości środowiska przyrodniczego.....	18
3. Sfera techniczna.....	20
4. Sfera gospodarcza.....	26
5. Sfera społeczna	34
5.1. Demografia	34
5.2. Edukacja	40
5.3. Oferta kulturalna	51
5.4. Oferta sportowa	58
5.5. Ochrona zdrowia.....	60
5.6. Pomoc społeczna	64
5.7. Bezpieczeństwo publiczne.....	80
5.8. Aktywność społeczna i obywatelska mieszkańców gminy	83
5.9. Turystyka	85
6. Raport z badań ankietowych	92
7. Delimitacja i charakterystyka obszarów zdegradowanych.....	98
7.1. Jerzmanowice	98
7.2. Przeginia	99
7.3. Łazy	99
7.4. Czubrowice	100

1. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

1.1. POŁOŻENIE W PRZESTRZENI GEOGRAFICZNEJ

Gmina Jerzmanowice-Przeginia jest położona na Wyżynie Śląsko-Krakowskiej, w województwie małopolskim, w północno-zachodniej części powiatu krakowskiego. Graniczy ona od zachodu z gminą Olkusz, od północy z gminą Sołuszowa, od wschodu z gminą Skąła, a od południa z gminami Krzeszowice i Wielka Wieś.

Rysunek 1. Położenie gminy Jerzmanowice na tle województwa małopolskiego oraz powiatu krakowskiego.

Źródło: Urząd Gminy Jerzmanowice-Przeginia

Gmina zajmuje powierzchnię 68,14 km², co stanowi 5,54% terytorium powiatu krakowskiego oraz 0,45% województwa małopolskiego.

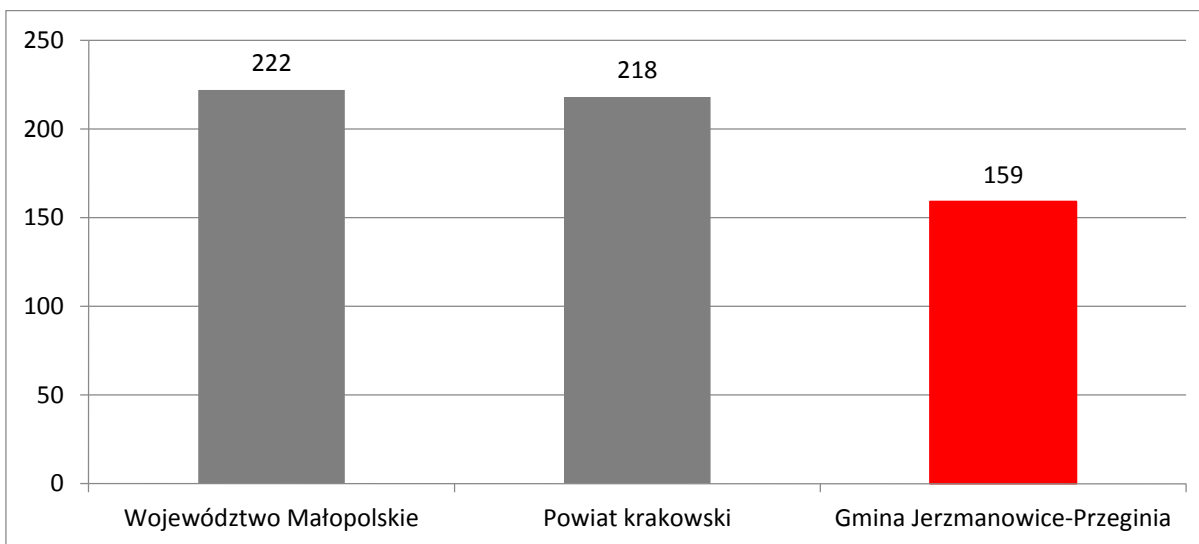
Tabela 1. Powierzchnia oraz liczba ludności gminy Jerzmanowice.

Jednostka terytorialna	Powierzchnia (km ²)	Odsetek powierzchni zajmowanej przez gminę Jerzmanowice-Przegonia (%)	Liczba Ludności	Odsetek ludności zamieszkującej gminę Jerzmanowice-Przegonia (%)
Województwo Małopolskie	15182,79	0,45	3368336	0,3
Powiat krakowski	1230,57	5,54	268517	4,0
Gmina Jerzmanowice-Przegonia	68,14		10807	

Źródło: zestawienie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

Jak widać na wykresie 1. w 2014 roku gmina Jerzmanowice-Przegonia (159 os/km²) charakteryzowała się znacznie niższą gęstością zaludnienia niż powiat krakowski (218 os/km²) oraz województwo małopolskie (222 os/km²).

Wykres 1. Gęstość zaludnienia w gminie Jerzmanowice-Przegonia na tle porównywanych jednostek samorządu terytorialnego.

Źródło: zestawienie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

Tabela 2. Powierzchnia, liczba ludności oraz gęstość zaludnienia w gminie Jerzmanowice-Przebinia na tle pozostałych gmin powiatu krakowskiego w 2014 roku.

Lp.	Jednostka terytorialna	Liczba ludności [osoby]	Powierzchnia [km ²]	Gęstość zaludnienia [osoby/km ²]
1	Czernichów	14143	8422	168
2	Igołomia-Wawrzeńczyce	7710	6279	123
3	Iwanowice	8924	7109	126
4	Jerzmanowice-Przebinia	10807	6814	159
5	Kocmyrzów-Luborzyca	14769	8076	183
6	Krzeszowice	32451	13904	233
7	Liszki	16717	7207	232
8	Michałowice	9845	5113	193
9	Mogilany	13360	4363	306
10	Skała	10463	7483	140
11	Skawina	43137	9984	432
12	Słomniki	13680	11298	121
13	Sułoszowa	5804	5338	109
14	Świątyniki Górne	9686	2035	476
15	Wielka Wieś	11058	4827	229
16	Zabierzów	25311	9942	255
17	Zielonki	20652	4858	425
X	Powiat krakowski	268517	123052	218

Na jednostkę, którą jest gmina Jerzmanowice-Przebinia, składa się 8 sołectw: Czubrowice, Gotkowice, Jerzmanowice, Łazy, Przebinia, Raławice, Sąspów oraz Szklary. Gmina stanowi jednostkę o charakterze wiejskim, a siedziba jej władz znajduje się w Jerzmanowicach.

W 2014 roku liczba mieszkańców gminy Jerzmanowice-Przebinia liczyła 10 757 osób (stan na 31.12.2014, źródło: BDL GUS). Rozmieszczenie przestrzenne ludności charakteryzuje się stosunkowo dużym zróżnicowaniem. Można wyróżnić dwa wyraźne miejsca koncentracji mieszkańców tj. Przebinia oraz Jerzmanowice. Łącznie te dwie miejscowości zamieszkuje prawie połowa (48%) ogółu mieszkańców gminy. Najmniej mieszkańców zamieszkuje sołectwa Gotkowice oraz Łazy, gdzie procentowy udział ludności w gminie w 2014 roku wynosił kolejno 4,1% oraz 4,6%.

1.2. STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA

W strukturze użytkowania ziemi w Gminie Jerzmanowice-Przegonia dominujący udział posiadają użytki rolne (5 930 ha), które zajmują 87,0% całkowitej powierzchni gminy (tab. 3). Kolejną, pod względem wielkości zajmowanej powierzchni, formą użytkowania ziemi na terenie Gminy Jerzmanowice-Przegonia są grunty leśne oraz grunty zadrzewione i zakrzewione (618 ha), stanowiące 9,1% ogólnego terytorium gminy. Tym samym Gmina Jerzmanowice-Przegonia odznacza się wyraźnie niższym udziałem gruntów leśnych oraz gruntów zadrzewionych i zakrzewionych w ogólnej powierzchni, w porównaniu ze średnią dla Polski (30,9%), województwa małopolskiego (30,5%), a także powiatu krakowskiego (13,6%). Na tle pozostałych porównywanych jednostek terytorialnych, Gmina Jerzmanowice-Przegonia charakteryzuje się również relatywnie niskim udziałem gruntów zabudowanych i zurbanizowanych. W 2014 roku tego rodzaju grunty w Gminie Jerzmanowice-Przegonia zajmowały powierzchnię 185 ha, co stanowiło 2,7% ogólnego terytorium gminy. W tym samym czasie udział gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w ogólnej powierzchni w Polsce wynosił średnio 5,2%, zaś w przypadku województwa małopolskiego i powiatu krakowskiego kształtował się na poziomie 6,1%.

Tabela 3. Struktura użytkowania ziemi w Gminie Jerzmanowice-Przegonia na tle porównywanych jednostek terytorialnych w 2014 roku [w %]

Formy użytkowania ziemi	Polska	Województwo małopolskie	Powiat krakowski	Jerzmanowice-Przegonia
użytki rolne	59,9	60,9	78,4	87,0
grunty leśne oraz grunty zadrzewione i zakrzewione	30,9	30,5	13,6	9,1
grunty pod wodami	2,1	1,4	0,6	0,1
grunty zabudowane i zurbanizowane	5,2	6,1	6,1	2,7
użytki ekologiczne	0,1	0,0	0,0	0,0
nieużytki	1,5	0,8	0,5	1,1
pozostałe grunty	0,3	0,4	0,9	0,0

Źródło: zestawienie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

Grunty komunalne w Gminie Jerzmanowice-Przegonia zajmują łączną powierzchnię 109,8 ha, czyli 1,6% całkowitego terytorium gminy. W związku z powyższym Gmina Jerzmanowice-Przegonia cechuje się nieco niższym udziałem gruntów komunalnych w ogólnej powierzchni w porównaniu ze średnią dla kraju (3,3%), województwa małopolskiego (3,7%) i powiatu krakowskiego (3,7%).

1.3. **OBJAWY STANU KRYZYSOWEGO W SFERZE PRZESTRZENNEJ**

Jednym z elementów diagnozy społeczno-gospodarczo-przestrzennej dla gminy Jerzmanowice-Przegonia była wizja lokalna. Nie wszystkie problemy, zwłaszcza zaś przestrzenne można zauważyć analizując wskaźniki. W związku z tym przedstawiciele Urzędu Gminy wraz z ekspertami (w tym urbanistą) udali się w teren, aby ocenić stan gminy pod względem zagospodarowania przestrzennego oraz problemów przestrzenno-funkcyjnych, których opis znalazł się poniżej:

1.3.1. **Obszar I - Jerzmanowice**

Rysunek 2. Boisko w Centrum Jerzmanowic

Występujące problemy:

- niedostateczna jakość przestrzeni publicznej;
- niebezpieczeństwo kolizji użytkowników boiska
  - dzieci z użytkownikami drogi - samochody ciężarowe;
- niekorzystny wpływ hałasu i zanieczyszczeń na dzieci;
- brak ciągłości ciągów pieszych;

Rysunek 3. Centrum Jerzmanowic

- brak wyraźnie zdefiniowanego centrum;

Rysunek 4. Boisko w Jerzmanowicach

- niedostosowanie form zagospodarowania do zakładanej funkcji - skutkujące brakiem właściwego wykorzystania przestrzeni;

Rysunek 5. Infrastruktura techniczna przy lokalach usługowych w Jerzmanowicach

Występujące problem:

- bariery architektoniczne dla osób z ograniczoną sprawnością - słup na środku, uskok w chodniku, zmiana nawierzchni;
- niedostateczna jakość przestrzeni publicznej - nieuporządkowany parking;

Rysunek 6. Parking w Jerzmanowicach

- niebezpieczeństwo pieszych ze względu na brak chodników przy jedni;

Rysunek 7. Okolice kościoła w Jerzmanowicach – infrastruktura techniczna

- niedostateczna jakość przestrzeni publicznej;
- nawierzchnia generująca problemy dla osób starszych i z ograniczoną sprawnością na dojściu do kościoła;

Rysunek 8. Przestrzeń publiczna w Jerzmanowicach

- przestrzeń niczyje w otoczeniu obiektów publicznych;
- brak elementów identyfikacyjnych przestrzeni w centrum gminy;
- niedostateczna jakość przestrzeni publicznej;

Rysunek 9. Pustostan w Jerzmanowicach

Występujące problem:

- pustostan zagrażający osobom trzecim;
- brak właściwego otoczenia budynku;
- niebezpieczeństwo kolizji wynikające z lokalizacji przy drodze krajowej;
- lokalizacja w oddaleniu od centrum gminy;

1.3.2. Przeginia:

Rysunek 10. Ośrodek zdrowia w Przeginii

- niezdefiniowana przestrzeń przed obiektem usługi zdrowia;
- niebezpieczeństwo kolizji pomiędzy użytkownikami: samochód - pieszy;
- zdegradowana nawierzchnia, niedostosowana do potrzeb pieszych;

Rysunek 11. Stan chodników na terenie sołectwa Przeginia

- niebezpieczeństwo pieszych ze względu na brak chodników przy jedni;
- nawierzchnia generująca problemy dla osób starszych i z ograniczoną sprawnością na dojściu do kościoła;
- brak alternatywy poruszania się pieszych po obszarze Przeginii w świetle ruchliwej i niebezpiecznej drogi krajowej;

1.3.3. Łazy:

Rysunek 12. Dzieci z przedszkola w Łazach na spacerze

Rysunek 13. Niezagospodarowany teren w okolicach boiska w Łazach

Rysunek 14. Boisko w Łazach

Występujące problem:

- zagrożenia dla mieszkańców i dzieci ze względu na brak ciągów komunikacji pieszej;
- kryminogenne otoczenie ciągów pieszych;
- brak połączenia terenów sportu, przedszkola i PTSM - uniemożliwiająca ich wykorzystanie;
- niedostateczna jakość przestrzeni publicznej;
- zaniedbany teren boiska sportowego - brak oferty aktywnego spędzania wolnego czasu dla młodzieży;
- brak miejsc do siedzenia i oświetlenia;
- zaniedbany teren otoczenia boiska - utrudniający identyfikację z miejscową drużyną;

Rysunek 15. Plac pełniący rolę parkingu w Łazach

Rysunek 16. Teren przy parkingu w Łazach

Rysunek 17. Droga w Łazach

Występujące problem:

- błoto, dzięki wysypisko gruzu i bałagan uniemożliwiający mieszkańcom korzystanie z parkingu i miejsc do siedzenia przy boisku sportowym i kościele;
- koncentracja usług: sportu, kultury, wypoczynku i oświaty - buduje centrum dzielnicy, które nie jest w żaden sposób zaakcentowane;

- brak ciągów komunikacji pieszej wzdłuż jezdni;
- brak wolnej przestrzeni możliwej do wykorzystania na zbiórki grup dzieci i podczas uroczystości upamiętniających wydarzenie historyczne;

1.3.4. Czubrowice

Rysunek 18. Plac przed budynkiem OSP w Czubrowicach

Rysunek 19. Szkoła Podstawowa w Czubrowicach

Rysunek 20. Wejście na boisko przy Szkole Podstawowej w Czubrowicach

Występujące problem:

- niezdefiniowana przestrzeń przed obiektem usługowym;
- niebezpieczeństwo kolizji pomiędzy użytkownikami: samochód - pieszy;
- narażanie dzieci na niebezpieczeństwo i niekorzystny wpływ lokalizacji placu zabaw przy parkingu;
- zawładnięcie przestrzeni boiska sportowego na potrzeby parkingu;
- użytkowanie terenu szkoły narażające dzieci na bezpośrednie niebezpieczeństwo;
- otoczenie budynku niedostosowane do użytkowania przez dzieci - nierówne nawierzchnie;
- niedostateczna jakość przestrzeni dostosowanej do potrzeb i wymagań dzieci;
- zaniedbane boisko sportowe, utrudniające dzieciom zabawę w szkole i uprawianie sportu;
- niebezpieczne dojście do boiska - śliskie, bez odpowiedniego zabezpieczenia barierkami;

2. Sfera środowiskowa

2.1. RZEŻBA TERENU I WARUNKI GEOLOGICZNE

Gmina Jerzmanowice-Przegonia znajduje się na południowo-wschodnim skraju regionu monokliny śląsko-krakowskiej (wyżyna Śląsko-Krakowska), w strefie mezoregionu Wyżyny Olkuskiej.

Monoklina Śląsko-Krakowska zasadniczo złożona jest z dwóch kompleksów skalnych, niższego, tworzonoego przez osady karbońskie, dewońskie i starsze oraz wyższego składającego się ze skał magmowych powstałych w czasie hercyńskich ruchów górotwórczych.

Rzeźba terenu gminy Jerzmanowice-Przegonia została ukształtowana przez długofalowy i wieloetapowy proces rozwoju sięgający czasów kredy, co spowodowało, iż rzeźba ta jest niezwykle urozmaicona. Teren, na którym położona jest gmina zwany jest potocznie Jurą Krakowską, ze względu na liczne występowanie w tym obszarze wapieni jurajskich.

Średnia wysokość wierzchołków wynosi 400 – 450 m n.p.m. a najwyższy jej punkt stanowi Skała 502 (512,4 m n.p.m.) zwana również Grodzikiem, Wyjżoł – będąca osobliwością tego terenu i znajdująca się w grupie tzw. ostańców jerzmanowickich. Charakterystycznym elementem krajobrazu gminy są także wąskie, a głębokie doliny np.: Raclawki, Szklarki, Będkowska.

Z drugiej zaś strony, ze względu na procesy krasowe w gminie Jerzmanowice-Przegonia znajdują się liczne jaskinie krasowe (ponad 1000) oraz martwice wapienne. Zróżnicowanie jaskiń jest ogromne. Można spotkać zarówno małe wnęki zwane schroniskami, jak i duże jaskinie. Najbardziej atrakcyjną i największą jaskinią znajdującą się w gminie jest Jaskinia Nietoperzowa, która stanowi pomnik przyrody. Jaskinia ta liczy sobie 376 m, a wejście do niej usytuowane jest na wysokości 447 m n.p.m. Dodatkową atrakcją jaskini są nacieki stalaktytowe, które układają się w kształty warkoczy i wodospadów. Ponadto warto wspomnieć również o takich jaskiniach jak: Koziarnia, Dziewicza, Raclawicka (Grzmiączka), Łabajowa, Szeroki Aven, Ciasny Aven, Kręta, Pod Kościołem, Góralska, Psia Klatka, Sadłana, Szklarska.

2.2. GLEBY

Gleby znajdujące się na terenie gminy Jerzmanowice-Przegonia to charakterystyczne gleby wyżyny krakowsko-częstochowskiej - gleby bielicoziemne, szkieletowe rędziny na wapieniach oraz brunatnoziemne. Na obszarze Gminy Jerzmanowice-Przegonia dominują przede wszystkim gleby brunatne zajmujące obszar ok. 4 600 ha, ponadto można spotkać także gleby pseudobielicowe (480 ha) i rędziny (200 ha).

Według charakterystyki bonitacyjnej gleby z obszaru Gminy Jerzmanowice – Przegonia zaliczane są do gruntów ornyczych III i IV klasy oraz użytków zielonych klasy IV, V, VI¹.

¹ Na podstawie Programu Ochrony Środowiska Gminy Jerzmanowice-Przegonia na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2018

2.3. KLIMAT

Klimat gminy Jerzmanowice-Przeżycia jest ściśle powiązany z jej położeniem na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej a także z występującymi deniwelacjami terenu. Stąd też na znacznym obszarze gminy występuje klimat posiadający cechy charakterystyczne dla klimatów wyżynnych, jednakże miejscami występuje także klimat górski.

Średnia roczna temperatura w całej Gminie wynosi 7,5°C, natomiast w dolinach około 6°C. Ze względu na ukształtowanie terenu różnice temperatur pomiędzy wierzchołkami a dolinami różnice temperaturowe (zwłaszcza wiosną i jesienią) mogą dochodzić do 10°C. Średnia wielkość opadów wynosi natomiast 7000 mm rocznie.

Ukształtowanie terenu wpływa także na powstawanie kontrastów mikroklimatycznych, ma to szczególne znaczenia podczas Wiosny, bowiem kontrasty mikroklimatyczne silnie wpływają na zróżnicowanie w topnieniu pokrywy śnieżnej oraz długości okresu wegetacyjnego roślin. Charakterystyczną cechą klimatu w gminie Jerzmanowice-Przeżycia jest skrócenie średnich pór roku (szarugi jesiennej i wiosennej), które trwają tylko 55 dni. Dla porównania można wskazać, iż w Polsce południowej okres tych pór roku trwa 67 dni, a na północy aż 87.

Latem kontrasty mikroklimatyczne ujawniają się w postaci dużej zmienności typów pogody, w tym różnice temperatur w dolinach. Inną cechą charakterystyczną dla klimatu Gminy Jerzmanowice-Przeżycia jest występowanie dużej ilości burz w okresie letnim (drugie miejsce w kraju po Tatrach).

Jesienią występuje duża liczba dni słonecznych, ale pojawiają się silne inwersje termiczne, z kolei zima na terenie gminy Jerzmanowice-Przeżycia jest bardziej mroźna i dłuższa niż w otaczających gminę regionie².

2.4. STOSUNKI WODNE

2.4.1. Wody powierzchniowe.

Teren gminy Jerzmanowice-Przeżycia obejmuje dorzecze lewobrzeżnych dopływów Wisły. Sieć wodna jest stosunkowo gęsta i wynosi 0,5km/km².

Gmina znajduje się w dorzeczu 3 rzek: Rudawy, Prądnika oraz Białej Przemszy. Dorzecze Białej Przemszy obejmuje północno-zachodnią część gminy, dorzecze Prądnika – wieś Sąpów, a pozostała część gminy pozostaje w Dorzeczu Rudawy. Sieć hydrologiczną na terenie gminy uzupełnia sieć stałych potoków, w tym m.in. potoki Będkówka, Szklarka, Raclawka, Sąpówka, a także sporadycznie ciekі okresowe.

Wspomniana rzeka Rudawa wykorzystywana jest jako źródło zaopatrzenia w wodę dla aglomeracji krakowskiej.³

---

² Na podstawie Programu Ochrony Środowiska Gminy Jerzmanowice-Przeżycia na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2018

³ Na podstawie Programu Ochrony Środowiska Gminy Jerzmanowice-Przeżycia na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2018

Na obszarze gminy wypływa kilkaset źródeł, z których największe jest źródło Pióro, które znajduje się w dolinie Szklarki.

2.4.2. Wody podziemne.

Wody podziemne w gminie zalegają głęboko, tworząc kilka poziomów i pięter wodonośnych. Głębokość do zwierciadła wód podziemnych wynosi od 1,5 do 95 metrów. Piętro wód jurajskich, które charakteryzują się dużym rozprzestrzenieniem i zasobem wód odgrywa najważniejszą rolę w kształtowaniu stosunków hydrogeologicznych, w szczególności zaś ma ono znaczenie w gospodarce.

Wody podziemne występują także w utworach kredowych, głównie marglach oraz w osadach czwartorzędowych. Część gminy w okolicach miejscowości Jerzmanowice (wierzchowina jurajska) jest bardziej uboga w wodę, wody podziemne zalegają tam bowiem najgłębiej. Wody w skałach wapiennych i marglach krążą w szczelinach, wzdłuż których rozwinęły się różnorodne zjawiska krasowe.⁴

2.5. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Na terenie gminy Jerzmanowice-Przegonia występuje bogactwo fauny i flory. Różnorodność klimatyczna oraz różnorodność warunków siedliskowych przyczyniła się do wykształcenia i zachowania bardzo bogatej szaty roślinnej o dużej różnorodności. Warto nadmienić, iż na terenie gminy występuje łącznie ok. 1300 gatunków flory roślin kwiatowych, a więc połowa całej polskiej flory polskiej. Ponadto odnotowano tutaj istnienie ok. 800 gatunków grzybów, 400 gatunków mchów oraz 400 gatunków porostów.

Obszar gminy Jerzmanowice-Przegonia jest także ważny z punktu widzenia ochrony przyrodniczej. Na terenie gminy występuje szereg gatunków zagrożonych, znajdujących się na czerwonej liście roślin zagrożonych, w tym m.in. 35 roślin naczyniowych, flory górskiej i kserotermicznej, a także rośliny wodne oraz 10 zagrożonych gatunków storczyków.

Również fauna zamieszkująca obszar Wyżyny Krakowskiej, w tym gminę Jerzmanowice-Przegonia jest dość różnorodna i należy tu wymienić:

- Ssaki: mysz leśna, zając szarak, kuna leśna, sarna, dzik;
- Ptaki: sówka, świergotek drzewny; dzwonec;
- Mięczaki: poczwarka;
- Kręgowce: dzierzba rudogłowa

Gatunki zaliczane do elementu arktyczno-alpejskiego i borealno-gorskiego:

- robaki płaskie: wypławek alpejski,
- karpackie wije: dwuparce, gorskie gatunki stonog, gatunki chrząszczy,
- ślimaki: karpacki pomrow błękitny,
- ryby: pstrąg potokowy, strzelba potokowa,
- nietoperze (około 19 gatunków znanych w Polsce),

---

⁴ Na podstawie Programu Ochrony Środowiska Gminy Jerzmanowice-Przegonia na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2018

- ptaki: bocian czarny, trzmiełojad, jastrząb gołębnik, puszczyk, kruk, zimorodek.⁵

Formy ochrony przyrody.

Cechą charakterystyczną gminy Jerzmanowice-Przegonia jest występowanie licznych obszarów prawnie chronionych. W 2014 roku obszary objęte różnymi formami ochrony przyrody zajmowały w gminie prawie 4172 ha, co stanowi 61% całkowitej powierzchni gminy. Warto podkreślić, iż w granicach gminy znajduje się część Ojcowskiego Parku Narodowego o powierzchni 300,10 ha (13,99% powierzchni całego PN). Ponadto 56,8% terenu gminy stanowi Park Krajobrazowy „Dolinki Krakowskie”, które wchodzi w skład Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego. Głównym zadaniem i celem ZPKWM jest ochrona wartości przyrodniczych, historycznych oraz walorów krajobrazowych, w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Dodatkowymi formami ochrony przyrody w gminie są także rezerваты przyrody (46,7 ha).

Konieczne jest także, aby wspomnieć o tym, iż na terenie gminy Jerzmanowice-Przegonia znajdują się dwa obszary należące do Natura 2000:

- Dolinki Jurajskie (o łącznej powierzchni 916,2 ha). Niepowtarzalność tego obszaru jest związana przede wszystkim z występowaniem wapieni górnolurajskich. Obszar ten należy do terenów charakteryzujących się dużą różnorodnością, stwierdzono tutaj występowanie 10 rodzajów siedlisk. Warto tutaj wymienić najcenniejsze z nich: murawy kserotermiczne, płaty buczyn, grądów i jaworzyn. Do największych zagrożeń zidentyfikowanych dla tego obszaru zaliczają się: osadnictwo, zanieczyszczenia wód ściekami i śmieciami, brak tradycyjnej gospodarki rolnej, wprowadzenia monokultury sosnowej, zanieczyszczenia pyłami i gazami przemysłowymi a także zanieczyszczenia komunikacyjne.
- Dolina Prądnika ((o łącznej powierzchni 2145,6 ha). Obszar ten charakteryzuje się występowaniem wszystkich zjawisk geomorfologicznych, które możliwe są do zaobserwowania na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej, w tym liczne zjawiska krasowe. Ponadto w obszarze znajduje się 13 siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej i 15 gatunków zwierząt i roślin naczyniowych z załącznika II tej dyrektywy. Również w tym miejscu zagrożeniem dla środowiska jest przede wszystkim działalność człowieka związana z zanieczyszczeniem powietrza, znacznym ruchem turystycznym oraz synantropizacją szaty roślinnej.

W gminie Jerzmanowice-Przegonia zarejestrowanych jest 41 pomników przyrody, z czego 8 znajduje się w miejscowości Raćławice, a pozostałe 33 w Jerzmanowicach lub okolicy.⁶

Tabela 4. Wykaz pomników przyrody znajdujących się na terenie gminy Jerzmanowice-Przegonia.

⁵ Na podstawie Programu Ochrony Środowiska Gminy Jerzmanowice-Przegonia na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2018

⁶ Na podstawie Programu Ochrony Środowiska Gminy Jerzmanowice-Przegonia na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2018

L.p.	Nr Rej. Woj.	Obiekt	Położenie obiektu
1	10/1	Lipa - obw. 472 cm	Raławice – przy kościele
2	10/2	Klon - obw. 330 cm	Raławice – przy kościele
3	10/3	Lipa - obw. 590 cm	Raławice – przy kościele
4	10/4	Lipa - obw. 362, 386 cm	Raławice – przy kościele
5	10/5	Lipa - obw. 358 cm	Raławice – przy kościele
6	10/6	Lipa - obw. 318 cm	Raławice – przy kościele
7	10/7	Lipa - obw. 455 cm	Raławice – przy kościele
8	10/8	Lipa - obw. 339 cm	Raławice – przy kościele
9	10/9	Grupa skałek – Cisówki	Jerzmanowice – działki 133/1, 136, 134/1
10	10/10	Grupa skałek – Podskałki	Jerzmanowice – działki 150/2, 157/2, 156, 170
11	10/11	Ostra Skała	Jerzmanowice – działka 309
12	10/12	Ostra Skała	Jerzmanowice – działka 308,1
13	10/13	Grupa skałek – Ogrodzieniec	Jerzmanowice – działka 312/2
14	10/14	Grupa skałek – Sokołowe Skały	Jerzmanowice – działki 301/1, 302, 305
15	10/15	Sokołowe Skały	Jerzmanowice – działki 301/1, 305
16	10/16	Skałka – Dębiny	Jerzmanowice – działka 277
17	10/17	Grupa skałek - Dębiny	Jerzmanowice – działki 263, 264, 268, 269
18	10/18	Grupa skałek – Łyse Skały	Jerzmanowice – działki 235/2, 243
19	10/19	Skałka – Łyse Skały	Jerzmanowice – działki 235/2, 243
20	10/20	Skałka - Śpiewacza Skała	Jerzmanowice – działki 808/5, 808/6, 803
21	10/21	Grupa skałek - Fijołkowa	Jerzmanowice – działki 783/1, 772/13, 794, 782/5, 782/4

22	10/22	Grupa skałek – Goła Skała	Jerzmanowice – działki 939/2, 940
23	10/23	Babia Skała	Jerzmanowice – działki 971, 965/5, 965/4
24	10/24	Skałka - Sikorka	Jerzmanowice – działki 980
25	10/25	Grupa skałek - Kubusiówka	Jerzmanowice – działki 1119/1
26	10/26	Łysa Skała	Jerzmanowice – działki 1066-1069/2, 1073-1075, 1087, 1071
27	10/27	Cieleńca Skała	Jerzmanowice – działki 1067, 1075
28	10/28	Skałka - Olszówka	Jerzmanowice – działki 1140, 1141
29	10/29	Skałka - Słup	Jerzmanowice – działka 1095
30	10/30	Skałka - Słup	Jerzmanowice – działki 1095, 1096, 1097
31	10/31	Ostra Skała	Jerzmanowice – działki 1095, 1096, 1097
32	10/32	Skałka – Ostry Kamień	Jerzmanowice – działka 1097
33	10/33	Wielka Skała	Jerzmanowice – działki 1110, 1111
34	10/34	Wielka Skała	Jerzmanowice – działki 1109, 1112, 1120/3-1122/1
35	10/35	skałka	Jerzmanowice – działki 1084/3, 1085
36	10/36	Grupa skałek Grodzisko	Jerzmanowice – działka 1084/3
37	10/37	Grupa skałek Grodziska	Jerzmanowice – działki 1076-1079, 1081, 1082, 1084/3
38	10/38	Skałka - Jedlina	Jerzmanowice – działka 1053
39	10/39	Kozia Skała	Jerzmanowice – działki 1181, 1184, 1190, 1191/1
40	10/40	Grupa skałek – Psi Klatka	Jerzmanowice – działki 1164-1167, 1172/7, 1173/2/3
41	10/41	Jaskinia Nietoperzowa	Kolonia Wschodnia - w pobliżu Jerzmanowic

Źródło: Program Ochrony Środowiska Gminy Jerzmanowice-Przegonia na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2018

2.6. STAN JAKOŚCI ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

2.6.1. Powietrze atmosferyczne i hałas.

Jakość powietrza na terenie gminy Jerzmanowice-Przegonia jest poniekąd związany z jej położeniem, w stosunkowo niewielkiej odległości od Aglomeracji Śląskiej oraz Aglomeracji Krakowskiej. Na terenie samej gminy nie odnotowano większych źródeł emisji zanieczyszczenia powietrza. Jednakże, w sezonie zimowym powietrze jest zanieczyszczane poprzez niską emisję pochodzącą z palenisk domowych i lokalnych kotłowni.

Gmina Jerzmanowice-Przegonia zaliczana jest do strefy C w ocenie jakości powietrza, ze względu na swoje położenie w powiecie krajowym. Jednakże przekroczenie dopuszczalnych wartości pyłu zawieszonego PM₁₀ występuje przede wszystkim na terenie gminy Skawina.

Średnioroczne dane dotyczące zanieczyszczeń (dwutlenku azotu, pyłu zawieszonego PM₁₀, benzenu, ołowiu) nie przekraczają w gminie Jerzmanowice-Przegonia dopuszczalnych poziomów.

Hałas w gminie Jerzmanowice-Przegonia emitowany jest przede wszystkim przez drogą krajową nr 94 oraz drogę wojewódzką nr 773. Analiza hałasu drogowego wskazuje, że poziom hałasu w najbliższym sąsiedztwie drogi (1 odległości 1m) wynosi średnio w ciągu dnia 75-82 dB, jednakże maksymalnie osiąga wartości 93-96 dB, co oznacza, że przekracza ona dopuszczalne normy od 5 do nawet 25 dB. Ma to szczególnie istotne znaczenie przede wszystkim ze względu na bliskie sąsiedztwo Ojcowskiego Parku Narodowego, który jest pod szczególną ochroną.

Innym rodzajem hałasu jest hałas komunalno-bytowy, który jest ściśle związany z osadnictwem mieszkańców. Ze względu na charakter rolniczo-turystyczny gminy Jerzmanowice-Przegonia hałas komunalno-bytowy nie stanowi dużego zagrożenia gminy, a największa koncentracja hałasu związana jest ze zwartą zabudową w centralnych częściach wsi.⁷

Tabela 5. Poziom zanieczyszczeń w gminie Jerzmanowice-Przegonia.

Rodzaj zanieczyszczenia	Średnie stężenie w roku
stężenie dwutlenku siarki	13 g/m ³
stężenie dwutlenku azotu	21 g/m ³
stężenie pyłu zawieszonego PM 10	20 g/m ³
stężenie benzenu	2,5 g/m ³
stężenie ołowiu	0,03 g/m ³

Źródło: opracowanie własne na podstawie Programu Ochrony Środowiska

⁷ Na podstawie Programu Ochrony Środowiska Gminy Jerzmanowice-Przegonia na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2018

2.6.2. Jakość wód powierzchniowych.

Na terenie gminy Jerzmanowice-Przeżinia jedynymi wodami powierzchniowymi, które zostały poddane analizie czystości był potok Raćławka, który uzyskał klasę n.o.n., a więc nieodpowiadają normom przyjętym podczas badania jakości.⁸

Corocznie badaniu podlega także rzeka Rudawa, która jest zasilana m.in. przez potok Raćławka. Wg danych na 2013 rok stan rzeki Rudawa na odcinku do Raćławki wygląda następująco:

- Ocena biologiczna: klasa IV;
- Ocena elementów hydromorfologicznych: klasa II
- Ocena elementów fizykochemicznych: klasa II
- Klasa elementów fizykochemicznych - specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne (3.6): Klasa I
- Stan potencjał ekologiczny: słaby
- Stan chemiczny: dobry

Według wstępnej oceny, stan wód powierzchniowych rzeki Rudawy jest zły.

2.6.3. Jakość wód podziemnych.

Obecnie jakość wód podziemnych w gminie Jerzmanowice-Przeżinia jest dobra i odpowiada jakością normom dla wód pitnych, z zasobów tych wód zasilane są wodociągi w Gminie Jerzmanowice-Przeżinia. Duże zagrożenie dla wód podziemnych stanowią jednak zanieczyszczenia, które pochodzą z atmosfery, wód powierzchniowych, czy też związków chemicznych stosowanych w rolnictwie.⁹

2.6.4. Degradacja gleb.

Według Programu Ochrony Środowiska w gminie Jerzmanowice-Przeżinia niemal całą powierzchnię gleb podlega erozji, w tym aż 73% to erozja wietrzna, 42% erozja powierzchniowa, a 11,8% erozja wąwózowa.

Warto wspomnieć, że aż 83% gleb w gminie ma odczyn kwaśny. Ponadto około 30% gleb wymaga wapnowania w stopniu koniecznym, dla 16% jest to potrzebne, a dla 20% wskazane.

Ze względu na niski poziom rozwoju przemysłu na terenie gminy Jerzmanowice-Przeżinia gleby nie są zaliczane do obszarów skażeń metalami ciężkimi. Największym stopniem zanieczyszczenia gleb charakteryzują się gleby znajdujące się wzdłuż szlaków komunikacyjnych. Na terenie gminy nie ma także obszarów wymagających rekultywacji¹⁰.

2.6.5. Zagrożenia powodziowe.

Na terenie gminy Jerzmanowice-Przeżinia występują niewielkie zagrożenia powodziowe, związane przede wszystkim z podłożem (krasowym), na którym mieści się gmina¹¹.

⁸ Program Ochrony Środowiska Gminy Jerzmanowice-Przeżinia na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2018

⁹ Program Ochrony Środowiska Gminy Jerzmanowice-Przeżinia na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2018

¹⁰ Program Ochrony Środowiska Gminy Jerzmanowice-Przeżinia na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2018

¹¹ Program Ochrony Środowiska Gminy Jerzmanowice-Przeżinia na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2018

3. Sfera techniczna

Niniejszy rozdział dotyczyć będzie sfery technicznej, a więc kwestii związanych z szeroko rozumianą infrastrukturą techniczną. W jej skład wchodzi zarówno sieci przesyłowe, w tym kanalizacja, wodociągi, centralne ogrzewania, ale także zasoby mieszkaniowe oraz infrastruktura drogowa.

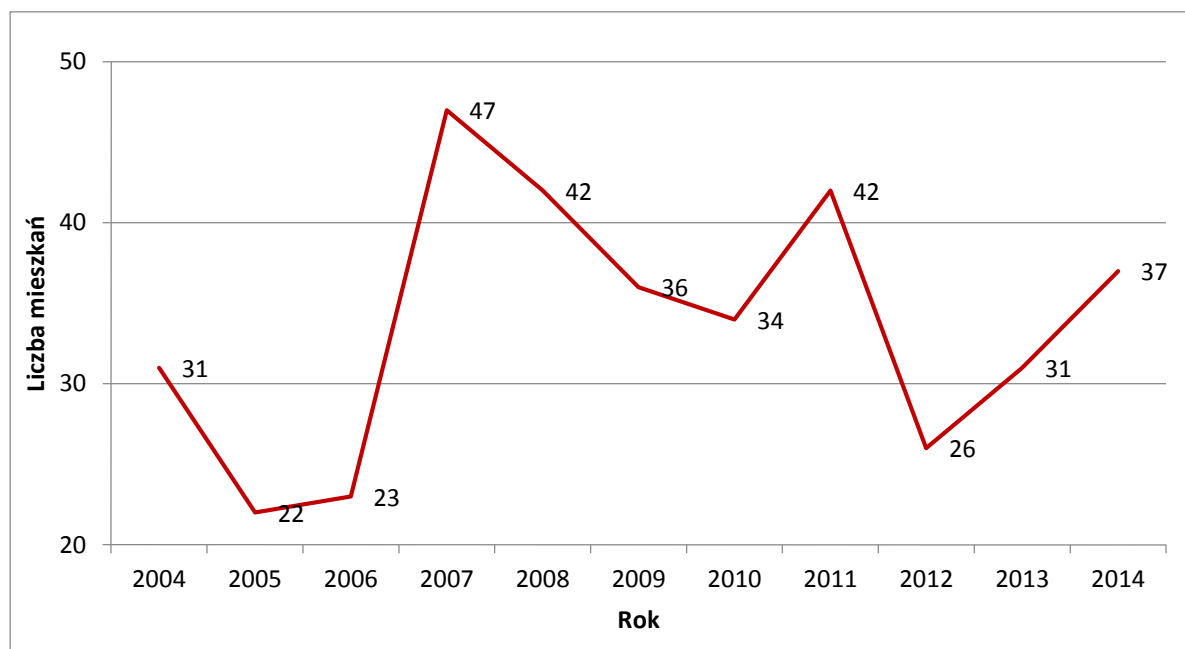
Dobre funkcjonowanie sfery technicznej często jest niezauważalne przez mieszkańców, traktowane jako standard. Natomiast brak lub zły stan tego typu infrastruktury powoduje znaczne pogorszenie poziomu życia mieszkańców, ale wpływa także na zmniejszenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy.

W rozdziale dotyczącym infrastruktury technicznej na początku zostanie omówiony stan zasobów mieszkalnictwa, następnie infrastruktura wodno-kanalizacyjna, a na końcu przedstawione zostaną elementy infrastruktury drogowej.

ZASOBY MIESZKANIOWE

W 2014 roku na terenie gminy Jerzmanowice-Przegonia istniało 2942 lokali mieszkaniowych, jednak w stosunku do roku 2004 liczba ta spadła o 0,3 pp. W tym samym okresie czasu w powiecie krakowskim liczba lokali mieszkaniowych wzrosła o 13 pp., a w całym województwie małopolskim o 11 pp.

Wykres 2. Liczba mieszkań oddawanych do użytkowania w gminie Jerzmanowice-Przegonia w latach 2004–2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

W latach 2004 – 2014 na terenie gminy Jerzmanowice-Przegonia co roku do użytkowania oddawane były nowe mieszkania. Najwięcej nowych mieszkań powstawało w latach 2007 – 2011, kiedy to co roku oddawano do użytku ponad 30 mieszkań. W roku 2012 oddano nieco mniej mieszkań niż w latach poprzednich (26), jednak od 2013 roku liczba oddawanych co roku mieszkań znów zaczęła wzrastać.

Należy jednak wspomnieć, iż polityka prowadzona przez gminę Jerzmanowice-Przeżinia odnośnie wydawania pozwoleń na budowę nowych mieszkań jest dość restrykcyjna. Władze bowiem chcą zachować ład przestrzenny oraz akcentować walory przyrodnicze gminy.

Tabela 6. Ceny nieruchomości w poszczególnych sołectwach gminy Jerzmanowice-Przeżinia.

Jednostka terytorialna	Przyjęte ceny nieruchomości budowlanych (zł/1ar)		
	2012	2013	2014
Czubrowice	8000	8000	8000
Gotkowie	7000	8000	9000
Jerzmanowice	11000	11000	11000
Łazy	9000	10000	10000
Przeżinia	10500	10500	10500
Raławice	8000	8000	8000
Sąspów	9000	9000	9000
Szklary	7000	8000	8000

Źródło: zestawienie własne na podstawie danych UG

Jak widać w tabeli 6. Średnie ceny nieruchomości w gminie kształtują się na poziomie od 8000-11000 zł z ar i w ostatnich 3 latach praktycznie pozostają bez zmian. Najdroższe nieruchomości są w miejscowości Jerzmanowice (11000 zł/ar) oraz Przeżinia (10500 zł/ar). Stosunkowo najmniej za ar płaci się w miejscowościach Czubrowice, Szklary czy Raławice. Warto jednak podkreślić, że w stosunku do okolicznych gmin sąsiadujących z Krakowem np. Wielka Wieś, czy Zielonki ceny nieruchomości w Gminie Jerzmanowice-Przeżinia są przeciętnie niższe od kilku do nawet kilkunastu tysięcy za ar. Z kolei im dalej od Krakowa tym średnia cena za ar spada i tak już w sąsiadującej gminie Skała średnio za ar zapłacimy podobną cenę co w gminie Jerzmanowice-Przeżinia.

Tabela 7. Wybrane informacje na temat zasobów mieszkaniowych w gminie Jerzmanowice-Przeżinia na tle porównywanych jednostek terytorialnych w latach 2004 i 2014

Jednostka terytorialna	Liczba mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Średnia powierzchnia użytkowa jednego mieszkania [m ²]	Średnia powierzchnia użytkowa mieszkania na jedną osobę [m ²]
------------------------	--	--	---

	2004	2014	2004	2014	2004	2014
Polska	332	363	69,0	73,4	22,9	26,7
Województwo małopolskie	310	336	73,5	77,6	22,8	26,1
Powiat krakowski	301	307	86,1	97,2	26,0	29,9
Gmina Jerzmanowice-Przebinia	284	272	79,3	90,7	22,8	24,7

Źródło: zestawienie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

Na tle porównywanych jednostek terytorialnych, Gmina Jerzmanowice-Przebinia charakteryzuje się niskim poziomem dostępności zasobów mieszkaniowych. W 2014 roku na każdy 1000 ludności Gminy przypadało przeciętnie 272 mieszkania (tab. 7). W związku z powyższym badany wskaźnik w przypadku Gminy Jerzmanowice-Przebinia przyjmował wyraźnie niższą wartość w porównaniu do średniej dla Polski (363), województwa małopolskiego (336) oraz powiatu krakowskiego (307). Równocześnie wypada zauważyć, że w stosunku do 2004 roku w Gminie Jerzmanowice-Przebinia nastąpił spadek wartości analizowanego wskaźnika (z 284 do 272), podczas gdy w pozostałych porównywanych jednostkach terytorialnych odnotowano jego wyraźny wzrost.

W 2014 roku przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania w Gminie Jerzmanowice-Przebinia wynosiła 90,7 m², kształtując się tym samym wyraźnie powyżej średniej dla Polski (73,4 m²) oraz województwa małopolskiego (77,6 m²). Niemniej jednak należy odnotować, że Gmina Jerzmanowice-Przebinia na tle pozostałych porównywanych jednostek odznacza się wyraźnie najniższą przeciętną powierzchnią użytkową mieszkania w przeliczeniu na jednego mieszkańca (24,7 m²).

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Tabela 8. Odsetek mieszkań wyposażonych w wybrane instalacje techniczno-sanitarne w gminie Jerzmanowice-Przebinia na tle obszarów wiejskich w porównywanych jednostkach terytorialnych w latach 2004 i 2014 [w %]

Jednostka terytorialna	Wodociąg		Łazienka		Centralne ogrzewanie	
	2004	2014	2004	2014	2004	2014
Polska	88,1	91,9	74,7	82,2	63,3	70,6
Województwo małopolskie	90,7	93,4	81,5	86,3	66,7	72,4
Powiat krakowski	91,4	94,7	82,3	88,1	71,1	78,0
Gmina Jerzmanowice-Przebinia	94,2	96,5	82,8	87,3	66,3	73,4

Źródło: zestawienie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

Gmina Jerzmanowice-Przebinia, na tle pozostałych porównywanych jednostek terytorialnych charakteryzuje się względnie wysokim standardem wyposażenia zasobów mieszkaniowych (tab. 8). W 2014 roku Gmina Jerzmanowice-Przebinia na tle wszystkich rozpatrywanych jednostek cechowała

najwyższym odsetkiem mieszkańców podłączonych do sieci wodociągowej (96,5%). Jednocześnie Gmina odznacza się wyższym niż przeciętnie w kraju oraz województwie odsetkiem mieszkań wyposażonych w łazienkę i centralne ogrzewanie.

Kolejnym ważnym elementem, który należy uwzględnić podczas analizy infrastruktury technicznej jest odsetek ludności, który z instalacji wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej.

Tabela 9. Odsetek mieszkańców korzystających z instalacji wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej w gminie Jerzmanowice-Przegonia na tle obszarów wiejskich w porównywanych jednostkach terytorialnych w latach 2004 i 2014 [w %]

Jednostka terytorialna	wodociąg		kanalizacja		gaz	
	2004	2014	2004	2014	2004	2014
Polska	71,3	84,3	17,3	37,3	17,8	22,4
Województwo małopolskie	52,4	66,7	13,7	33,9	47,2	50,7
Powiat krakowski	78,5	91,4	14,3	41,8	61,4	71,1
Gmina Jerzmanowice-Przegonia	97,3	97,8	0,0	26,2	57,3	75,5

Źródło: zestawienie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

Gmina Jerzmanowice-Przegonia charakteryzuje się bardzo niskim stopniem skanalizowania. W 2014 roku jedynie 26,3% mieszkańców gminy było przyłączonych do sieci kanalizacyjnej. Dla porównania na terenach wiejskich w Polsce było to 37,3%, w województwie małopolskim 33,9%, natomiast w powiecie krakowskim odsetek ten był najwyższy i wyniósł 41,8%. Warto jednak podkreślić, że od 2004 roku sytuacja mieszkańców gminy znacznie się poprawiła, bowiem wtedy na terenie gminy kanalizacja nie funkcjonowała w ogóle.

Gmina Jerzmanowice-Przegonia wypada natomiast niezwykle korzystnie pod względem dostępności do sieci wodociągowej i gazowej. Aż 97,8% mieszkańców Gminy Jerzmanowice-Przegonia korzysta z wodociągów gminnych, podczas gdy w porównywanych jednostkach terytorialnych sytuacja wygląda znacznie gorzej, bowiem w całej Polsce jest to jedynie 84,3%, w województwie małopolskim jedynie 66,7%, a w powiecie krakowskim 91,4%. W przypadku sieci gazowej również gmina Jerzmanowice-Przegonia wypada bardzo korzystnie, w 2014 roku 75,5% mieszkańców korzystało z sieci gazowej. Podczas gdy na terenach wiejskich w Polsce jest to jedynie 22,4%. W całym województwie małopolskim na wsiach z sieci gazowej korzysta jedynie do drugiego mieszkańca (50,1%), a w powiecie krakowskim siedmiu na dziesięciu mieszkańców (71,1%). Warto zauważyć też zmianę, jaka nastąpiła w gminie Jerzmanowice na przestrzeni ostatnich 11 lat odsetek mieszkańców korzystających z sieci gazowej wzrósł o 18,2 pp.

INFRASTRUKTURA DROGOWA

Przez obszar gminy Jerzmanowice-Przegonia przebiega droga krajowa nr 94. Z jednej strony usytuowanie gminy przy tak ruchliwej drodze może dawać korzyści. Niewątpliwie pozwala ona na łatwy i szybki dojazd do innych ośrodków miejskich, w tym przede wszystkim Krakowa. Przy drodze krajowej nr 94 zlokalizowane są też przedsiębiorstwa usługowe dla obsługi transportu, jak stacje benzynowe, zakłady mechaniczne, punkty gastronomiczne.

Z drugiej jednak strony, w szczególności zaś z perspektywy przeciętnego mieszkańca gminy Jerzmanowice-Przegonia droga krajowa, przebiegająca przez sam środek gminy może stwarzać zagrożenia i negatywnie wpływać na poczucie bezpieczeństwa. Wzmożony ruch samochodowy i ciągi piesze zlokalizowane wzdłuż drogi przyczyniają się z pewnością do obniżonego poczucia bezpieczeństwa w drodze do szkoły, czy pracy. Ponadto ruch samochodowy generuje zanieczyszczenia powietrza czy hałasu. Ostatnim elementem, który generuje istnienie drogi krajowej, mający negatywny wpływ na mieszka jest naturalna polaryzacja gminy. Droga krajowa nr 94 stanowi barierę funkcjonalną dla mieszkańców gminy, ograniczając mieszkańcom korzystanie z instytucji publicznych, społecznych czy gospodarczych znajdujących się „po drugiej stronie gminy”. Ma to znaczenie w szczególności dla dzieci i osób starszych, wymagających opieki.

Ponadto przez teren gminy Jerzmanowice-Przegonia przebiegają także cztery drogi powiatowe: nr 18108, nr 18111, nr 18116 oraz 18281.

W 2014 roku na terenie gminy Jerzmanowice-Przegonia łączna długość sieci drogowej wynosiła 75 km, w tym rozbudowano 1,6 km drogi, a 0,7 zostało wyremontowane. Najdłuższą sieć drogową posiada sołectwo Jerzmanowice – 16,65 km, następnie Raławice 12,0 km oraz Przegonia 11,7 km. Warto wspomnieć, że sołectwo Jerzmanowice na całej długości dróg posiada oświetlenie nocne. Wysokim odsetkiem wyposażenia w oświetlenie nocne charakteryzuje się także sołectwo Gotkowice (83%). Warto jednak zwrócić uwagę, że w sołectwie tym długość sieci drogowej jest stosunkowo niska i wynosi 4,1 km.

Tabela 10. Długość dróg publicznych wraz z długością gród wyposażonych w światlenie nocne w miejscowościach gminy Jerzmanowice-Przegonia w roku 2014.

Jednostka terytorialna	Długość dróg publicznych [w km]	Długość dróg wyposażonych w oświetlenie nocne [w km]	Odsetek dróg wyposażonych w oświetlenie nocne
Czubrowice	7,3	4,1	56%
Gotkowice	4,1	3,4	83%
Jerzmanowice	16,65	16,65	100%
Łazy	7,2	3,8	53%

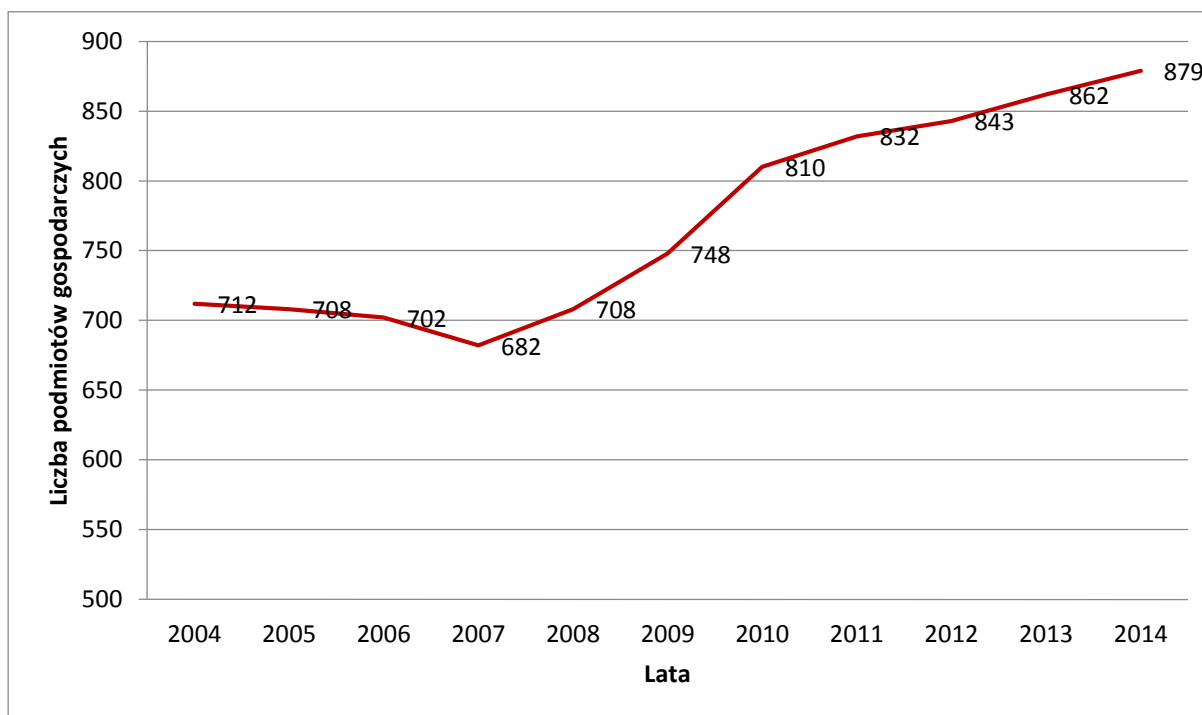
Przeginia	11,7	8,3	71%
Racławice	12	7,2	60%
Sąspów	10,8	5,2	48%
Szklary	5,25	3,2	61%
Gmina Jerzmanowice-Przeginia	75	51,85	69%

Źródło: zestawienie własne na podstawie danych UG.

4. Sfera gospodarcza

Procesy gospodarcze są niezwykle istotne z punktu widzenia społeczno-ekonomicznego mieszkańców, a poziom zaawansowania oraz kondycja lokalnych przedsiębiorstw może mieć niebagatelny wpływ na rozwój pozostałych sfer życia społecznego i publicznego. Działalność gospodarcza, w tym np. przemysłowa może mieć znaczący wpływ na przekształcenia krajobrazu i środowiska przyrodniczego. Ponadto kondycja lokalnej gospodarki będzie mieć wpływ także na mieszkańców gminy, bowiem bezpośrednio wpływa na finanse, co z kolei znacząco wpływa na warunki życia mieszkańców. Wreszcie kondycja lokalnej gospodarki ma wpływ na życie publiczne, bowiem w znacznym stopniu determinuje sytuację finansową (budżetową) jednostek samorządu terytorialnego (poprzez m.in. wpływy z tytułu podatku od nieruchomości oraz podatku dochodowego od osób prawnych bądź też opłaty eksploatacyjnej). Dlatego też niezwykle istotne jest przyjrzenie się sferze gospodarczej w niniejszym opracowaniu.

Wykres 3. Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Jerzmanowice-Przebinia w latach 2004–2014

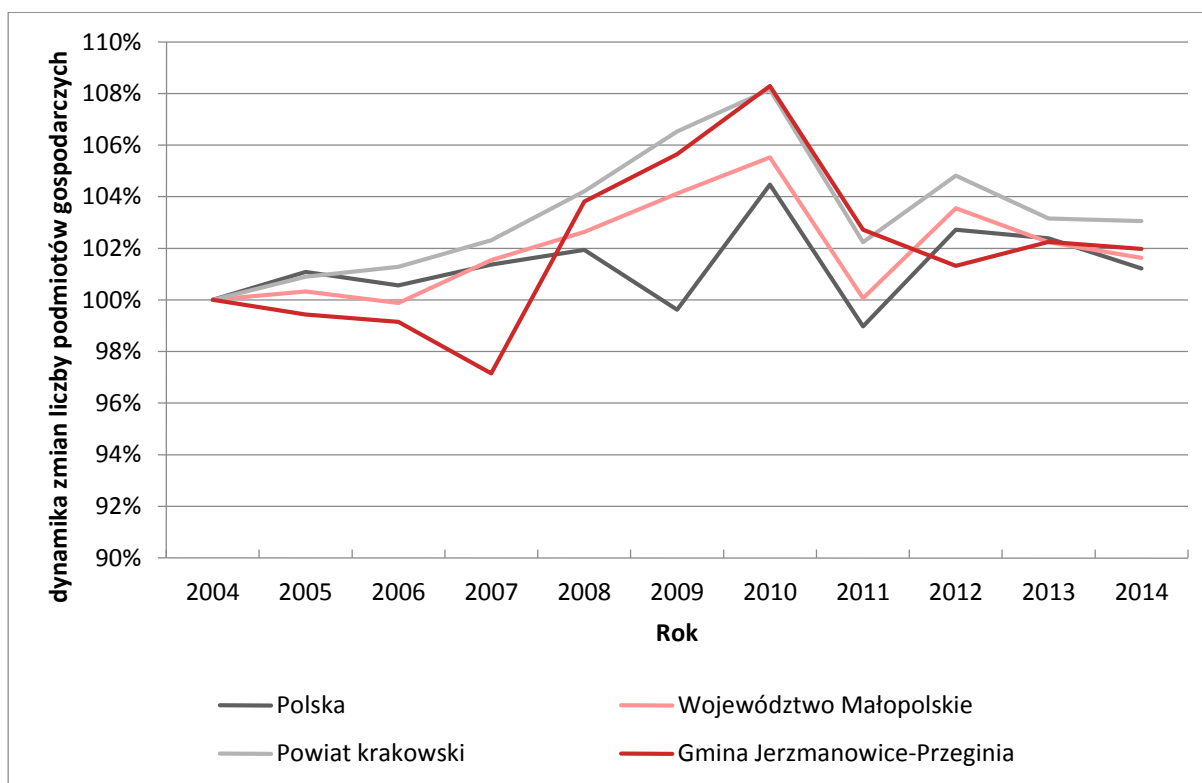

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl/>].

W 2014 roku na terenie gminy Jerzmanowice-Przebinia działalność gospodarczą prowadziło 879 podmiotów. Jak można zauważyć na wykresie 3 w latach 2004 – 2008 liczba podmiotów ulegała systematycznemu zmniejszaniu, jednakże dynamika spadku nie była duża. Rok 2008 okazał się przełomowy dla lokalnej gospodarki, bowiem od tego roku liczba podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy zaczęła systematycznie wzrastać. Rysunek 4. pokazuje dynamikę zmian liczebności podmiotów gospodarczych. Jak widzimy dynamika przyrostu podmiotów gospodarczych

w latach 2008 – 2010 okazała się być bardzo wysoka, co świadczy także o dynamicznym rozwoju lokalnej gospodarki gminy Jerzmanowice-Przeżinia. Od 2010 roku obserwujemy zmniejszenie się dynamiki powstawania nowych przedsiębiorstw, co oznacza, że rozwój gospodarczy Gminy nieco zwolnił, jednak ciągle pozostaje on w tendencji wzrostowej.

Wykres 4. Dynamika zmian ilości podmiotów gospodarczych w gminie Jerzmanowice-Przeżinia na tle porównywanych jednostek samorządu terytorialnego w latach 2004–2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

Tabela 11. Struktura wielkościowa podmiotów gospodarczych w gminie Jerzmanowice-Przeżinia na tle porównywanych jednostek terytorialnych w 2014 roku.

Jednostka terytorialna	Liczba ogółem	Liczba pracowników			
		0 - 9	10 - 49	50 - 249	250 i więcej
		udział [%]			
Polska	4119671	95,6	3,6	0,7	0,1
Województwo małopolskie	356785	95,5	3,7	0,7	0,1
Powiat krakowski	28069	96,1	3,3	0,5	0,1

Gmina Jerzmanowice-Przegonia	879	96,2	3,5	0,2	0,0
------------------------------	-----	------	-----	-----	-----

Źródło: zestawienie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

W strukturze wielkościowej podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na terenie gminy Jerzmanowice-Przegonia przeważają mikro przedsiębiorstwa (zatrudniające nie więcej niż 9 pracowników), co jest charakterystyczne dla całego kraju. Warto jednak zauważyć, iż odsetek tego typu podmiotów w gminie Jerzmanowice-Przegonia (96,2%) jest wyższy niż średnia dla kraju (95,6%) oraz średnia dla województwa małopolskiego (95,5%). Oznacza to, że Gmina Jerzmanowice-Przegonia bazuje przede wszystkim na samozatrudnieniu. Warto także zauważyć, iż na terenie gminy Jerzmanowice nie występują podmioty gospodarcze zatrudniające więcej niż 250 pracowników, a duże przedsiębiorstwa (od 50 – 249 pracowników) stanowią niewielki odsetek (0,2%), w porównaniu do innych jednostek terytorialnych. Jest to zgodne z pomysłem władz na rozwój gminy, który to ma opierać się o przyciąganie ludności zainteresowanej turystyką i rekreacją, nie zaś zachęcaniu inwestorów do zakładania tutaj dużych przedsiębiorstw, które mogłyby przyczynić się do zmian środowiskowych i ładu przestrzennego.

Tabela 12. obrazuje nam strukturę podmiotów gospodarczych pod względem sektorów, w jakich działają. To co jest specyficzne dla lokalnej gospodarki to zdecydowanie większy niż przeciętnie w Polsce (21,3), województwie małopolskim (23,9) czy nawet powiecie krakowskim (25,2) odsetek podmiotów gospodarczych działających w sektorze przemysłu i budownictwa (30,9). Wysoki odsetek podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy Jerzmanowice-Przegonia w sektorze budownictwa i przemysłu powoduje zmniejszony odsetek ilości podmiotów gospodarczych w sektorze usług, jedynie 67,6% przy średniej dla kraju 76,8%.

Tabela 12. Struktura podmiotów gospodarczych w gminie Jerzmanowice-Przegonia według głównych sektorów gospodarki na tle porównywanych jednostek terytorialnych w 2014 roku [w %].

Jednostka terytorialna	Rolnictwo	Przemysł i budownictwo	Usługi i inne
Polska	1,8	21,3	76,8
Województwo małopolskie	1,1	23,9	75,0
Powiat krakowski	1,2	25,2	73,6
Gmina Jerzmanowice-Przegonia	1,5	30,9	67,6

Źródło: zestawienie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

Tabela 13. Struktura podmiotów gospodarczych w 2014 roku w gminie Jerzmanowice-Przebinia według poszczególnych sekcji PKD 2007.

Sekcja PKD 2007		Liczba podmiotów
Sekcja A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	13
Sekcja B	Górnictwo i wydobywanie	0
Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe	83
Sekcja D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0
Sekcja E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	4
Sekcja F	Budownictwo	185
Sekcja G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	242
Sekcja H	Transport i gospodarka magazynowa	90
Sekcja I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	18
Sekcja J	Informacja i komunikacja	18
Sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	18
Sekcja L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	9
Sekcja M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	56
Sekcja N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	15
Sekcja O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	11
Sekcja P	Edukacja	27
Sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	25
Sekcja R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	17
Sekcje S i T	Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	48
Sekcja U	Organizacje i zespoły eksterytorialne	0

Źródło: zestawienie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

Warto zatem przyrzeć się bliżej strukturze lokalnej gospodarki, aby poznać przyczynę istnienia takiej specyfiki gospodarczej gminy. Jak zostało wspomniane wcześniej w gminie Jerzmanowice-Przegonia brak jest dużych zakładów przemysłowych. Stąd też branża przemysł i budownictwo jest skoncentrowana bardziej na drugim elemencie. Jak się okazuje, aż 185 podmiotów gospodarczych w gminie Jerzmanowice-Przegonia specjalizuje się w usługach budowlanych. Oznacza to, że co piąty podmiot gospodarczy, który został założony na terenie gminy Jerzmanowice-Przegonia zajmuje się budownictwem. Taka specyfika może być związana z bliskim położeniem gminy Jerzmanowice-Przegonia Krakowa oraz aglomeracji Krakowskiej. W ostatnich latach zauważalny jest bowiem silny trend suburbanizacyjny, budowa przedmieść w okolicznych gminach Krakowa, co wymusza zapotrzebowanie na usługi budowlane i wykończeniowe.

Warto także zauważyć, że wśród podmiotów działalności gospodarczej funkcjonujących na terenie gminy Jerzmanowice-Przegonia dominują podmioty z sekcji G: Handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów samochodowych z wyłączeniem motocykli (242 podmiotów). Jest to jednak sekcja gospodarki, która dominuje w każdej jednostce samorządu terytorialnego, bowiem to w tej branży kryją się wszelkiego rodzaju sklepy, które są niezbędne dla mieszkańców.

Ze względu na swoje walory przyrodnicze gmina Jerzmanowice-Przegonia uchodzi także za gminę turystyczną, stanowiącą zaplecze rekreacyjno-wypoczynkowe dla pobliskiego Krakowa. W związku z powyższym na terenie gminy rozwija się m.in. agroturystyka. Obecnie (stan na grudzień 2015 roku) na terenie gminy funkcjonuje 10 gospodarstw agroturystycznych, z czego 6 zlokalizowanych jest w miejscowości Sąsów, 3 w Jerzmanowicach oraz 1 w Łazach, dodatkowo na terenie miejscowości Łazy funkcjonuje Szkolne Schronisko Młodzieżowe prowadzone przez Polskie Towarzystwo Schronisk Młodzieżowych.

Warto jednak przyrzeć się także koncentracji branż, tak aby poznać specyfikę gospodarczą obszaru. W tym celu zastosowana została metoda wskaźnika ilorazu lokalizacji. Wskaźnik ten oblicza się pokazując stosunek udziału konkretnego działu PKD w gospodarce gminy do udziału tego działu w gospodarce jednostki rzędu wyższego:

$$\text{wskaźnik IL} = \frac{\text{udział danego działu PKD w gospodarce gminy}}{\text{udział danego działu PKD w gospodarce jednostki wyższego rzędu}}$$

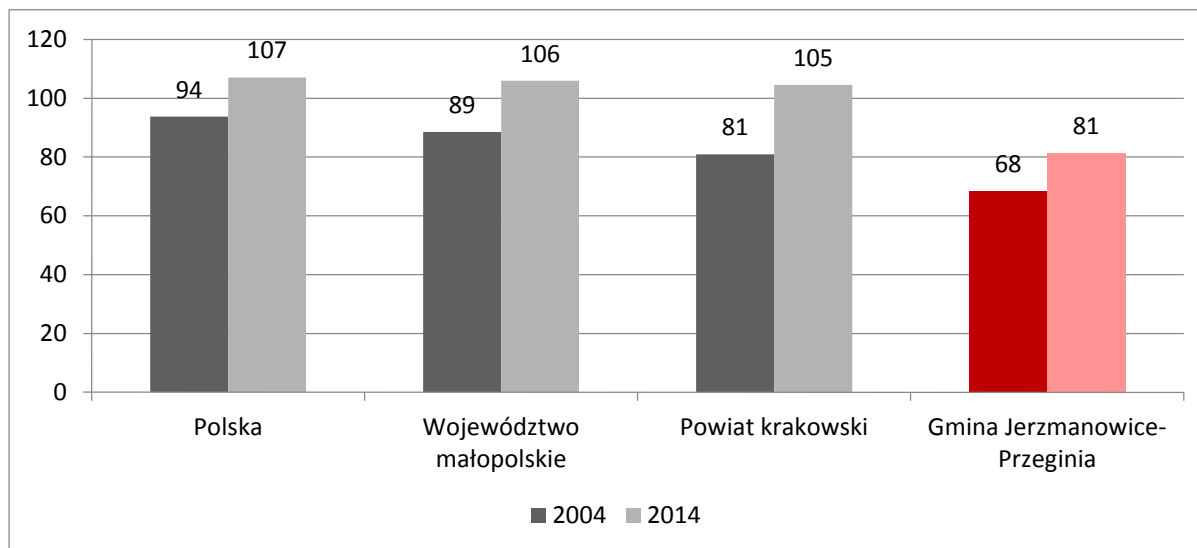
Wartość wskaźnika większe niż 1,00 świadczy o wyższej niż przeciętnej koncentracji danego działu w gospodarce, a wartość powyżej 1,25 o bardzo dużej koncentracji. W gminie Jerzmanowice-Przegonia wartość przewyższającą 1,25 osiągnęło 7 działów i były to:

- **dział 16** – produkcja wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli; produkcja wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania - **33 firmy**
- **dział 32** - pozostała produkcja wyrobów– **12 firm**
- **dział 41**- roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków – **52 firmy**
- **dział 42** – roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej– **15 firm**
- **Dział 43** – roboty budowlane specjalistyczne– **118 firm**

- **dział 45** – handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi; naprawa pojazdów samochodowych–**71 firm**
- **dział 49** – transport lądowy oraz transport rurociągowy– **89 firm**.

Widzimy, iż spośród siedmiu wymienionych działów PKD aż 3 związane są ściśle z budownictwem, co potwierdza wcześniejszą tezę dotyczącą specjalizacji gospodarki lokalnej gminy w tym kierunku.

Wykres 5. Wskaźnik przedsiębiorczości - liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w gminie Jerzmanowice-Przegonia na tle porównywanych jednostek terytorialnych w 2014 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

Ważnym wskaźnikiem, który przedstawia sytuację gospodarczą w danej jednostce terytorialnej jest wskaźnik przedsiębiorczości, który wskazuje ile podmiotów gospodarczych przypada na każde 1000 mieszkańców jednostki. W 2014 roku w gminie Jerzmanowice-Przegonia na każde 1000 mieszkańców przypadało 81 podmiotów gospodarczych. Dla porównania w 2004 roku było to tylko 68 podmiotów gospodarczych, zauważalna jest więc duża poprawa. Jednakże w porównaniu do innym jednostek samorządowych gmina Jerzmanowice-Przegonia wypada ciągle jeszcze niekorzystnie, pod względem ilości podmiotów prowadzących działalność na jej terenie. Warto w tym miejscu jednak zaznaczyć bardzo dobre położenie gminy Jerzmanowice-Przegonia. Bliskość Krakowa, Olkusza, a także Aglomeracji Górnośląskiej oraz walory przyrodnicze gminy powoduje, iż stała się ona gminą mającą funkcje „sypialni” oraz wypoczynkowej, a nie gospodarczej.

Ostatnim elementem, który zostanie przedstawiony w niemiejszym rozdziale dotyczącym lokalnej gospodarki będzie wykaz podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej w podziale na miejscowości, w których podmioty te się znajdują. Dane te pozwolą pokazać potencjał gospodarczy oraz przedsiębiorczość mieszkańców poszczególnych sołectw. Najwięcej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych było w

Jerzmanowicach (37,7% wszystkich podmiotów). Drugą miejscowością pod względem ilości działających tam podmiotów gospodarczych była Przeginia – 120 podmiotów (18,4%). W pozostałych miejscowościach liczba podmiotów nie przekraczała 100. Jednakże sama liczba podmiotów często nie mówi nam o sytuacji gospodarczej danej miejscowości, bowiem liczba podmiotów może zależeć od liczby mieszkańców danej miejscowości. W związku z powyższym postanowiono przedstawić również liczbę podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 mieszkańców danej miejscowości (wskaźnik przedsiębiorczości). Także i tutaj Jerzmanowice wypadają najlepiej, bowiem na każde 100 mieszkańców działa 9 podmiotów gospodarczych. Co ciekawe wysoko pod względem przedsiębiorczości wypadają także Łazy (7) oraz Szklary (6). Najślabiej wypada miejscowość Gotkowice, której wskaźnik przedsiębiorczości kształtował się na poziomie 4.

Tabela 14. Liczba podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Jerzmanowice – Przeginia w 2014 roku.

Nazwa sołectwa	Liczba podmiotów gospodarczych	Liczba podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców
Jerzmanowice	246	9
Przeginia	120	5
Racławice	75	5
Sąspów	71	5
Czubrowice	54	5
Szklary	31	6
Łazy	30	7
Gotkowice	25	4
Suma	652	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CEIDG [<https://prod.ceidg.gov.pl>].

Warto także wskazać najważniejsze i największe firmy, które na terenie gminy prowadzą swoją działalność, a są to:

Tabela 15. Lista najważniejszych podmiotów gospodarczych.

Nazwa/Właściciel	Branża	Miejscowość
J. Broniewski	Stacja paliw	Gotkowice
JET	Stacja paliw	Czubrowice
J. Niedziółka	Mechnika Pojazdowa	Jerzmanowice
Skotniczy	Autohandel	Czubrowice
A. Stach	Ślusarstwo	Przebinia
A. Sarota	Mechnika Pojazdowa	Jerzmanowice
R. Klich	Blacharstwo, lakiernictwo	Racławice
B. Janik	Stacja przeglądu pojazdów	Jerzmanowice
L. Miller	Gastronomia, hotelarstwo	Sąspów
Sknoświat/St. Tarnowski	Szklarska	Jerzmanowice
Z. Chmura	Mechnika Pojazdowa	Jerzmanowice
Chocołowy Dwór	Gastronomia, hotelarstwo	Jerzmanowice

Źródło: opracowanie własne na podstawie Program Ochrony Środowiska Gminy Jerzmanowice-Przebinia na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2018.

Reasumując przedstawione w niniejszym rozdziale dane należy zwrócić uwagę, iż gmina Jerzmanowice-Przebinia nie jest gminą, która posiada duży potencjał gospodarczy. Niemniej jednak ambicjami rozwojowymi gminy nie jest rozwój gospodarczy, który mógłby się kłócić z piękną i malowniczą przyrodą, która jest tutaj największym atutem Gminy. Większość działających tu firm, czy przedsiębiorstw to raczej przedsiębiorstwa jednoosobowe i tak powinno pozostać. Działalność gospodarcza mieszkańców powinna zatem dalej nastwiona być na niewielkie przedsiębiorstwa usługowe, które nie będą ingerować w środowisko, a temu ekspozowaniu przyrody mogłyby służyć.

5. Sfera społeczna

5.1. DEMOGRAFIA

W 2014 roku liczba mieszkańców gminy Jerzmanowice-Przeżinia liczyła 10 757 osób (stan na 31.12.2014, źródło: BDL GUS). Rozmieszczenie przestrzenne ludności charakteryzuje się stosunkowo dużym zróżnicowaniem. Można wyróżnić dwa wyraźne miejsca koncentracji mieszkańców tj. Przeżinia oraz Jerzmanowice. Łącznie te dwie miejscowości zamieszkuje prawie połowa (48%) ogółu mieszkańców gminy. Najmniej mieszkańców zamieszkuje sołectwa Gotkowice oraz Łazy, gdzie procentowy udział ludności w gminie w 2014 roku wynosił kolejno 4,1% oraz 4,6%.

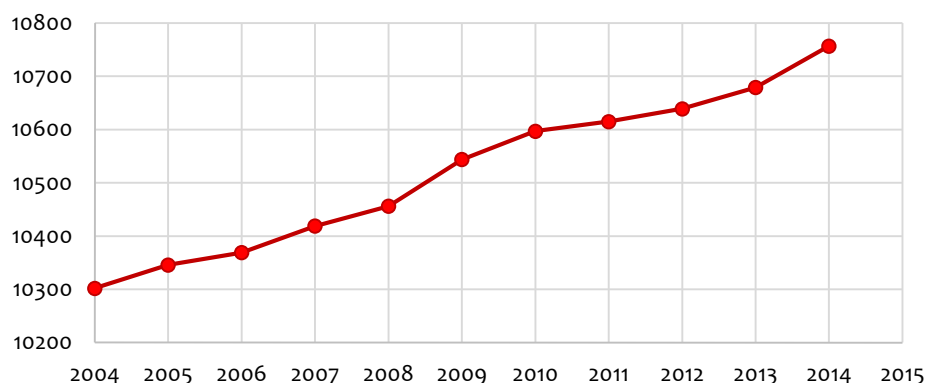
Tabela 16. Struktura ludności mieszkańców w podziale na sołectwa

Rok 2014	Liczba mieszkańców	Udział procentowy
Jerzmanowice	2724	25,3%
Przeżinia	2422	22,5%
Raławice	1544	14,4%
Sąspów	1367	12,7%
Czubrowice	1131	10,5%
Szklary	637	5,9%
Łazy	492	4,6%
Gotkowice	440	4,1%
RAZEM	10 757	100%

Źródło: Urząd Gminy Jerzmanowice-Przeżinia

Gęstość zaludnienia w gminie Jerzmanowice-Przeżinia w 2014 roku kształtowała się na poziomie 159 os./km² i na przestrzeni ostatnich lat utrzymuje się na podobnym poziomie.

Warto zauważyć, iż na przestrzeni ostatnich 10 lat mamy do czynienia z systematycznym wzrostem liczby mieszkańców gminy Jerzmanowice-Przeżinia. W porównaniu do roku 2004 liczba mieszkańców gminy wzrosła z 10 302 do 10 757 osób, dając bezwzględny przyrost o 455 osób, co stanowi 4,4%. Na tle wybranych jednostek porównawczych tj. Polski, województwa małopolskiego oraz powiatu krakowskiego, Gmina Jerzmanowice-Przeżinia prezentuje się stosunkowo korzystnie, bowiem w analogicznym okresie czasu liczba ludności Polski zwiększyła się o blisko 1%, a w województwie małopolskim wzrost ten wyniósł 3,3%. Wyjątkiem jest powiat krakowski, gdzie dynamika zmian liczby ludności na przestrzeni ostatnich 10 lat była większa od gminy Jerzmanowice-Przeżinia (wzrost liczby mieszkańców o 10,6% w porównaniu do roku 2004).

Wykres 6. Zmiana wielkości liczby mieszkańców w latach 2004-2014

Źródło: Urząd Gminy Jerzmanowice-Przegonia

Biorąc pod uwagę zmiany w liczbie mieszkańców gminy Jerzmanowice-Przegonia w podziale na poszczególne sołectwa, można zauważyć, iż mimo ogólnej tendencji wzrostowej, w kilku miejscowościach mamy do czynienia z nieznacznym spadkiem liczby zamieszkujących tam osób. Mowa tu w pierwszej kolejności o Czubrowicach, gdzie w porównaniu do 2004 roku liczba ludności spadła o 58 osób, co daje 4,7%. Mniej wyraźne różnice można również zaobserwować w Szklarach gdzie odnotowano spadek o 12 osób (1,8%). Z kolei w miejscowościach Raclawice pomimo nieznacznego wzrostu liczby ludności w porównaniu do 2004 roku (o 4 osoby) mamy do czynienia z nieznacznymi wahaniami liczby mieszkańców na przestrzeni ostatnich 10 lat. W pozostałych miejscowościach obserwuje się tendencje wzrostową, z czego najwyższy wzrost bezwzględny odnotowano w Jerzmanowicach o 252 osoby (10,2%) oraz w Przegonii o 112 osób (4,8%). Największy procentowy przyrost ludności odnotowało natomiast sołectwo Łazy 15% (66 osób).

Tabela 17. Zmiany w strukturze ludności gminy Jerzmanowice-Przegonia w podziale na poszczególne miejscowości

Rok	Jerzmanowice	Szklary	Łazy	Sąpów	Gotkowice	Przegonia	Czubrowice	Raclawice	RAZEM
2014	2724	637	492	1367	440	2422	1131	1544	10757
2013	2685	640	495	1371	438	2392	1125	1533	10679
2012	2657	636	484	1358	432	2412	1128	1532	10639
2011	2633	635	483	1359	430	2405	1129	1541	10615
2010	2613	637	482	1361	432	2385	1136	1551	10597
2009	2596	635	466	1358	426	2355	1166	1542	10544
2008	2562	633	450	1347	426	2345	1148	1545	10456
2007	2560	634	442	1350	416	2314	1152	1551	10419
2006	2531	632	434	1343	407	2313	1176	1533	10369
2005	2498	640	427	1323	412	2314	1189	1543	10346
2004	2472	649	426	1317	403	2310	1185	1540	10302

Źródło: Urząd Gminy Jerzmanowice-Przegonia

5.1.1. Trendy demograficzne

Obserwowane trendy w strukturze demograficznej badanej populacji stanowią ważne źródło informacji o tym, jak może wyglądać struktura danej społeczności w przyszłości. Pozwoli to na przedwczesne podejmowanie działań, mających na celu sprostanie wyzwaniom pojawiających się w obliczu dostrzeganych zmian. W kontekście struktury ludności, ważna jest wiedza o kształtowaniu się takich wskaźników jak saldo ruchu naturalnego oraz saldo ruchu wędrownego, które mają wpływ na przyrost ludności w gminie.

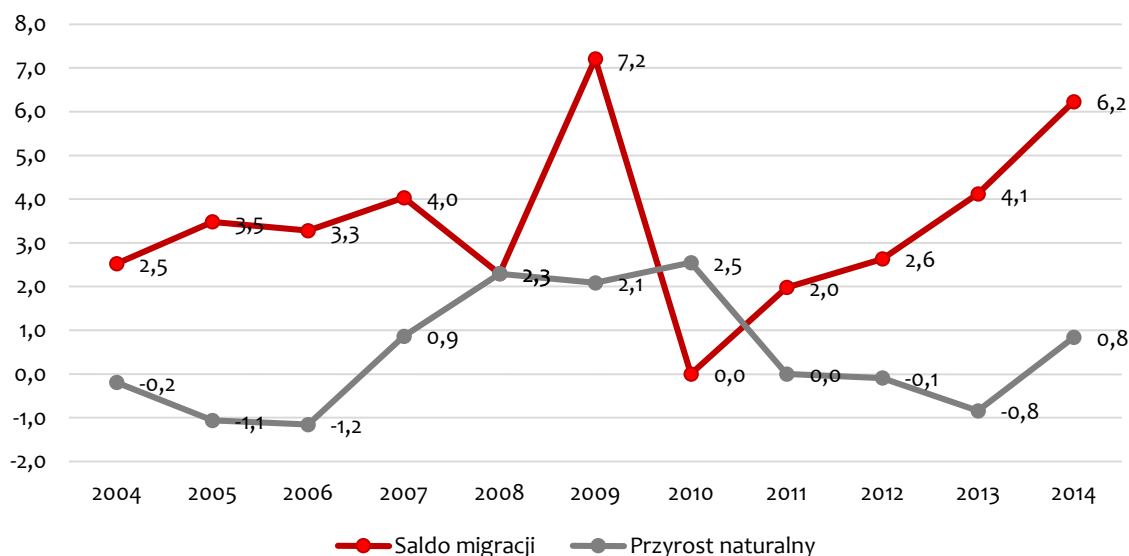
Pierwsze z nich, czyli **saldo ruchu naturalnego (przyrost naturalny)**, wskazuje na różnicę pomiędzy liczbą urodzin żywych, a liczbą zgonów. Drugim wskaźnikiem jest **saldo ruchu wędrownego (saldo migracji)**, które wskazuje na różnicę pomiędzy wymeldowaniem mieszkańców z terenu gminy, a zameldowaniem nowych mieszkańców. Wartości te zostały zaprezentowane poniżej i zostały przeliczone w odniesieniu do liczby mieszkańców i pomnożone przez 1000 celem ułatwienia interpretacji uzyskanych danych.

Przyglądając się wartościom salda naturalnego w gminie Jerzmanowice-Przegonia na przestrzeni ostatnich lat, możemy zaobserwować nieznaczne wahania tego wskaźnika. Początkowo (lata 2004-2006) saldo naturalne było ujemne, by następnie przez okres 4 lat przyjmować wartości dodatnie w granicach od 0,9% do nawet 2,5% w roku 2010. Przez kolejne dwa lata przyrost naturalny okazał się być zerowy. Przez lata 2012 i 2013 znów w gminie wartość wskaźnika spadła poniżej 0, by jednak w 2014 roku osiągnąć wartość dodatnią (0,8%).

Porównując wynik ten do wyniku dla województwa małopolskiego czy powiatu krakowskiego, wartość ta jest w 2014 roku w Gminie Jerzmanowice-Przegonia była nieco niższa, gdyż dla omawianych jednostek porównawczych wartość przyrostu naturalnego wyniosła w obu przypadkach po 1,4 %.

Podobne wahania wartości można zaobserwować w przypadku współczynnika salda migracji. W tym przypadku jednak, mamy do czynienia z zazwyczaj dodatnimi wartościami, co oznacza, że przeciętnie więcej osób napływało do gminy, niż ją opuszczało. Na przestrzeni ostatnich 10 lat saldo migracji nie było nigdy ujemne, jednakże w 2010 roku, wartość tego współczynnika wyniosła 0. Od tego roku mamy do czynienia również z systematycznym wzrostem salda migracji. W 2014 roku wyniosło ono w gminie Jerzmanowice-Przegonia 6,2% co w odniesieniu do analogicznego okresu dla województwa małopolskiego (1,1 %) jest wynikiem zdecydowanie lepszym. Nieco słabiej wypada jednak analizowana gmina na tle powiatu krakowskiego gdzie saldo ruchu wędrownego w 2014 było wyższe o 1 pp.

Wykres 7. Saldo ruchu naturalnego (przyrost naturalny) oraz saldo ruchu wędrownego (migracji) w gminie Jerzmanowice-Przegonia w latach 2004 – 2014.

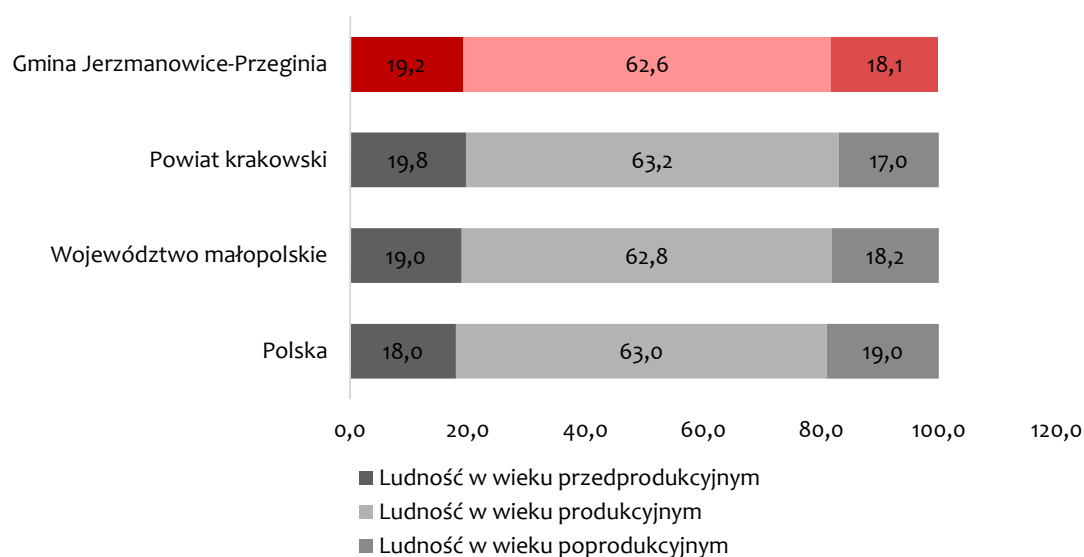
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

5.1.2. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku

Wiedza na temat struktury wiekowej mieszkańców, stanowi ważną kwestię w kontekście wyzwań stojących przed polityką społeczną gminy i instytucjami publicznymi funkcjonującym na terenie gminy, służącymi zaspokojeniu potrzeb poszczególnych grup (np. szkoły, przedszkola). Warto zatem dokonać analizy tej struktury z wykorzystaniem podziału na ekonomiczne grupy wiekowe, odpowiadające zdolności do pracy. Poszczególne przedziały wiekowe przyjęto według metodologii zaproponowanej przez Główny Urząd Statystyczny i są to: wiek przedprodukcyjny (0-17 lat), produkcyjny (18-59 lat kobiety i 18-64 lat mężczyźni) oraz poprodukcyjny (60 lat i więcej w przypadku kobiet oraz 65 lat i więcej w przypadku mężczyzn).

Analiza wartości zestawionych na wykresie poniżej pozwala stwierdzić, iż struktura wiekowa mieszkańców gminy Jerzmanowice-Przegonia według ekonomicznych grup wiekowych nie odbiega znacznie od tej struktury dla powiatu krakowskiego, województwa małopolskiego czy nawet kraju i przyjmuje bardzo zbliżone wartości. W 2014 roku niemal co piąty mieszkaniec gminy (19,25) nie ukończył jeszcze 18 roku życia, co plasuje go do kategorii „wiek przedprodukcyjny”. Patrząc z drugiej strony, nieco mniej, bo 18,1% z całkowitej populacji mieszkańców gminy, stanowiły osoby starsze, powyżej 60 roku życia. Najwięcej mieszkańców analizowanej gminy, to osoby w wieku produkcyjnym (63,2%). Dodatkowo, można powiedzieć iż udział procentowy poszczególnych grup ekonomicznych jest najbliższy rozkładowi procentowemu dla województwa małopolskiego, gdyż wartości procentowe dla poszczególnych grup przyjmują niemalże identyczne wartości. Jednak w odniesieniu do pozostałych jednostek porównawczych gmina Jerzmanowice-Przegonia nie wyróżnia się w ogóle.

Wykres 8. Struktura mieszkańców według ekonomicznych grup wieku w gminie Jerzmanowice-Przeżinia na tle wybranych jednostek porównawczych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

Co więcej, analizując strukturę ludności według ekonomicznych grup wieku by mieć pełen obraz tego zjawiska na badanej populacji, należy również dokonać analizy wartości współczynnika obciążenia demograficznego, który jest z nim nierozdzielnie związany. Obrazuje on relację pomiędzy określonymi grupami wiekowymi w danej populacji.

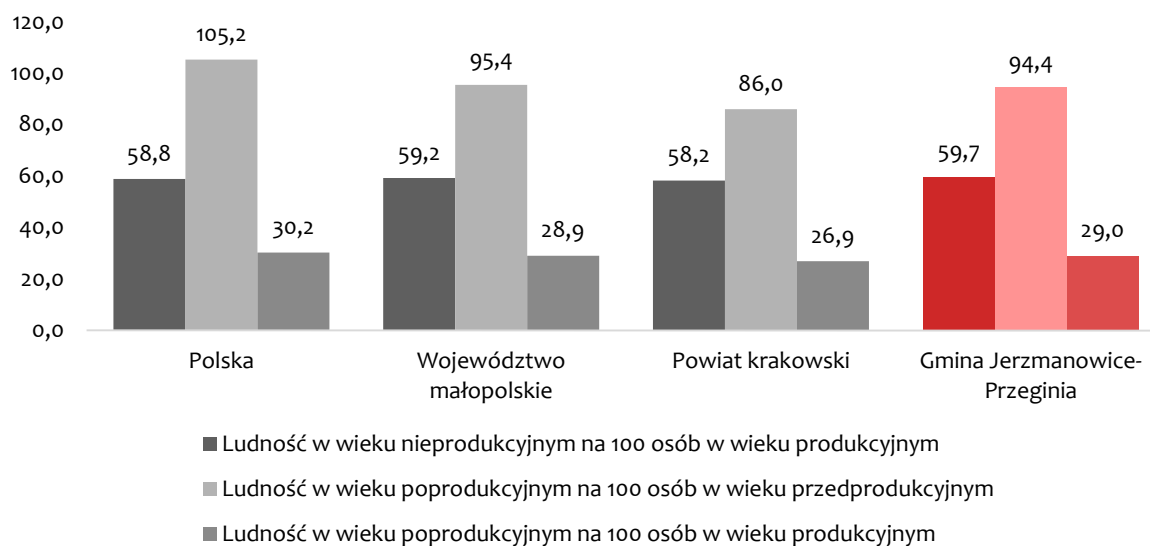
Pierwszy z analizowanych wskaźników to ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Interpretacji tego wskaźnika, dokonuje się w ten sposób, że im większe jego wartości tym lepiej, gdyż świadczy to o dużej ilości osób, młodych, którzy dopiero wejdą na rynek pracy. Na tle wybranych jednostek porównawczych gmina Jerzmanowice-Przeżinia wypada porównywalnie – w 2014 obciążenie osób w wieku produkcyjnych osobami w wieku nieprodukcyjnym wyniosło 59,7.

Różnice można zaobserwować analizując wartości dla wskaźnika opisującego ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku nieprodukcyjnym. W tym wypadku interpretacja przyjmuje odwrotny kierunek zależności tzn. im większa wartość tego wskaźnika, tym gorzej. W przypadku gminy Jerzmanowice-Przeżinia na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypadało aż 94,4 osoby w wieku poprodukcyjnym. Wynik ten co prawda, jest wynikiem lepszym w na tle średniej dla kraju (105,2) i porównywalny do średniej wartości dla województwa małopolskiego (95,4) to w odniesieniu do powiatu krakowskiego gmina wypada słabiej (w 2014 roku w powiecie krakowskim na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypadało 86 osób w wieku poprodukcyjnym).

Ostatni analizowany wskaźnik obciążenia demograficznego to ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. W tym przypadku, interpretacji dokonujemy podobnie jak przy

wskaźniku powyżej, tzn. im większa jego wartość, tym gorzej. Przechodząc do analizy danych zawartych na wykresie poniżej, można uznać iż obciążenie osób w wieku produkcyjnym, osobami starszymi, na emeryturze i rencie jest stosunkowo podobne do wartości tego współczynnika na tle kraju (30,2), czy województwa małopolskiego (28,9). W tym wypadku również gmina Jerzmanowice-Przebinia wypada nieco słabiej w odniesieniu do powiatu krakowskiego, gdyż w 2014 wskaźnik ten wyniósł mniej bo 26,9.

Wykres 9. Wskaźniki obciążenia demograficznego na terenie gminy Jerzmanowice-Przebinia na tle wybranych jednostek porównawczych w roku 2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

Jeszcze innym wskaźnikiem, opisującym strukturę ludności jest współczynnik feminizacji. Opisuje on liczbę kobiet, przypadających na 100 mężczyzn. W gminie Jerzmanowice-Przebinia w 2014 roku na 100 mężczyzn przypadają 102 kobiety. Gmina pod tym względem wypada korzystnie w odniesieniu do kraju, gdzie wskaźnik ten wynosi 107 kobiet, województwa małopolskiego (106) a nawet powiatu krakowskiego (104).

5.2. EDUKACJA

Zapewnienie powszechnego dostępu do edukacji na różnych szczeblach edukacji jest obligatoryjne, jednak ogromne znaczenie w efektywności kształcenia ma jego jakość. W kontekście oferty edukacyjnej dostępnej na terenie danej gminy, jest to o tyle ważne, gdyż często jej wysoka jakość i dostępność, bywa kluczową determinantą wyboru miejsca zamieszkania dla osób chcących się przeprowadzić. Ważna jest również oferta edukacyjna dla najmłodszych dzieci tj. żłobki i przedszkola, gdyż często z ekonomicznego punktu widzenia zapewnienie tego typu opieki dla dzieci, może mieć decydujące znaczenie w ułatwieniu powrotu kobiet na rynek pracy. Ponadto, szkoły na terenach wiejskich są instytucjami nie tylko edukacyjnymi, ale często zapewniającymi integrację środowisk mieszkańców.

W dalszej części niniejszej diagnozy zostanie przedstawiony stan i dostępność oferty edukacyjnej gminy Jerzmanowice-Przegonia, w podziale na poszczególne etapy kształcenia. Wykorzystane również zostaną różnego rodzaju wskaźniki statystyczne służące ocenie jakości edukacji, pozwalające jednocześnie na bardziej pogłębiony opis stanu szkolnictwa w gminie Jerzmanowice-Przegonia.

5.2.1. Żłobki i przedszkola

Na terenie gminy Jerzmanowice-Przegonia nie funkcjonują instytucje, zapewniające opiekę dzieciom do lat 3. Rodzice, chcący umieścić swoje dzieci w żłobkach muszą dowozić je do innych miejscowości np. Krakowa czy Olkusza.

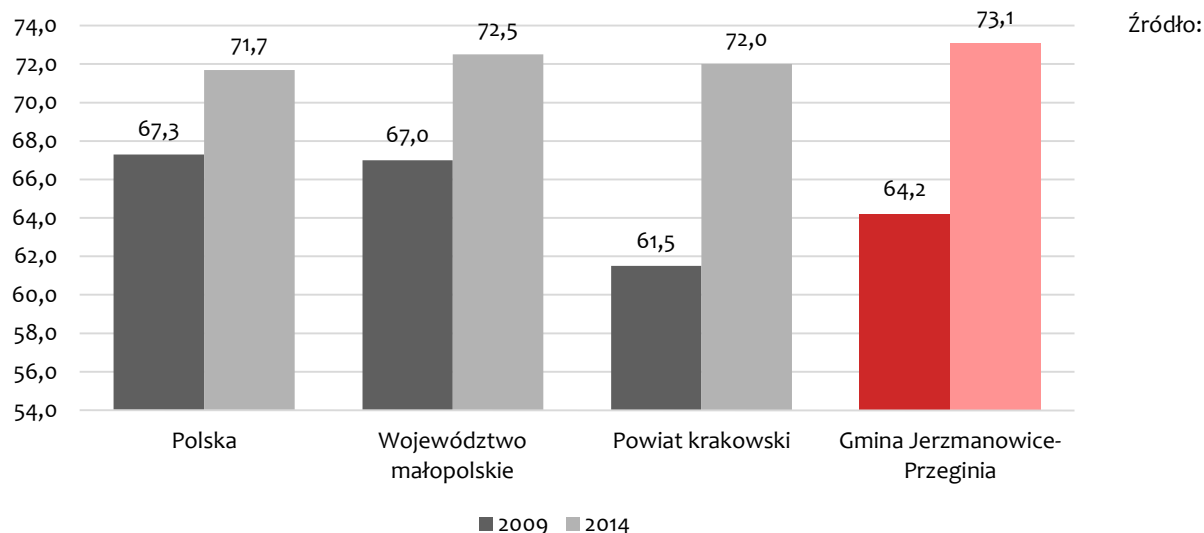
Zdecydowanie lepiej wygląda sytuacja z dostępnością do opieki przedszkolnej, gdyż w 2014 roku w gminie Jerzmanowice-Przegonia było 5 przedszkoli i 1 oddział przedszkolny, z czego 2 zlokalizowane były w Jerzmanowicach. Należą do nich:

1. Przedszkole samorządowe w Jerzmanowicach (Jerzmanowice 366)
2. Oddział Przedszkola Samorządowego w Łazach (Łazy 39)
3. Przedszkole samorządowe w Przegonii (Przegonia 403)
4. Przedszkole prywatne „Lokomotywa” w Czubrowicach (Czubrowice 85)
5. Niepubliczne Przedszkole Im. Świętego Jana Bosko w Jerzmanowicach (Jerzmanowice 382)
6. Oddział Przedszkolny przy Szkole Samorządowej w Gotkowicach (Gotkowice 56)

Co warto zaznaczyć, w gminie Jerzmanowice-Przegonia na przestrzeni ostatnich lat sukcesywnie pojawiały się nowe tego typu placówki. Jeszcze w 2011 na terenie gminy funkcjonowały tylko 3 przedszkola, natomiast z roku na rok powstawały nowe miejsca, zapewniające opiekę dzieciom w wieku przedszkolnym. Sytuację te obrazują dane przedstawione na wykresie poniżej (Wykres 10). W 2009 roku odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym wynosił 64%, co w odniesieniu do analogicznego okresu na tle województwa małopolskiego i powiatu krakowskiego, było wynikiem gorszym (odsetek ten dla porównywanych jednostek oscylował wokół 67%). Lepiej plasowała się wówczas gmina Jerzmanowice-Przegonia jedynie w odniesieniu do powiatu krakowskiego, gdyż odsetek ten dla powiatu był o blisko 3 pp. niższy. Wraz z upływem lat liczba dzieci

objęta wychowaniem przedszkolnym rosła i był to trend ogólnokrajowy. W porównaniu do 2009 roku, w gminie Jerzmanowice-Przegonia odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym wzrósł o blisko 9pp.

Wykres 10. Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2009 oraz 2014 w gminie Jerzmanowice-Przegonia na tle wybranych jednostek porównawczych [%]

opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

5.2.2. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne

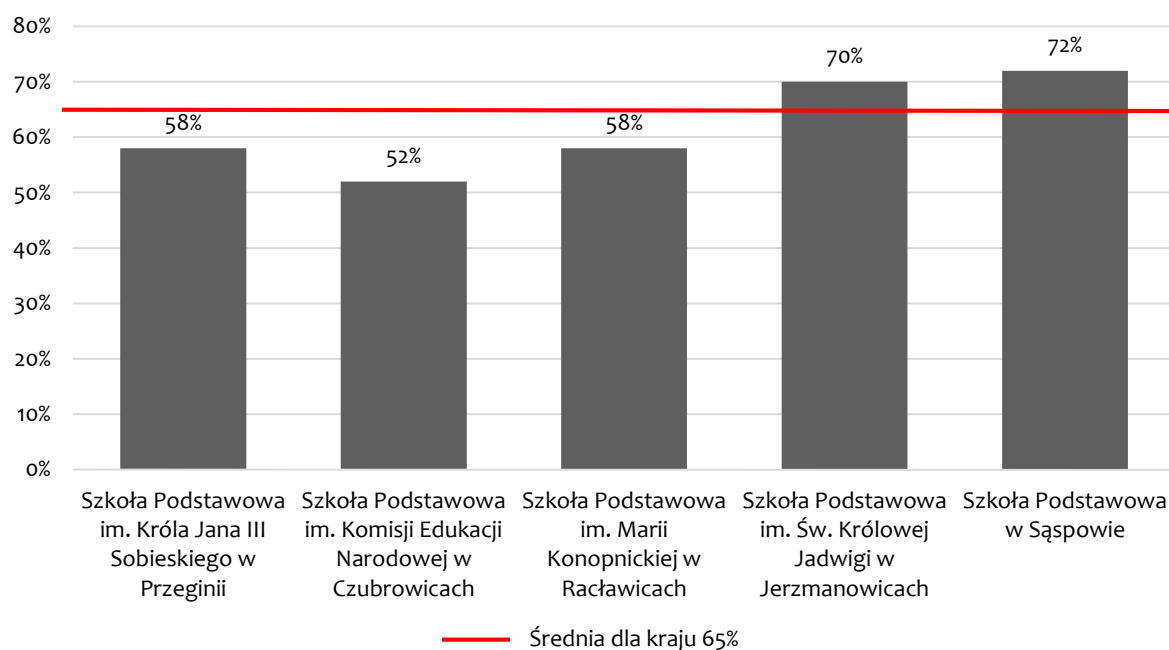
Gmina Jerzmanowice-Przegonia zapewnia edukację na poziomie podstawowym realizując to zadanie w 7 placówkach (z czego jedna placówka to filia szkoły podstawowej). Należą do nich:

1. **Szkoła Podstawowa im. Św. Królowej Jadwigi** (Jerzmanowice 366),
2. **Filia Szkoły Podstawowej w Szklarach** (Szklary 121),
3. **Szkoła Podstawowa im. Jana III Sobieskiego** w Przegonii (Przegonia 403),
4. **Publiczna Szkoła Podstawowa Fundacji „Elementarz” w Sąspowie** (Sąspów 32),
5. **Szkoła podstawowa Fundacji Elementarz z oddziałem przedszkolnym w Gotkowicach** (Gotkowice 56),
6. **Szkoła im. Komisji Edukacji Narodowej w Czubrowicach** (Czubrowice 85),
7. **Szkoła Podstawowa w Raclawicach** (Raclawice 329).

By móc ocenić jakość kształcenia na poziomie szkół podstawowych wykorzystuje się **analizę wyników egzaminów po VI klasie, czyli tzw. Sprawdzian szóstoklasisty**. Jest to powszechny zestandaryzowany egzamin, który ma charakter ponadprzedmiotowy i sprawdza takie umiejętności jak czytanie, pisanie, rozumowanie, korzystanie z informacji oraz wykorzystywanie wiedzy w praktyce. Uczniowie mogą uzyskać na egzaminie wynik od 0 do 40 punktów. Na potrzeby niniejszej diagnozy wyniki zostały przedstawione w postaci odsetków procentowych.

Na wykresie poniżej (Wykres 11) zestawiono średni wynik procentowy dla 5 szkół podstawowych¹² z uwzględnieniem średniego wyniku dla Polski w 2014 roku. Jak się okazuje, wyniki sprawdzianu po VI klasie uczniów poszczególnych szkół podstawowych z terenu gminy Jerzmanowice-Przegonia są zróżnicowane. W dwóch szkołach uczniowie zdecydowanie wyróżniają się na tle pozostałych placówek tj. w Szkole Podstawowej im. Św. Królowej Jadwigi w Jerzmanowicach oraz Szkole Podstawowej w Sąspowie, których uczniowie uzyskali średni wynik na sprawdzianie odpowiednio na poziomie 70% i 72%. Wyniki tych dwóch szkół wypadają korzystnie na tle średniej krajowej, która wyniosła 65%. Pozostałe szkoły, osiągnęły wynik gorszy od średniej krajowej - testy najgorzej wypełnili uczniowie ze Szkoły Podstawowej im. Komisji Edukacji Narodowej w Czubrowicach, gdzie średni wynik był gorszy nawet o 13pp. od średniej krajowej i wyniósł 52%, co oznacza, że uczniowie opanowali mniej więcej połowę zaplanowanego materiału. Mniej więcej ten sam poziom w wynikach osiągnęły również Szkoła Podstawowa im. Króla Jana III Sobieskiego w Przegonii oraz Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Raławicach, gdzie średni wynik procentowy sprawdzianu w obu przypadkach wyniósł 58%. Co więcej, w odniesieniu do średniej wyników dla województwa małopolskiego oraz powiatu krakowskiego, które wyniosły kolejno 67,1% oraz 69,4%, to również tylko szkoły w Jerzmanowicach i Sąspowie wypadają na ich tle korzystnie – uczniowie z pozostałych szkół, wypełnili testy nieco gorzej.

Wykres 11. Przeciętne wyniki sprawdzianu po VI klasie szkoły podstawowej uzyskiwane przez uczniów szkół podstawowych w gminie Jerzmanowice-Przegonia w 2014 roku [%]

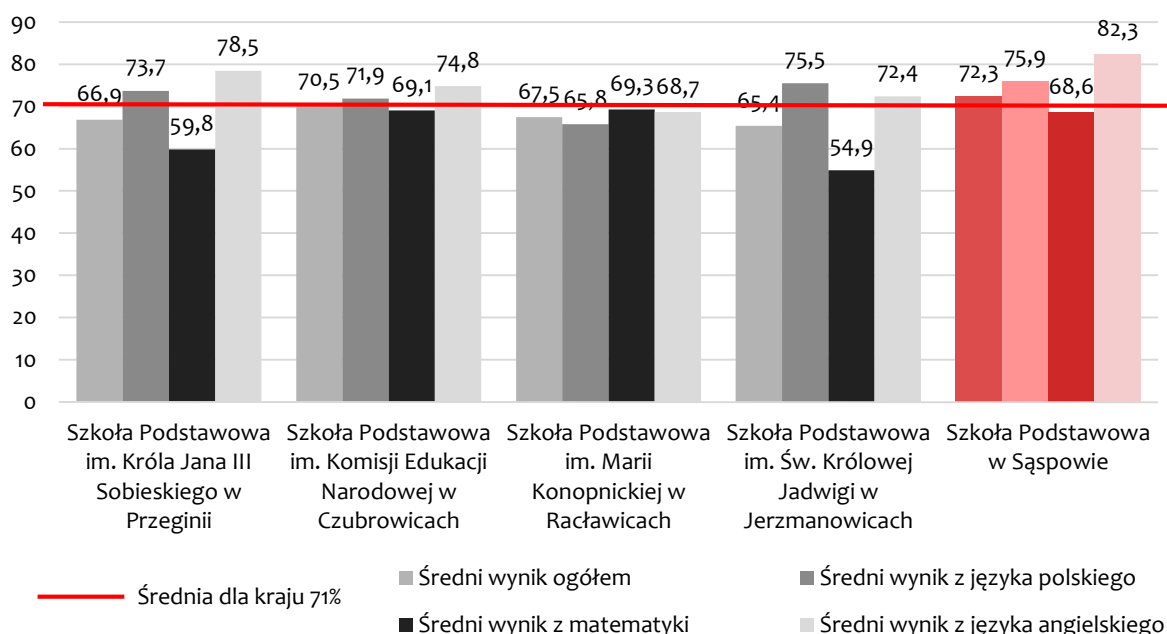
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Kraków 2014

Od 2015 roku egzamin ten przyjął nieco odmienną formułę, gdyż sprawdzian został podzielony na dwie części: część pierwsza w zakresie przedmiotów humanistycznych i matematyczno-przyrodniczych oraz

¹² Brak danych dla Szkoły Podstawowej w Raławicach i Szklarach

część druga w zakresie wybranego języka nowożytnego. Na wykresie poniżej zestawiono te wyniki w podziale na przedmioty oraz średni wynik ogółem dla szkoły. Czerwoną linią oznaczono średni wynik ogółem dla kraju. Z uwagi na fakt, iż liczba punktów możliwych do uzyskania w nowej wersji sprawdzianu jest taka sama co w poprzedniej edycji, możliwe jest porównywanie uzyskanych wyników osiągnięć z tymi z 2014 roku. Jak się okazuje, na przestrzeni jednego roku wyniki uczniów poprawiły się. W 2015 to również szkoła Podstawowa w Sąspowie uzyskała najlepsze wyniki, jednak uczniowie szkoły w Czubrowicach „przegonili” uczniów ze szkoły w Jerzmanowicach, którzy osiągnęli nieco gorszy wynik w tym roku. Dodatkowo, wyniki uczniów różnicują się na poziomie poszczególnych części, można jednak zauważyć pewną tendencję, zgodnie z którą uczniowie radzą sobie gorzej z matematyką, gdyż na tle pozostałych przedmiotów wyniki te prawie zawsze wypadają najślabiej. Jednak na tle ogólnokrajowym, to również ta dziedzina wiedzy przysporzyła uczniom najwięcej trudności, gdyż w porównaniu do pozostałych przedmiotów, to właśnie wynik z matematyki był najniższy (średni wynik z części matematycznej to 61%, podczas gdy dla języka polskiego jest to 73%, angielskiego- 78%).

Wykres 12. Przeciętne wyniki sprawdzianu po VI klasie szkoły podstawowej uzyskiwane przez uczniów szkół podstawowych w gminie Jerzmanowice-Przebinia w 2015 roku [%]

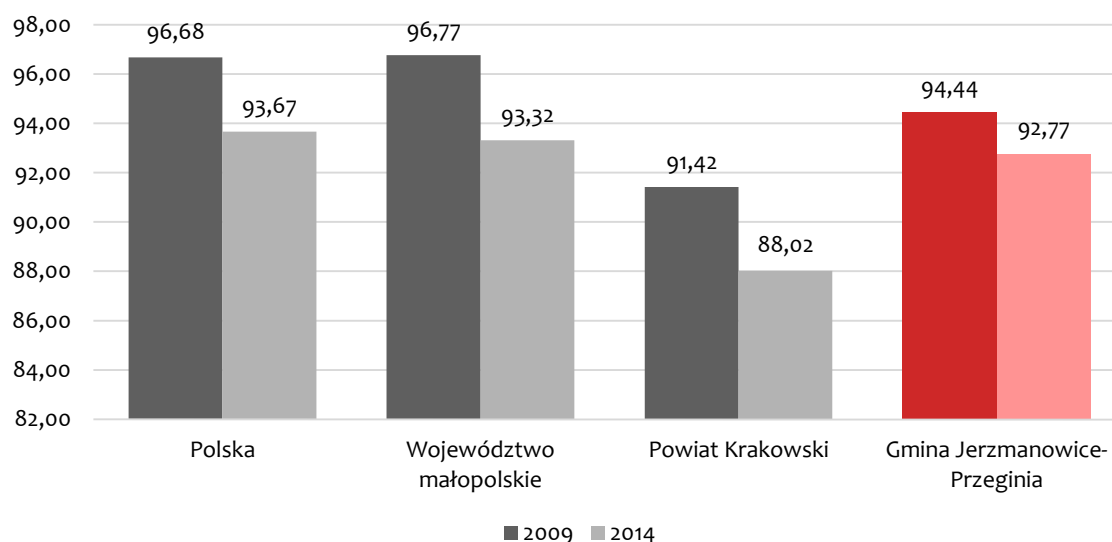
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Kraków 2015

Kolejnym, istotnym wskaźnikiem jakości usług edukacyjnych na poziomie szkół podstawowych **jest współczynnik skolaryzacji netto**. Opisuje on relację liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego), na danym poziomie kształcenia, w danej grupie wiekowej, do liczby osób (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku odpowiadającej temu poziomowi nauczania. Współczynnik skolaryzacji na szczeblu szkoły podstawowej obliczany jest poprzez podzielenie liczby uczniów szkół podstawowych w wieku 7-12 lat przez liczbę ludności w wieku 7-12 na terenie poszczególnych jednostek

terytorialnych¹³. Wskaźnik o wartości wyższej niż 100% oznacza, iż na obszarze danej jednostki terytorialnej uczy się więcej dzieci, niż mieszka na tym terenie.

Jak widać na wykresie poniżej, wartość współczynnika skolaryzacji na szczeblu szkoły średniej nieznacznie spadła, w porównaniu do 2009 i jest to tendencja ogólnokrajowa. W 2014 roku, gmina Jerzmanowice-Przegonia pod względem objęcia obowiązkową edukacją uczniów szkół podstawowych wypadła porównywalnie w stosunku do średniej krajowej, oraz średniej dla województwa małopolskiego, dla których wskaźniki te oscylowało wokół 96%. Nieco korzystniej wypada gmina na tle powiatu krakowskiego, gdzie wskaźnik ten wyniósł w 2014 roku 88,02% i był niższy od wskaźnika dla Jerzmanowic-Przegoni o blisko 5pp. Zatem analizowana gmina nie wyróżnia się znacząco na tle pozostałych jednostek porównawczych.

Wykres 13. Wartość współczynnika skolaryzacji netto dla szkół podstawowych w gminie Niepołomice na tle wybranych jednostek porównawczych w roku 2009 i 2014 [%].

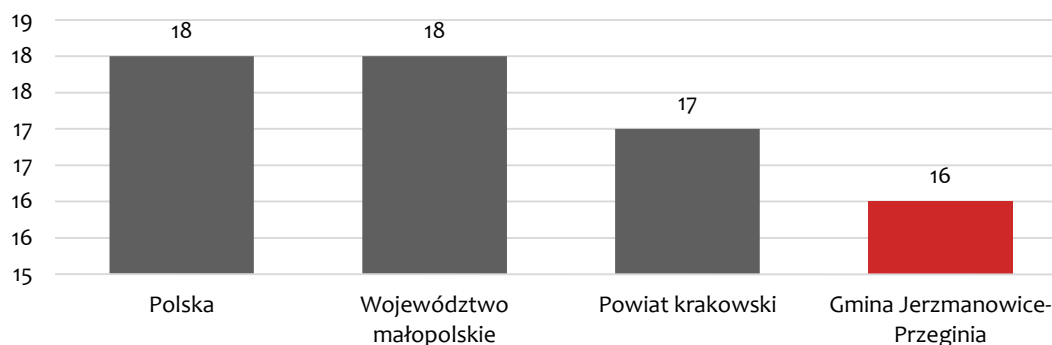
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

W kontekście efektywności nauczania warto również poznać dane na temat **liczebności klas na poziomie szkół podstawowych**. Praca nauczyciela w małych klasach jest lżejsza, niż w dużych, gdyż nauczyciel może poświęcić więcej indywidualnego czasu na pracę nad każdym uczniem z osobna, niż gdy uczniów w klasie jest znacznie więcej. Nauczyciel pokłada wówczas więcej uwagi i koncentracji na osiągnięciu konkretnego ucznia oraz na jego potrzebach edukacyjnych. W przypadku gminy Jerzmanowice-Przegonia mamy do czynienia z korzystną strukturą wielkości oddziałów klasowych – w 2014 roku było to 14 uczniów przypadających na 1 oddział klasowy w szkole podstawowej. Jest to wynik nieco lepszy od średniej dla powiatu krakowskiego (17 uczniów), oraz województwa małopolskiego i

¹³ Źródło: www.stat.gov.pl

kraju ogółem (w obu przypadkach po 18 uczniów). Zatem pod tym względem uczniowie szkół gminy Jerzmanowice-Przeżinia mogą pochwalić się stosunkowo komfortowymi warunkami nauczania.

Wykres 14. Liczba uczniów przypadająca na 1 oddział klasowy w szkole podstawowej w gminie Jerzmanowice-Przeżinia na tle wybranych jednostek porównawczych w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

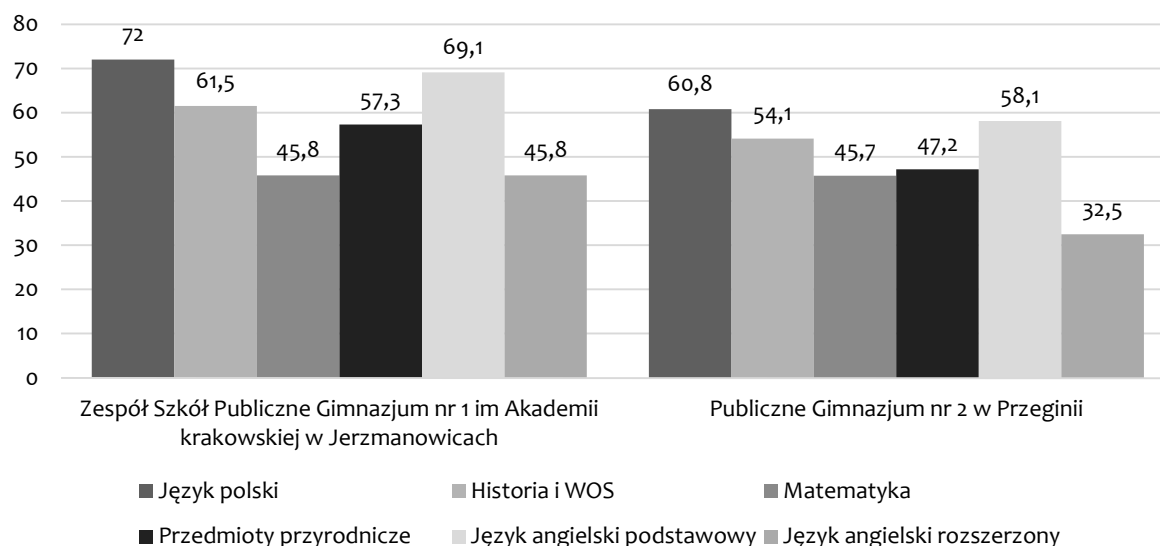
Przechodząc do szkolnictwa na poziomie gimnazjalnym, na terenie Gminy Jerzmanowice - Przeżinia działają obecnie 2 placówki gimnazjalne usytuowane w Jerzmanowicach i Przeżiniu tj.:

1. **Publiczne Gimnazjum Nr 1 im. Akademii Krakowskiej** (Jerzmanowice 366),
2. **Publiczne Gimnazjum Nr 2 im. Papieża Jana Pawła II** (Przeżinia 403).

Podobnie jak w przypadku szkół podstawowych, ocenę jakości edukacji oferowanej na poziomie szkół gimnazjalnych można dokonać przy pomocy **analizy wyników testów zewnętrznych**, którym w przypadku tego etapu kształcenia jest **egzamin gimnazjalny**. Obecnie formuła tego egzaminu przewiduje trzy odrębne części egzaminu oraz sześć odrębnych arkuszy egzaminacyjnych tj. z j. polskiego oraz historii i WOS (część humanistyczna), matematyki oraz przedmiotów przyrodniczych (część matematyczna) oraz egzaminu z języka obcego (na poziomie podstawowym i rozszerzonym).

Na wykresie poniżej zestawiono wyniki tego egzaminu wśród dwóch analizowanych gimnazjów funkcjonujących na terenie gminy Jerzmanowice-Przeżinia w roku 2014, w podziale na badane dziedziny. Generalnie, gimnazja te różnicują się na poziomie osiągnięć w poszczególnych przedmiotach. Uczniowie Gimnazjum w Jerzmanowicach osiągają zdecydowanie lepsze wyniki w takich przedmiotach jak język polski, gdzie różnica punktów procentowych wynosi nieco ponad 11%, oraz język angielski, zwłaszcza na poziomie rozszerzonym, gdzie różnica ta wynosi około 13%. Obie szkoły gimnazjalne osiągnęły podobne wyniki z matematyki, gdzie średnik wynik oscyluje w obu przypadkach wokół 47%, co jest również wynikiem zbliżonym do średniej krajowej z tego przedmiotu (47%).

Wykres 15. Przeciętne wyniki egzaminu gimnazjalnego w szkołach gimnazjalnych z terenu gminy Jerzmanowice Przegonia w 2014 roku [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Kraków 2014

Ponieważ same wyniki egzaminów gimnazjalnych nie zawsze obiektywnie potwierdzają jakość i efektywność kształcenia w danej szkole, ważna jest również informacja nie tylko o wynikach, jakie osiągają uczniowie poszczególnych szkół na egzaminach końcowych, ale także o tym jaki jest rzeczywisty wkład szkoły w edukację uczniów. Odpowiedzią na to, jest obecnie powszechnie znany o wykorzystywany **wskaźnik „Edukacyjnej Wartości Dodanej”**, dający pełniejszy obraz jakości kształcenia. W ramach tego narzędzia, pozycja szkoły pokazywana jest na układzie współrzędnych, gdzie oś pozioma wskazuje średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego uczniów danej szkoły, natomiast oś pionowa to trzyletnia edukacyjna wartość dodana. W zależności od miejsca, które zajmuje szkoła w tak skonstruowanym układzie współrzędnych interpretowana jest jakość kształcenia.

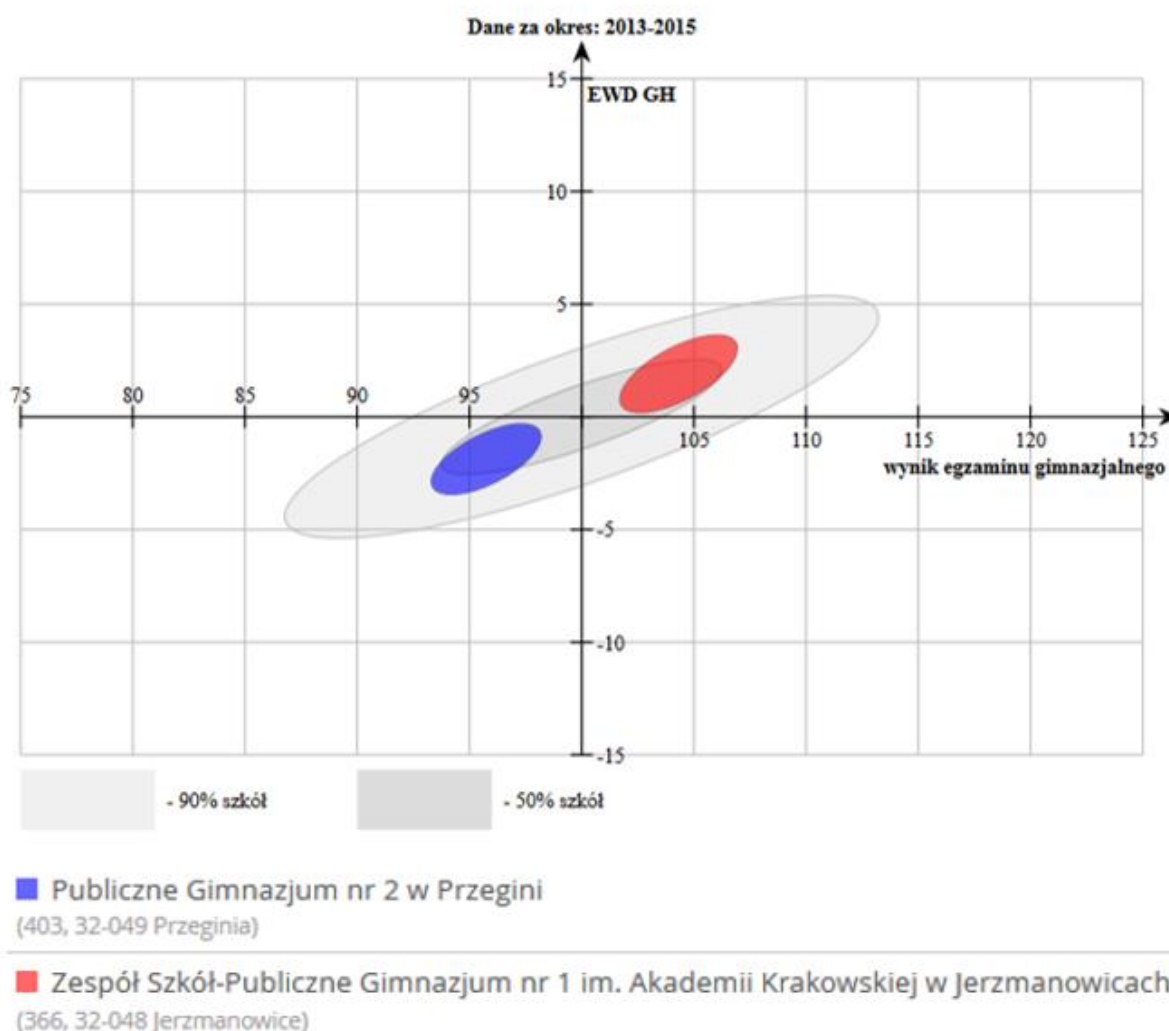
- **Szkoły neutralne** - gimnazja, które charakteryzują się średnimi w skali kraju wynikami egzaminacyjnymi oraz przeciętną efektywnością nauki. To szkoły, które znajdują się na przecięciu osi współrzędnych.
- **Szkoły sukcesu** - gimnazja posiadające wysokie wyniki z egzaminów oraz wysoką efektywność nauczania. Na wykresie znajdują się w pierwszej ćwiartce, a więc po prawej, górnej stronie wykresu.
- **Szkoły wspierające** - szkoły gimnazjalne, których uczniowie osiągają przeciętne wyniki egzaminacyjne, jednak efektywność nauczania jest wysoka. Na wykresie znajdują się w drugiej ćwiartce układu współrzędnych – po lewej stronie na górze.
- **Szkoły wymagające pomocy** - szkoły gimnazjalne uzyskujące zarówno niskie wyniki na egzaminach gimnazjalnych oraz niską efektywność nauczania. W układzie współrzędnych znajdują się w trzeciej ćwiartce, a więc u dołu po lewej stronie.

- **Szkoły niewykorzystanych możliwości** - szkoły o wysokich wynikach egzaminu gimnazjalnego, jednak wykazujące się słabą efektywnością nauczania. Ich wyniki znajdują się w czwartej ćwiartce, a więc po prawej stronie u dołu układu współrzędnych¹⁴.

Na wykresie poniżej zestawiono wyniki EWD dla przedmiotów humanistycznych i matematyczno-przyrodniczych dla dwóch szkół gimnazjalnych funkcjonujących na terenie gminy Jerzmanowice-Przeżinia.

Część Humanistyczna

Wykres 16. Wskaźnik Edukacyjnej Wartości Dodanej dla szkół gimnazjalnych funkcjonujących na terenie gminy Jerzmanowice-Przeżinia za okres 2013 – 2015.

¹⁴ Źródło: <http://ewd.edu.pl>

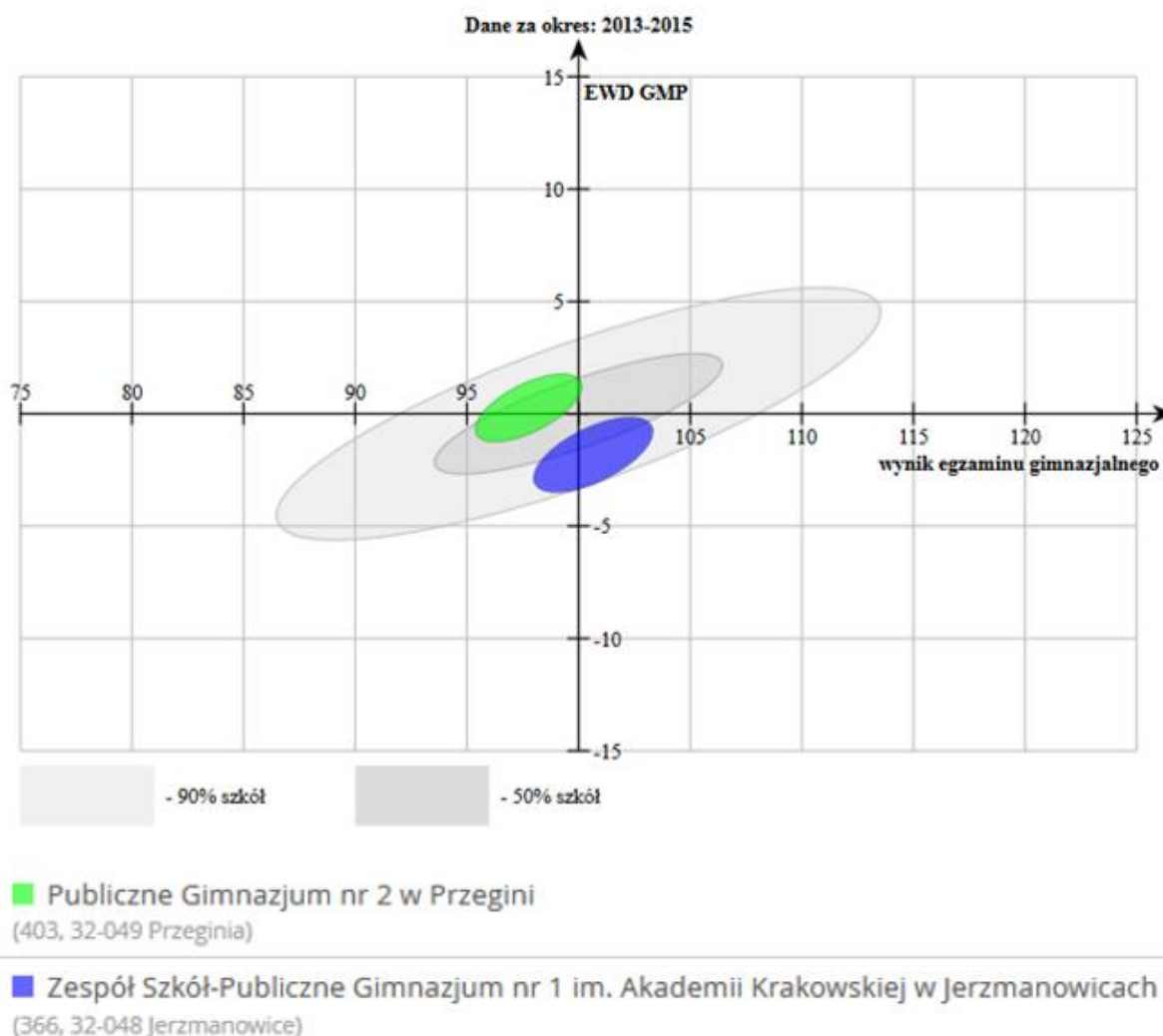
Źródło: <http://ewd.edu.pl/>

Gimnazjum nr 1 w Jerzmanowicach okazało się być szkołą sukcesu. Usiadając wyniki egzaminu gimnazjalnego wyższe niż przeciętnie w Polsce kształtując się na poziomie 103% – 107% oraz przyjmując wartość wskaźnika Edukacyjnej Wartości Dodanej na poziomie dodatnim w granicy 0 do 4 punktów.

Z kolei Gimnazjum nr 2 w Przegonii wypadło nieco gorzej będąc na granicy tzw. „szkoły wymagające pomocy”, bowiem wyniki egzaminu Gimnazjalnego z przedmiotów humanistycznych na poziomie 93-97% średnich wyników w Polsce, natomiast wskaźnik EWD jest ujemny i wynosi około 0 do -3 punktów.

Cześć matematyczno przyrodnicza

Wykres 17. Wskaźnik Edukacyjnej Wartości Dodanej dla szkół gimnazjalnych funkcjonujących na terenie gminy Jerzmanowice-Przegonia za okres 2013 – 2015.

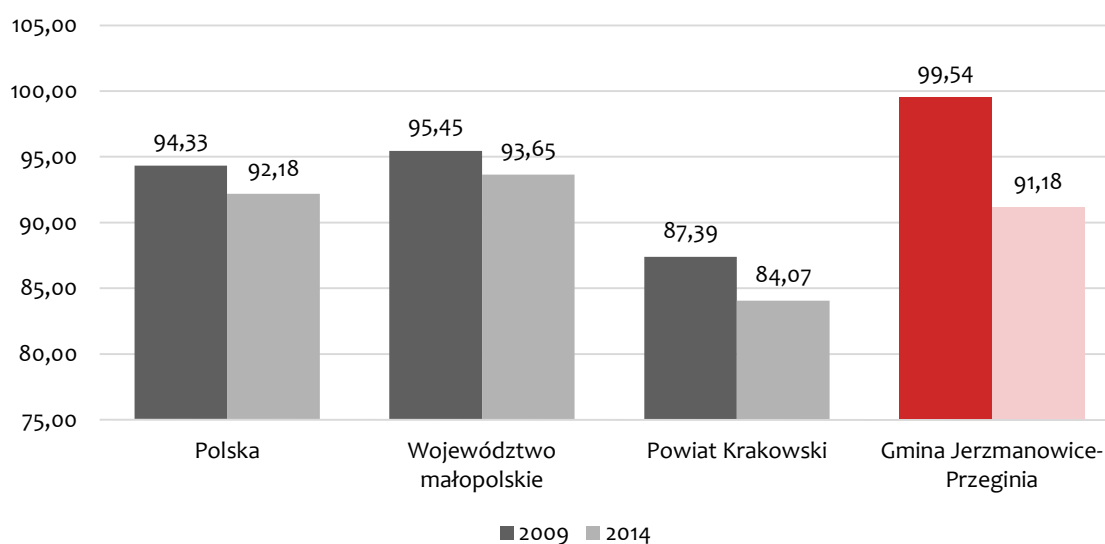
Źródło: <http://ewd.edu.pl/>

W nauczaniu przedmiotów matematyczno-przyrodniczych również zauważalne są różnice pomiędzy dwoma szkołami gimnazjalnymi w gminie Jerzmanowice-Przegonia. Jednak różnica ta jest nieco

mniejsza. Obie szkoły są na granicy neutralności, jednak gimnazjum w Jerzmanowicach osiąga wyniki minimalnie lepsze pod względem wyników z Egzaminów Gimnazjalnych, podczas gdy Gimnazjum w Przegonii charakteryzuje się nieco lepszym wkładem w nauczanie uczniów.

W przypadku szkolnictwa gimnazjalnego, możemy również dokonać analizy współczynnika skolaryzacji, mówiącego o stopniu objęcia obowiązkową edukacją uczniu w tym wieku. Na wykresie poniżej zestawiono wartości współczynnika skolaryzacji netto dla szkół gimnazjalnych w gminie Jerzmanowice-Przegonia w roku 2009 i 2014, na tle wybranych jednostek porównawczych. Na ich tle gmina wypada stosunkowo korzystnie, chociaż to w 2009 roku wartość tego współczynnika osiągnęła prawie 100% co znaczyło, że niemal wszyscy uczniowie w wieku gimnazjalnych zostali objęci obowiązkową edukacją na tym etapie. Na przestrzeni 5 lat wskaźnik ten uległ 8% spadkowi i osiągnął wynik zbliżony do średniej krajowej w 2014 roku, która wynosiła nieco ponad 92%. Zdecydowanie lepiej gmina Jerzmanowice-Przegonia wypada pod tym kątem na tle powiatu krakowskiego, gdzie wskaźnik ten wyniósł w 2014 roku 84,07% i był niższy od analizowanej gminy o ponad 7%.

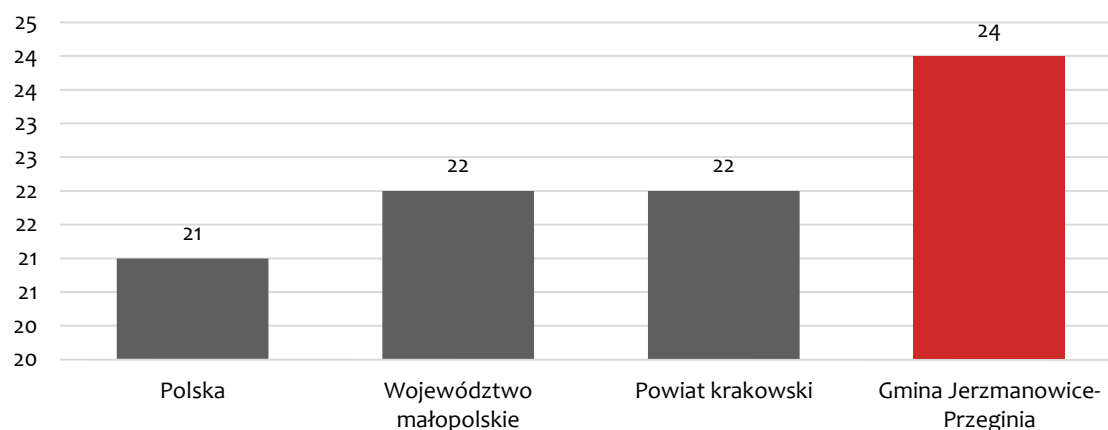
Wykres. Wartość współczynnika skolaryzacji netto dla szkół gimnazjalnych w gminie Jerzmanowice-Przegonia na tle wybranych jednostek porównawczych w 2009 i 2014 roku [w %]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

W kontekście oceny stanu szkolnictwa gimnazjalnego w gminie, warto również przeanalizować dane na temat wielkości klas gimnazjalnych. Jak się okazuje, w odróżnieniu od liczby uczniów klas szkół podstawowych, gmina Jerzmanowice-Przegonia w 2014 roku charakteryzowała się stosunkowo wysoką liczbą uczniów przypadającą na jeden oddział klasowy. Na tle wybranych jednostek porównawczych był to wynik najwyższy, mimo, iż różnie te nie są duże. Optymalna wielkość klasy jest tematem wielokrotnie poruszanym w debacie publicznej na temat jakości kształcenia, jednak większość badaczy jest zgodna co do tego, iż mniej uczniów w klasie polepsza komfort nauczania, gdyż nauczyciel może poświęcić indywidualnego czasu na prace z uczniem.

Wykres 18. Liczba uczniów przypadająca na 1 oddział klasowy w gimnazjum w gminie Jerzmanowice-Przebinia na tle wybranych jednostek porównawczych w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

5.3. OFERTA KULTURALNA

Bogata i różnorodna oferta kulturalna, odpowiadająca na potrzeby i oczekiwania odbiorców, do których jest kierowana stanowi niewątpliwy wyróżnik sprawnie działającej i funkcjonującej społeczności. Oferta ta powinna być tworzona do potrzeb mieszkańców, dlatego niezwykle ważne jest poznanie preferencji mieszkańców co do spędzania czasu wolnego, potrzeb kulturalnych oraz co do organizacji życia kulturalnego na danym obszarze. Co więcej, kultura jako dobro ponadczasowe i ponadjednostkowe jest niewątpliwie ważnym spoiwem więzi społecznych i umożliwia identyfikację ze wspólnotą czy społecznością lokalną, z tego względu jej brak lub niewystarczająca ilość i jakość, może wpłynąć niekorzystnie na wizerunek danego obszaru, jako miejsca mało atrakcyjnego, w którym mało się dzieje i w którym potrzeby kulturalne mieszkańców są niezaspokojone.

Oferta Gminy Jerzmanowice-Przebinia jest stosunkowo zróżnicowana. Tworzona jest ona głównie przez dwie instytucje kulturalne, które posiadają swoje filie w części sołectw, realizując podstawowe funkcje kulturalne. Należą do nich:

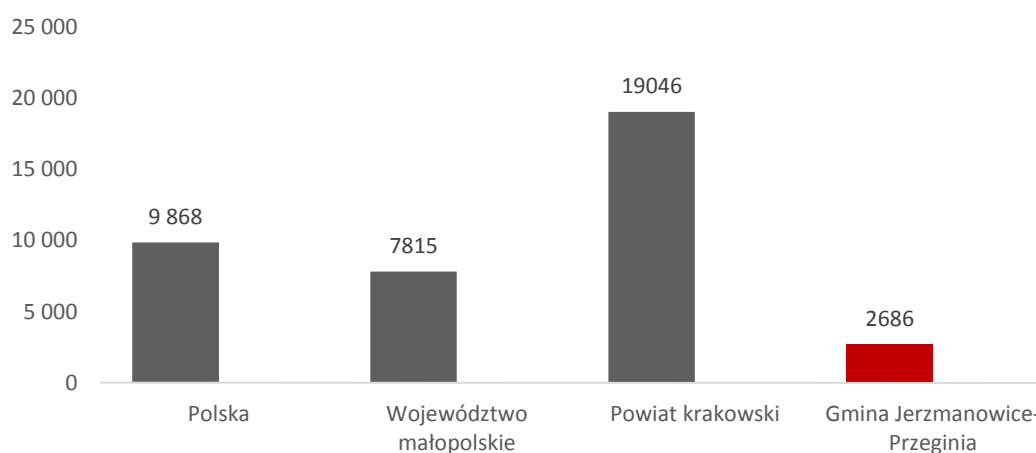
- **Gminy Ośrodek Kultury w Jerzmanowicach (GOK)** – ośrodek prowadzi działalność kulturalną, polegającą na tworzeniu, upowszechnianiu, udostępnianiu i ochronie dóbr kultury. GOK zajmuje się organizacją imprez okolicznościowych, obrzędowych i turystycznych, prowadzi również działalność w zakresie promocji gminy i popularyzacji turystyki. Posiada swoje filie w Przebinie, Łazach i Sąspowie.
- **Powiatowa i Gminna Biblioteka Publiczna** - służy rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych, kulturalnych i informacyjnych społeczeństwa oraz uczestniczy w upowszechnianiu wiedzy i kultury. Biblioteka posiada swoje filie w Przebinie, Raławicach i w Sąspowie.

Poza wspomnianymi powyżej instytucjami, na terenie Gminy Jerzmanowice-Przebinia funkcjonuje również:

- **„Nadzieja” Świetlica Opiekuńczo-Wychowawcza Wsparcia Dziennego** - oferuje swoim wychowankom zajęcia plastyczne, informatyczne, muzyczne, teatralne i sportowe. Oferuje również pomoc w nauce i rozwijaniu zainteresowań naukowych młodzieży. Bogata oferta zajęć służy aktywnemu wypoczynkowi.
- **Wiejski Dom Kultury w Raławicach**

Aby ocenić dostępność instytucji kulturalnych na tle innych jednostek, możemy wykorzystać wskaźnik mówiący o liczbie mieszkańców przypadających na jeden dom i ośrodek kultury. Według danych BDL GUS w 2014 na terenie gminy Jerzmanowice-Przebinia, średnio na 1 dom lub ośrodek kultury przypadało prawie 2700 mieszkańców. W porównaniu do średniej wartości tego wskaźnika na tle kraju oraz województwa małopolskiego, gmina ta wypada zdecydowanie korzystnie. W powiecie krakowskim w 2014 było to ponad 19 tys. osób, co w odniesieniu do gminy Jerzmanowice-Przebinia daje wynik aż 7 krotnie wyższy. Zatem na tle jednostek porównawczych Gmina Jerzmanowice-Przebinia wypada stosunkowo dobrze pod względem dostępności mieszkańców do instytucji kultury.

Wykres 19. Liczba mieszkańców przypadająca na jeden dom i ośrodek kultury

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

Spośród pozostałych instytucji, realizujących działalność kulturalno-artystyczną wyróżnić można również orkiestry, zespoły artystyczne oraz koła gospodyń wiejskich.

Obecnie, na terenie Gminy Jerzmanowice-Przebinia działają **4 orkiestry dęte**, obejmujące swym zasięgiem mieszkańców 5 sołectw. Należą do nich:

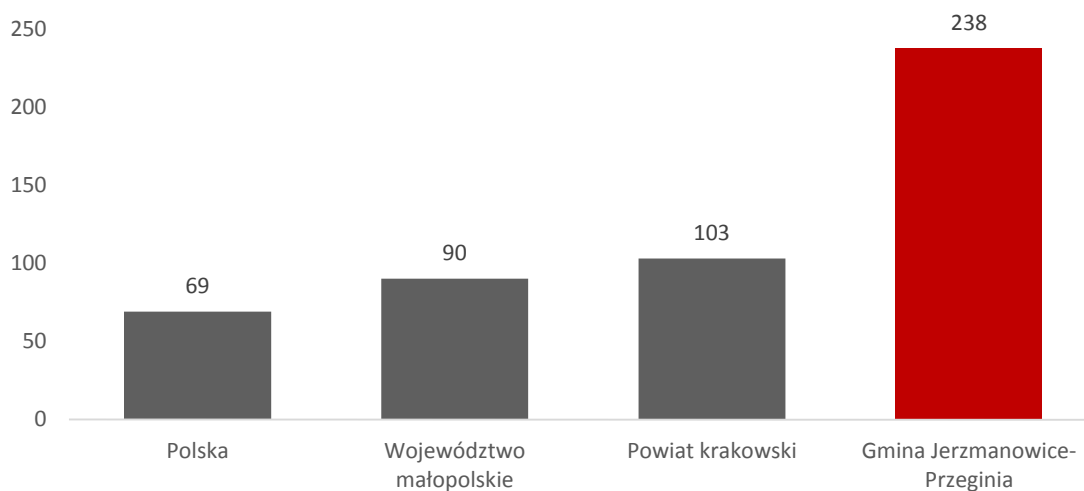
- **Orkiestra Dęta z Przegini** (pod batutą Lecha Wnuka),
- **Orkiestra Dęta z Jerzmanowic** (pod batutą Zygmunta Gruzy),
- **Jurajska Orkiestra Dęta z Raławic i Czubrowic** (pod batutą Mariusza Mazura),
- **Orkiestra Dęta z Sąspowa** (pod batutą Franciszka Pastuszaka).

Na terenie Jerzmanowic funkcjonują również **trzy zespoły muzyczne**:

- **Zespół wokально-instrumentalny „SOKOŁY”** - pod kierownictwem Vasyla Stefanyuka. Repertuar zespołu składa się z utworów muzyki narodów świata, polskich melodii ludowych oraz opracowań własnych. Zespół działa przy Gminnym Ośrodku Kultury w Jerzmanowicach.
- **Młodzieżowy zespół „MAZURECZEK”** - pod kierownictwem Mariusza Mazura. Zespół bierze udział w imprezach organizowanych na terenie województwa małopolskiego, powiatu krakowskiego i swojej gminy. W zespołach tych gra i śpiewa łącznie 120 dzieci i młodzieży mieszkającej na terenie gminy.
- **Big Band „WNUKI”** - pod kierownictwem Lecha Wnuka.

Gmina Jerzmanowice-Przegonia charakteryzuje się również wysokim wskaźnikiem uczestnictwa mieszkańców w zespołach artystycznych – na każde 10 tys. Mieszkańców przypada aż 238 członków zespołów artystycznych, co na tle wybranych jednostek porównawczych wypada bardzo dobrze. Wskaźnik ten przekracza ponad dwukrotnie średnią dla powiatu krakowskiego, prawie 1/5 krotnie Małopolskę a w odniesieniu do Polski – nawet 3 krotnie.

Wykres 20. Liczba członków zespołów artystycznych przypadająca na 10 tys. mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

Ważną działalność kulturalną, realizowaną na poziomie lokalnym realizują również Koła Gospodyń Wiejskich (KGW), pielęgnując dorobek kulturalno-historyczny regionu. Na terenie Gminy

Jerzmanowice-Przegonia działa aż 8 kół, funkcjonujących na terenie każdego sołectwa wchodzącego w skład gminy:

1. **KGW Czubrowice (Przewodnicząca: Zenona Nowińska);**
2. **KGW Gotkowice (Przewodnicząca: Teresa Kiełkowicz);**
3. **KGW Jerzmanowice (Przewodnicząca: Maria Szlachetka);**
4. **KGW Łazy (Przewodnicząca: Urszula Szwarc);**
5. **KGW Przegonia (Przewodnicząca: Barbara Mosurek);**
6. **KGW Raclawice (Przewodnicząca: Agnieszka Korbiel);**
7. **KGW Sąspów (Przewodnicząca: Elżbieta Kanasiuk);**
8. **KGW Szklary (Przewodnicząca: Janina Krystyna Karcz).**

Działalność KGW opiera się na wieloletniej tradycji, część z nich powstała nawet przed II wojną światową i kontynuuje swoją działalność aż do dziś. Członkowie KGW aktywnie uczestniczą w życiu społeczności lokalnej. Panie chętnie uczestniczą w lokalnych uroczystościach i imprezach, wykonują wieńce dożynkowe, które prezentują podczas dożynek powiatowych i gminnych, niejednokrotnie zdobywając wyróżnienia i pochwały. Prezentują również wykonane własnoręcznie palmy oraz inne ozdoby rękodzieła ludowego. Swą działalnością starają się ocalić od zapomnienia lokalne dziedzictwo kulturowe. Swoją działalność wnoszą również poprzez organizację stoisk kulinarnych na różnego rodzaju imprezach i wydarzeniach, czy wykonywanie oprawy artystycznej.

5.3.1. Wybrane wydarzenia kulturalne

Przyglądając się imprezom i wydarzeniom o charakterze kulturalnym realizowanym na terenie gminy, można wyróżnić przede wszystkim:

- **Noc Świętojańska** – coroczna impreza organizowana wspólnie przez Wójta Gminy Jerzmanowice, Radę Sołecką Wsi Jerzmanowice, oraz Gminny Ośrodek Kultury w Jerzmanowicach. Program imprezy obejmuje prezentacje regionalnych zespołów wokalnych i tanecznych, działających na terenie gminy. Zabawie towarzyszą liczne atrakcje sportowe, takie jak Turniej Siatkówki Plażowej, czy gra tenisowa. W ramach promocji szkół, podczas imprezy wystawiane są konkursowe prace plastyczne uczniów. Wydarzeniu towarzyszą obchody „Dni Dziedzictwa Jana Pawła II” w celu kultywowania pamięci i spuścizny Jana Pawła II.
- **Święto Baby** – święto organizowane co roku w Raclawicach, które stało się wakacyjną tradycją wsi. W czasie trwania wydarzenia organizowane są liczne atrakcje dla pań oraz konkursy z nagrodami, w których panie prezentują swoje umiejętności i spryt. Imprezie towarzyszą występy Młodzieżowego Zespołu Mazureczka i parada Jurajskiej Orkiestry Dętej z Raclawic.
- **Jurajski piknik rodzinny w Sąspowie** – impreza cykliczna, organizowana z okazji obchodów Międzynarodowego Dnia Rodziny. Wydarzeniu towarzyszą występy artystyczne w wykonaniu dzieci i młodzieży z pobliskich szkół, koncert Orkiestry Dętej z Sąspowa, oraz występy taneczne.
- **Bieg po Dolinie Brędkowskiej** – projekt współfinansowany przez Gminę Jerzmanowice – Przegonia. Celem imprezy jest popularyzacja i upowszechnianie biegania jako ogólnodostępnej

- formy sportu i rekreacji oraz przedstawienie walorów rekreacyjnych gmin Jerzmanowice – Przegonia, Wielka Wieś i Zabierzów.
- **Memoriał Andrzeja Skwirczyńskiego** – zawody wspinaczkowe poświęcone pamięci alpinisty Andrzeja Skwirczyńskiego.
  - **Gminne zawody sportowo- pożarnicze** – zawody organizowane w celu mobilizowania do stałego doskonalenia umiejętności obsługi sprzętu ratowniczego, popularyzacji wśród społeczeństwa zagadnień ochrony przeciwpożarowej
  - **Gminny Rajd Historyczno – Przyrodniczy** – organizowany przez wójta Gminy Jerzmanowice-Przegonia oraz Szkolne Koło Turystyczne-Krajoznawcze „OSTANIEC”. Celem rajdu jest zapoznanie dzieci i młodzieży z dziejami prehistorycznymi Gminy Jerzmanowice-Przegonia, związanymi z odkryciami archeologicznymi w Jaskini Nietoperzowej oraz osadnictwem w Dolinie Będkowskiej, budowanie patriotyzmu lokalnego, poznawanie osobliwości kulturowych, przyrodniczych i krajobrazowych terenu gminy, kształtowanie wrażliwości na piękno przyrody, wdrażanie do zdrowego spędzania czasu wolnego oraz profilaktyka i przeciwdziałanie uzależnieniom.
  - **Opłatek w Gminie Jerzmanowice-Przegonia** – finansowany przez Lokalną Grupę Działania „Jurajska Kraina”. Program obejmuje wspólne śpiewanie kolęd, jasełka w wykonaniu dzieci z gminy Gostkowic, Introit Adwentowo- Bożonarodzeniowy.
  - **Festiwal „Kultura Jerzmanowicka – Archeologia wokół mnie”** - celem organizacji festiwalu jest promocja kultury jerzmanowickiej i archeologii wśród młodzieży. W czasie trwania festiwalu organizowane są warsztaty ceramiczne, pokazy animacji z Muzeum Archeologicznego w Krakowie oraz multimedialne wykopaliska.
  - **Ferie zimowe w Gminie Jerzmanowice-Przegonia** - program współorganizowany przez wójta Gminy Jerzmanowice, Dyrektorów szkół z Gminy Jerzmanowice oraz Gminny Ośrodek Kultury w Jerzmanowicach. Program skierowany do dzieci i młodzieży z różnych środowisk. Celem projektu jest stworzenie warunków do aktywnego i zdrowego wypoczynku zimowego dla dzieci pozbawionych opieki w czasie przerwy zimowej. Program pomaga w rozwoju edukacyjnym dzieci, kształtowaniu zdolności interpersonalnych, rozwoju i odkrywaniu naturalnych talentów podczas zajęć warsztatowych.
  - **Mistrzostwa w Ratownictwie Medycznym i Drogowym Służb Mundurowych z Krakowa** - zawody rozgrywane wśród jednostek ratowniczo-gaśniczych KM w Krakowie. Wydarzenie ma służyć rozpowszechnianiu wiedzy na temat pierwszej pomocy medycznej. Zawody powiązane z praktycznymi ćwiczeniami z kursu pierwszej pomocy dla mieszkańców.

5.3.2. Biblioteki i stan czytelnictwa w gminie

Głównym zasobem bibliotecznym Gminy Jerzmanowice-Przegonia jest wspomniana już **Powiatowa i Gminna Biblioteka Publiczna** zlokalizowana w Jerzmanowicach posiadająca trzy filie.

Podstawowym celem instytucji jest służyć rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych, kulturalnych i informacyjnych społeczeństwa oraz uczestnictwo w upowszechnianiu wiedzy i kultury.

Do szczegółowego zakresu działań Biblioteki należy¹⁵:

1. gromadzenie, opracowanie i przechowywanie materiałów bibliotecznych, z uwzględnieniem materiałów dotyczących własnego regionu.
2. udostępnianie zbiorów bibliotecznych na miejscu, wypożyczanie do domu oraz prowadzenie wypożyczeń międzybibliotecznych, z uwzględnieniem szczególnych potrzeb dzieci i młodzieży.
3. prowadzenie działalności informacyjnej, udostępnianie informacji własnych i zewnętrznych.
4. popularyzacja książki, czasopism, informacji i czytelnictwa.
5. współdziałanie z bibliotekami innych sieci, instytucjami upowszechniania kultury oraz z innymi organizacjami i towarzystwami w rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb oświatowych i kulturalnych społeczeństwa.
6. doskonalenie form i metod pracy bibliotecznej.
7. pełnienie funkcji ośrodka informacji bibliotecznej i bibliograficznej.
8. udzielanie pomocy metodycznej, organizowanie szkoleń i doskonalenia zawodowego, wymiana doświadczeń bibliotekarskich oraz sprawowanie nadzoru merytorycznego nad prawidłowym realizowaniem zadań statutowych przez biblioteki publiczne na terenie powiatu.

Powiatowa i Gminna Biblioteka Publiczna organizuje również szereg zajęć i aktywności skierowanych do dzieci, młodzieży i dorosłych takie jak „Cała Polska czyta dzieciom”, „Narodowe czytanie” czy spotkania Dyskusyjnych Klubów Książki. W trakcie ferii zimowych Biblioteka oferuje również zajęcia dla dzieci. Biblioteka jest dostępna od poniedziałku do piątku o zróżnicowanych godzinach otwarcia: poniedziałek, wtorek, piątek od 10-18, środa, czwartek 8-16. Dostęp do filii biblioteki jest ograniczony, biblioteki otwarte są w wybranych dniach (w Przeginie wtorek-piątek, w Raławicach wtorek i czwartek, w Sąspowie tylko w poniedziałek).

W tabeli poniżej zestawiono główne dane statystyczne za 2014 rok dotyczące działalności bibliotek. Największym księgozbiorem dysponuje oczywiście Biblioteka główna w Jerzmanowicach (14 475 woluminów), z kolei najmniejszym filia w Sąspowie (7472 woluminów). Biorąc pod uwagę stan czytelnictwa to również siedziba główna Biblioteki w Jerzmanowicach może pochwalić największą liczbą czytelników (745), natomiast najmniej osób korzystających z zasobów bibliotecznych znajduje się w Sąspowie (99 czytelników). W przypadku pozostałych wartości to również siedziba główna Powiatowej i Gminnej Biblioteki Publicznej w Jerzmanowicach charakteryzuje się największą wartością wskaźników.

Tabela 18. Dane na temat poziomu czytelnictwa oraz stanu księgozbiorów za 2014 rok

Biblioteka	Jerzmanowice	Przeginia	Raławice	Sąspów	Razem
Liczba czytelników	745	283	270	99	1.397

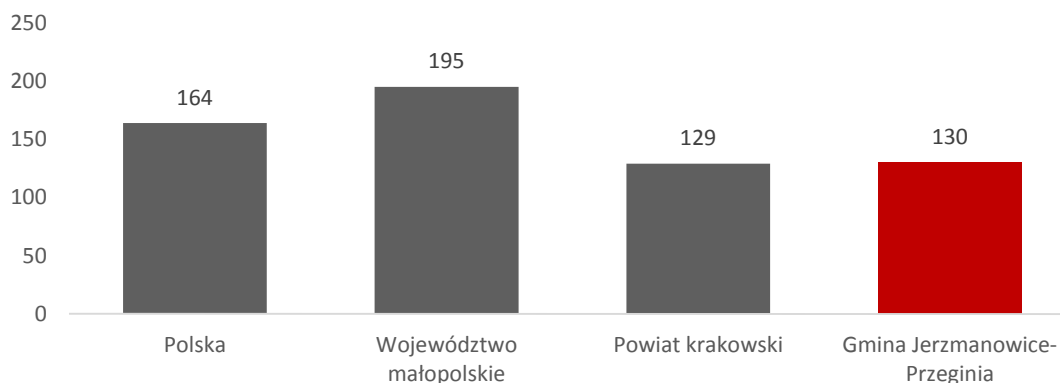
¹⁵ Źródło: Statut Powiatowej i Gminnej Biblioteki Publicznej w Jerzmanowicach

Księgozbiór woluminach	14.475	9.325	8.231	7.472	39.503
Wpływy książek	538	168	157	128	991
Liczba zakupionych książek	282	83	101	50	516
Wartość zakupionych książek	6.001	1.300	1.567	757	9.625
Liczba wypożyczeń ogółem	20.800				

Źródło: Powiatowa i Gminna Biblioteka Publiczna

Jednym ze wskaźników poziomu czytelnictwa i aktywności społeczności jest liczba czytelników przypadających na 1000 mieszkańców. Na tle wybranych jednostek porównawczych Gmina Jerzmanowice-Przebinia nie wyróżnia się znacznie pod kątem poziomu czytelnictwa. W 2014 roku na 1000 mieszkańców przypadało 130 czytelników bibliotek w tej gminie i jest to wartość porównywalna ze średnią dla powiatu krakowskiego (129). Co prawda w odniesieniu do województwa małopolskiego oraz kraju ogółem wartość ta jest mniejsza, to nie są to aż tak duże różnice jak w przypadku np. liczby członków zespołów artystycznych przypadającej na 10 tys. Mieszkańców.

Wykres 21. Czytelnicy bibliotek na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

5.3.3. Oferta edukacyjno-kulturalna skierowana do seniorów

Różnorodna oferta edukacyjno-kulturalna, trafiająca w potrzeby i gusta osób z niej korzystających jest niewątpliwie pozytywnym aspektem, wpływającym na zadowolenie z życia w danej miejscowości. W przypadku gminy Jerzmanowice-Przebinia, mamy do czynienia raczej z ograniczonym wachlarzem tego typu aktywności. Wyróżnić można przede wszystkim:

- **Senior na plus, warsztaty edukacyjne 2015-2016** - zajęcia z edukacji finansowej dla osób w wieku 55+, organizowane przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Jerzmanowicach, których głównym

celem jest poprawa świadomości seniorów w zakresie bezpiecznego posługiwania się bezgotówkowymi instrumentami płatniczymi.

- **Zajęcia organizowane przez Klub seniora „Złota Jesień” z Raławic i Czubrowic** - Klub obecnie liczy 34 osoby i znajduje się w Wiejskim Domu Kultury w Raławicach. Klub organizuje liczne imprezy okolicznościowe dla swoich członków, takie jak: Andrzejki, Sylwester, Opłatek, a także wycieczki po Polsce w celu rozwijania horyzontów klubowiczów. Osoby stowarzyszone chętnie biorą udział w lokalnych wydarzeniach kulturalnych organizowanych przez gminę.

Działania te są skierowane głównie do seniorów, co w odniesieniu do stosunkowo korzystnej struktury demograficznej mieszkańców (18% ludności stanowią mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym) powinno zostać zróżnicowane. Należałoby zdywersyfikować ofertę edukacyjno-kulturalną w podziale na poszczególne grupy wiekowe (dla młodzieży, dorosłych i osób starszych), dostosowaną do potrzeb zdefiniowanych grup.

5.4. OFERTA SPORTOWA

Zapewnienie odpowiedniej oferty sportowej stanowi kolejny ważny element życia gminy, wpływający na jakość życia mieszkańców. Przyglądając się tego typu ofercie, funkcjonującej na terenie gminy Jerzmanowice-Przegonia, można powiedzieć, iż osoby zainteresowane aktywnymi formami spędzenia czasu wolnego mają do wyboru stosunkowo ograniczony wachlarz możliwości.

Oferta sportowa w gminie Jerzmanowice-Przegonia realizowana jest m.in. przez działalność czterech klubów sportowych takich jak:

- Klub sportowy „Płomień” z Jerzmanowic
- Klub sportowy „Płomień” z Przegoni
- Klub sportowy „FITBALL” ze Szklar
- Gminny Szkolny Związek Sportowy z Przegoni (GSZS)

Szczególnie rozbudowaną ofertę posiada **Gminny Szkolny Związek Sportowy w Przegini**. GSZS jest powszechnym, społecznym, samorządnym stowarzyszeniem sportowo-wychowawczym uczniów, nauczycieli, rodziców i innych osób działających dla dobra sportu szkolnego. Rozwijają kulturę fizyczną, zdrowotną oraz sport wśród młodzieży szkolnej. podejmując zadania i działania sportowe, zdrowotne, ekologiczne. Gminny związek Sportowy realizuje zadania określone przez odpowiednie władze gminne, powiatowe i wojewódzkie¹⁶. Do zadań placówki należy m.in.

- Krzewienie kultury fizycznej i zdrowotnej oraz ekologicznej wśród młodzieży szkolnej,

¹⁶ Źródło: Statut GSZS

- Rozwijanie zainteresowań sportowych wśród społeczności lokalnej, upowszechnianie wiedzy o zasadach zrównoważonego rozwoju oraz kształtowanie postaw sprzyjających jego wdrażaniu w skali lokalnej, krajowej i globalnej.

Związek prowadzi liczne wydarzenia o charakterze sportowym, konkursy, imprezy i zawody sportowe, w tym międzyszkolne a także wspiera propagowanie wartościowego zagospodarowania czasu wolnego poprzez różnego rodzaju zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne. Organizuje również obozy sportowe dla młodzieży w różnym wieku.

Wśród kluczowych obiektów sportowych zlokalizowanych na terenie gminy Jerzmanowice-Przebinia wyróżnić można **oddane do użytku w maju b.r. wielofunkcyjne boisko sportowe ze sztuczną nawierzchnią, zlokalizowane przy Zespole Szkół w Jerzmanowicach. Obiekt ten pełni funkcje boiska do piłki nożnej, piłki ręcznej i tenisa ziemnego.** Obok obiektu znajduje się również boisko do piłki siatkowej plażowej. Boisko jest sztucznie oświetlane, co pozwala na rozgrywki również po zmroku. Obiekt ten stanowi ważny element integracyjny młodzieży, ale i dorosłych, którzy mogą rezerwować boiska i korzystać z niego bezpłatnie. Niestety na terenie gminy jest to jedyny tego typu obiekt sportowy. Stąd osoby zainteresowane aktywnym spędzaniem czasu wolnego mają do dyspozycji głównie tego typu infrastrukturę. Bliskość Krakowa, posiadającego rozbudowaną i różnorodną ofertę sportowo-rekreacyjną niewątpliwie wpływa na taki stan rzeczy.

Do obiektów pełniących tego typu funkcje zaliczyć można również ośrodek komercyjny Hotel Green & SPA w Sąspole. Ośrodek oferuje kryty basen, bilard golf, strzelnice a także prowadzi szeroką gamę zabiegów odnowy biologicznej i zabiegów pielęgnacyjnych. Przy hotelu znajduje się również Stadnina koni BOTOJA.¹⁷

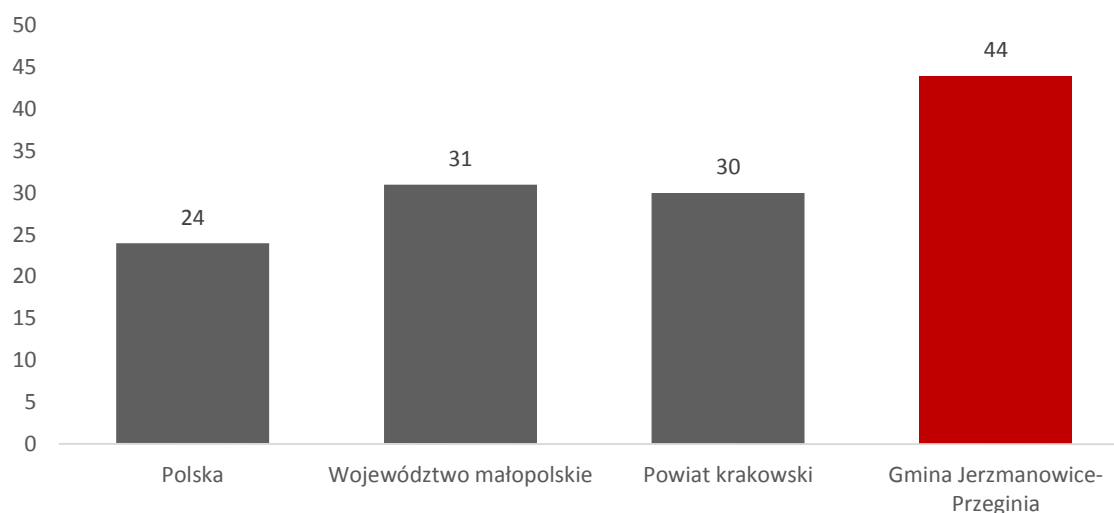
Dodatkowo, w planach na lata 2015-2017? projekt rozbudowy hali sportowej z basenem przy Zespole Szkół w Jerzmanowicach, wzbogacającej wachlarz oferty sportowo-rekreacyjnej na terenie gminy.

Przyglądając się aktywności sportowej mieszkańców gminy, na podstawie danych GUS można obliczyć wskaźnik, mówiący o liczbie członków klubów sportowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Co ciekawe, mimo stosunkowo mało zróżnicowanej oferty sportowej, aktywność sportowa mieszkańców gminy Jerzmanowice-Przebinia, wyrażona uczestnictwem w klubach sportowych (głównie piłki nożnej jak to ma miejsce w analizowanej gminie) jest wysoka. Na tle wybranych jednostek porównawczych, gmina Jerzmanowice-Przebinia charakteryzuje się największą wartością tego wskaźnika (44 osoby na 1000 mieszkańców). W porównaniu do Polski, wartość ta jest przekroczona nawet prawie dwukrotnie. Wskaźnik ten na poziomie województwa małopolskiego i powiatu krakowskiego jest na podobnym poziomie (kolejno 31 i 30 osób), co w porównaniu do gminy Jerzmanowice-Przebinia również jest mniejsze. Świadczy to niewątpliwie o wysokiej aktywności mieszkańców w sferze aktywności sportowej

---

¹⁷ Źródło: <http://www.greenhotel.krakow.pl/>

Wykres 22. Liczba członków klubów sportowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

5.5. OCHRONA ZDROWIA

Usługi ochrony zdrowia i pomocy medycznej zajmują niezwykle ważne miejsce w systemie usług o charakterze publicznym. Dostępność tego typu placówek w miejscu zamieszkania istotnie przekłada się na warunki życia ludności, w tym na poczucie bezpieczeństwa. Sama opieka zdrowotna realizowana jest za pomocą systemu opieki zdrowotnej. W systemie tym zasadnicze miejsce zajmują przychodnie zdrowia. Dostępność poradni specjalistycznej opieki zdrowotnej jest szczególnie ważna dla osób cierpiących na schorzenia przewlekłe i długotrwałe, dla matek z dziećmi czy osób starszych.

W rozdziale tym zostanie scharakteryzowana kwestia opieki zdrowotnej na terenie gminy Jerzmanowice-Przebinia, stan infrastruktury społecznej w obszarze ochrony zdrowia oraz wybrane wskaźniki dotyczące sytuacji zdrowotnej mieszkańców gminy.

5.5.1. Placówki ochrony zdrowia

Na terenie gminy Jerzmanowice-Przebinia funkcjonuje siedem ośrodków zdrowia (niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej), z czego 5 zlokalizowanych jest w Jerzmanowicach, jeden w Przebinii oraz jeden w Raławicach¹⁸:

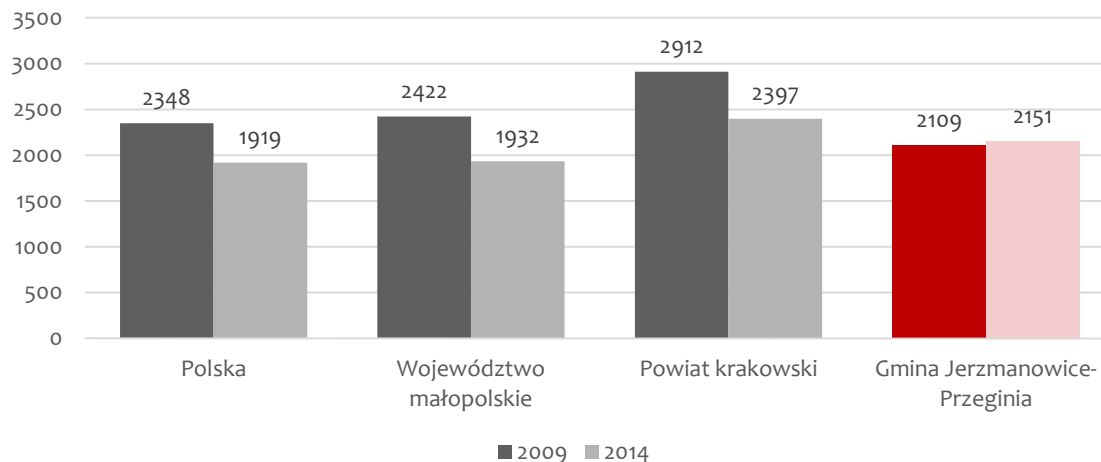
- **Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej MEDGMIN JURAJSKI Spółka z o.o.**
Jerzmanowice 372 B 32-048 Jerzmanowice

¹⁸ Źródło: Urząd Gminy Jerzmanowice Przebinia

tel. 12 389 50 09 (Jednostka posiada poradnię lekarza rodzinnego i także jeden gabinet specjalistyczny: Poradnia Rehabilitacyjna. Podpisana umowa firmy w zakresie lekarza podstawowej opieki zdrowotnej zawiera prowadzenie edukacji zdrowotnej pacjenta, okresową ocenę pacjentów jak również analizowanie konsultacji wykonywanych w innych jednostkach.)

- **NSZOZ Pro Feminae sp. z o.o.**
Jerzmanowice 372 B 32-048 Jerzmanowice
tel. 12 389 50 08 (Jednostka posiada poradnie ginekologiczno-położniczą)
- **Grupowa Praktyka Pielęgniarek i Położnych "Zdrowie" sp.c.**
Jerzmanowice 372 B 32-048 Jerzmanowice
tel. 12 389 50 09, kom. 692 422 701
- **Przychodnia Stomatologiczna Agamed**
Jerzmanowice 372 B 32-048 Jerzmanowice
tel. 12 389 50 09
- **Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Gabinet Lekarza Rodzinnego lek. med. Janusz Zalewski** (Jednostka posiada poradnię lekarza rodzinnego, gabinet medycyny szkolnej, gabinet pielęgniarki środowiskowo-rodzinnej, gabinet położnej środowiskowo-rodzinnej, poradnie ginekologiczno-położniczą, poradnię laryngologiczną, poradnię stomatologiczną oraz punkt szczepień).
Przegonia 371, 32-049 Przegonia
tel. 12 389 80 17
- **Grupowa Praktyka Pielęgniarek i Położnych "Melisa" sp.c.**
Raclawice 54A, 32-049 Przegonia
tel. 12 282 93 81
- **J-DENT STOMATOLOGIA Karolina Urbaniak**
32-048 Jerzmanowice 199
tel. 531 987 663, <http://www.j-dent.pl/>.

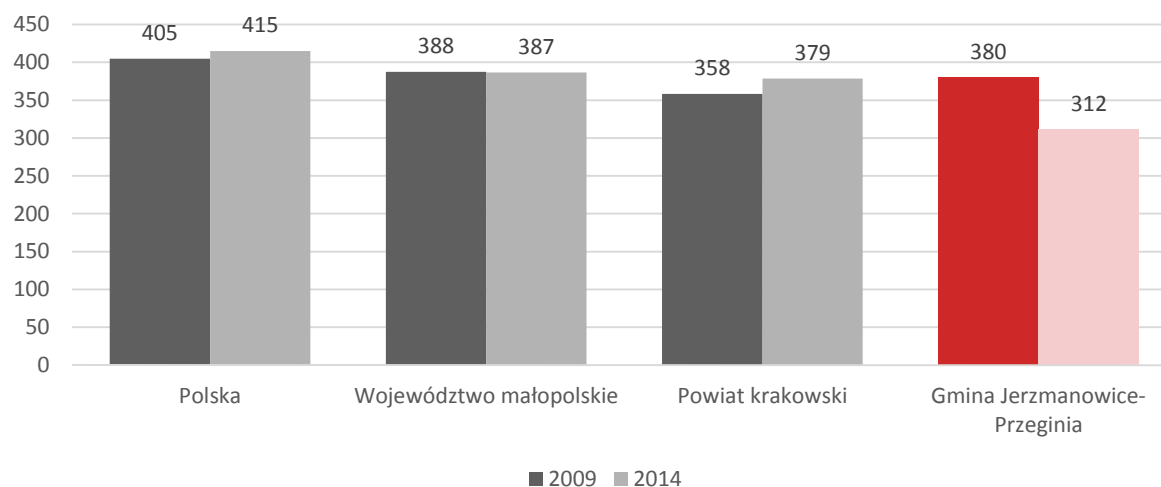
Jednym ze wskaźników pozwalających na ocenę dostępności do usług medycznych jest liczba mieszkańców przypadająca na 1 przychodzę lekarską. Pod tym względem gmina Jerzmanowice-Przegonia charakteryzuje się stosunkowo wysoką wartością tego wskaźnika – w roku 2014 było to 2151 osób przypadająca na jedną tego typu placówkę. W porównaniu do 2009 roku liczba ta wzrosła nieznacznie o 42. Dodatkowo, w odniesieniu do 2014 roku gmina Jerzmanowice-Przegonia wypada pod tym względem słabiej na tle kraju oraz województwa małopolskiego, gdzie na jedną przychodnię lekarską przypadała 1919 obywateli oraz 1932 Małopolan. Nieco gorszym wskaźnikiem od gminy Jerzmanowice-Przegonia charakteryzuje się powiat krakowski ogółem – w 2014 roku liczba ta wynosiła 2397 na 1 placówkę.

Wykres 23. Liczba mieszkańców przypadających na 1 przychodnię lekarską w latach 2009 i 2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

Kolejny wskaźnik z obszaru usług medycznych to liczba udzielonych porad lekarskich w przeliczeniu 100 osób. Wskaźnik ten może być interpretowany na dwa sposoby. Po pierwsze wysoka wartość tego współczynnika może świadczyć o różnorodnych problemach zdrowotnych oraz złym stanie zdrowia ludności, którego konsekwencją jest wysoka częstotliwość korzystania z usług ochrony zdrowia i pomocy medycznej. Z drugiej jednak strony częste korzystanie z porad lekarskich może również świadczyć o wysokim poziomie świadomości zdrowotnej mieszkańców. Przyglądając się danym zestawionym na wykresie poniżej okazuje się, iż w 2014 roku na tle wybranych jednostek terytorialnych w gminie Jerzmanowice-Przegonia udzielono najmniej porad w przeliczeniu na 100 mieszkańców (312 porad). W porównaniu do roku 2009 liczba tych porad zmniejszyła się o 68. Interpretując zaobserwowane zależności w kontekście świadomości mieszkańców o problemach zdrowotnych przekładających się na liczbę udzielonych porad, można uznać, że na tym tle gmina wypada niekorzystnie w porównaniu do pozostałych jednostek. Z drugiej strony, niższa od pozostałych wartość tego wskaźnika informuje nas o tym, że mieszkańcy gminy Jerzmanowice-Przegonia nieco rzadziej od statystycznego Polaka, mieszkańca małopolski czy regionu krakowskiego borykają się z problemami zdrowotnymi, co jest niewątpliwie pozytywnym akcentem.

Wykres 24. Liczba porad lekarskich (podstawowej opieki zdrowotnej i stomatologicznej) w przeliczeniu na 100 osób w latach 2009 i 2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

5.5.2. Apteki

W Gminie funkcjonują cztery apteki w miejscowościach Przegonia i Jerzmanowice oraz punkt apteczny w Raclawicach. Żadna z aptek nie pełni dyżuru nocnego oraz świątecznego.

Tabela 19. Wykaz aptek funkcjonujących na terenie Gminy Jerzmanowice-Przegonia

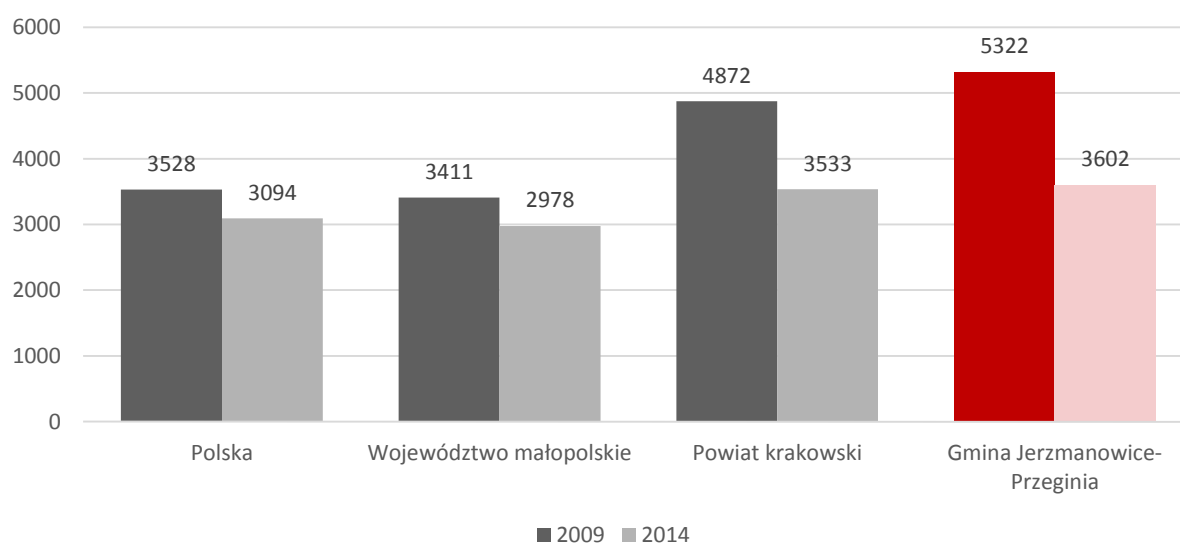
Lp.	Nazwa i adres apteki	Godziny otwarcia			
		Poniedziałek – Piątek	Sobota	Niedziela	Dyżury nocne, dni wolne od pracy oraz święta
1.	Apteka Prywatna mgr farm. Helena Bielarz 32-048 Jerzmanowice 365	8.00-20.00	8.30-15.00	-	-
2.	Apteka Prywatna s.c. Bożena Hadyk Wiesław Hadyk 32-049 Przegonia 116	9.00-17.00	9.00-13.00	-	-
3.	Apteka Przy Urzędzie Jagufarm s.c. Jadwiga Miśkiewicz Gustaw Miśkiewicz 32-048 Jerzmanowice 372 B	8.00-20.00	8.00-14.00	-	-
4.	Punkt apteczny Raclawice, 32-049 Przegonia	9.00-14.00	-	-	-

Źródło: Urząd Gminy Jerzmanowice-Przegonia

Wskaźnikiem oceny dostępności do usług aptecznych – podobnie jak w przypadku przychodni lekarskich – jest liczba mieszkańców przypadających na 1 aptekę i punkt apteczny. Na podstawie analizy danych zawartych na wykresie poniżej można zauważyć, iż gmina Jerzmanowice-Przegonia wypada pod tym kątem niekorzystnie - zarówno na tle kraju, województwa małopolskiego oraz powiatu krakowskiego. W 2014 roku na 1 aptekę przypadało 3602 mieszkańców, co w porównaniu do 2009 roku jest wynikiem znacznie lepszym, gdyż liczba tych osób spadła o 1730 (po 2009 na terenie gminy została otwarta kolejna apteka) to w porównaniu do wybranych jednostek terytorialnych jest to wynik gorszy.

Wykres 25. Liczba mieszkańców przypadających na 1 aptekę ogólnodostępną lub 1 punkt apteczny w latach 2009 i 2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl/>].

5.5.3. Pogotowie ratunkowe

Na terenie gminy istnieje jedna placówka pogotowia ratunkowego zlokalizowana w Jerzmanowicach.

5.6. POMOC SPOŁĘCZNA

Kolejny analizowany obszar to pomoc społeczna. Pomoc społeczną stanowią wszelkie działania mające na celu przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych tym, którzy nie są w stanie sami ich pokonać, poprzez wsparcie w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadania w zakresie pomocy społecznej,

rodzaje świadczeń, zasady i tryb ich udzielania oraz organizację pomocy społecznej określa ustawa z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej oraz akty wykonawcze do ww. ustawy. Zadania te w gminach wykonują jednostki organizacyjne – Ośrodki Pomocy Społecznej. Realizują one zadania własne gminy oraz zadania zlecone gminie.

W niniejszym rozdziale opisane zostaną instytucje pomocy społecznej, w tym organizacje pozarządowe działające w tym obszarze na terenie gminy Jerzmanowice-Przegonia. W dalszych podrozdziałach zostaną również ukazane główne kwestie społeczne, które według przeprowadzonej diagnozy wymagają szczególnego wsparcia.

5.6.1. Instytucje pomocy społecznej

Zadania z zakresu pomocy społecznej w gminie Jerzmanowice-Przegonia realizowane są przez **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS)**. Ośrodek zlokalizowany jest w Jerzmanowicach. Do głównych celów działalności placówki należy:

- pomoc osobom i rodzinom w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia, a także zapobieganie powstawaniu takich sytuacji;
- wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych, ich usamodzielnienia i integracji ze środowiskiem¹⁹.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jerzmanowicach realizuje zadania z zakresu polityki społecznej, współdziałając z organami administracji rządowej, samorządowej, stowarzyszeniami, fundacjami, związkami wyznaniowymi oraz innymi podmiotami działającymi w obszarze pomocy społecznej. GOPS zadania statutowe realizuje m.in. poprzez przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń, pracę socjalną, prowadzenie i rozwijanie niezbędnej infrastruktury socjalnej oraz analizę i ocenę zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej. Ośrodek wykonuje dodatkowo zadania z zakresu:

- świadczeń rodzinnych,
- świadczeń z funduszu alimentacyjnego,
- postępowania wobec dłużników alimentacyjnych,
- dodatków mieszkaniowych,
- dodatków energetycznych,
- karty dużej rodziny.

Zgodnie ze sprawozdaniem rocznym z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jerzmanowicach za rok 2014, w okresie od 1 stycznia 2014 r. do 31 grudnia 2014r. w GOPS zatrudnionych

¹⁹ Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jerzmanowicach, <http://jerzmanowice.naszops.pl/o-instytucji> dostęp: 14.12.2015r.

było ogółem 9 osób, w wymiarze 8,5 etatu. Biorąc pod uwagę charakter pracy zatrudnionej kadry Ośrodka, byli to:

- Kierownik,
- Główny księgowy,
- Pracownicy socjalni,
- Specjalista
- pracy socjalnej,
- Asystent rodziny,
- Pracownik do spraw świadczeń rodzinnych, funduszu alimentacyjnego.

Tabela 20. Struktura zatrudnienia w GOPS Jerzmanowice w 2014 roku

L.p.	Stanowisko	Ilość osób	Ilość etatów
1.	Kierownik	1	1
2.	Główny księgowy	1	1
3.	Specjalista pracy socjalnej	1	1
4.	Pracownicy socjalni i starsi pracownicy socjalni	5	4,5
5.	Samodzielny referent do spraw świadczeń rodzinnych	1	1
6.	Asystent rodziny	1	1

Źródło: dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jerzmanowicach

Zgodnie z art.110 ust.11 ustawy o pomocy społecznej, liczba pracowników socjalnych powinna być proporcjonalna do liczby ludności gminy, w stosunku jeden pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców. Wymóg ten w 2014 roku nie został spełniony bowiem na 1 pracownika socjalnego przypadało 2151,4 mieszkańców (w 2014 r. w gmina liczyła 10 757 mieszkańców – stan na 31 grudnia 2014r.). Ośrodek powinien zatrudnić minimum 5 pracowników socjalnych na pełny etat, a zatrudnia 4 ½ etatu. Mając na uwadze charakter działania ośrodka oraz liczbę ludności zamieszkującej teren gminy należy zaznaczyć, że liczba pracowników socjalnych jest niewystarczająca i należy podkreślić znaczne zapotrzebowanie na pracowników pomocy społecznej.

Kolejną instytucją działającą w obszarze pomocy społecznej jest **Centrum Integracji Społecznej (CIS) w Jerzmanowicach**. Uchwałą Rady Gminy Jerzmanowice-Przebinia z dnia 25 sierpnia 2014 roku został utworzony samorządowy zakład budżetowy pod nazwą Centrum Integracji Społecznej w Jerzmanowicach. Do podstawowych zadań CIS należy reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez następujące działania²⁰:

- kształcenie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych i osiągnięcie pozycji społecznych dostępnych osobom niepodlegającym wykluczeniu społecznemu,
- nabywanie umiejętności zawodowych oraz przyuczanie do zawodu przekwalifikowanie lub podwyższenie kwalifikacji zawodowych,

²⁰ Źródło: Urząd Gminy Jerzmanowice-Przebinia

- naukę planowania życia zaspokajania potrzeb własnym staraniem, zwłaszcza przez możliwość osiągnięcia własnych dochodów poprzez zatrudnienie lub działalność gospodarczą,
- uczenie umiejętności racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami pieniężnymi.

Działaniami Centrum objęte osoby skierowane przez Ośrodek Pomocy Społecznej na okres 1 roku, z możliwością przedłużenia tego okresu o 6 miesięcy. Za udział w działaniach CIS każdy uczestnik otrzymuje świadczenie integracyjne w wysokości zasiłku dla bezrobotnych. Uczestnictwo w działaniach Centrum ma pomóc osobom „zagubionym” wzmocnić się psychicznie, zmotywować do pracy i zwalczać złe nawyki, które często powstają w wyniku długotrwałego bezrobocia.

5.6.2. Organizacje pozarządowe działające w obszarze pomocy społecznej

Na terenie gminy Jerzmanowice-Przebinia w 2014 roku działały 4 organizacje pozarządowe funkcjonujące w obszarze pomocy społecznej. Należą do nich:

1) Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych w Jerzmanowicach.

Stowarzyszenie działa przede wszystkim na rzecz osób niepełnosprawnych, starszych i chorych. W ramach statutowej działalności w 2000 roku zostało utworzone Ognisko Rehabilitacyjno-Terapeutyczne dla osób niepełnosprawnych, przekształcone w 2012 roku w Środowiskowy Dom Samopomocy-Ognisko Terapeutyczne. Działalność stowarzyszenia obejmuje pomoc osobom z niepełnosprawnością sprzężoną z terenu Gminy Jerzmanowice-Przebinia – która obecnie wynosi 25 osób. Stowarzyszenie prowadzi działalność informacyjną dla rodzin opiekujących się osobami niepełnosprawnymi, tj. o rodzajach dofinansowania z PFRON, dofinansowania z innych instytucji np. do nauki, likwidacji barier, turnusach rehabilitacyjnych. Stowarzyszenie organizuje również Integracyjne Spotkania Świąteczne dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin z terenu Gminy Jerzmanowice-Przebinia oraz prowadzi działalność promocyjną osiągnięć osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach poprzez m.in. wystawy, informacje w prasie.

2) Środowiskowym Dom Samopomocy - Ognisko Terapeutyczne w Jerzmanowicach.

Środowiskowy Dom Samopomocy (ŚDS) prowadzony jest przez wspomniane Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych. Placówka prowadzi zajęcia wspierająco-aktywizujące takie jak m.in. socjoterapia, treningi umiejętności społecznych, uaktywnienie zawodowe uczestników, muzykoterapia, ćwiczenia usprawniające, zajęcia kulturalno-muzyczne; zajęcia edukacyjne czy zajęcia komputerowe. Zajęcia dostosowane są do możliwości psychofizycznych uczestników. W ŚDS zajęcia terapeutyczne trwają od poniedziałku do piątku. Uczestnicy to osoby niepełnosprawne (schorzenia sprzężone). Są dowożeni i odwożeni na zajęcia pod opieką pracowników.

3) Galicyjska Fundacja na rzecz Dzieci Chorych im. Królowej Jadwigi w Szklarach.

Fundacja prowadzi pomoc dzieciom i młodzieży chorej oraz wymagającej rehabilitacji, a także ich rodzinom. Fundacja prowadzi również działalność związaną ze wspomaganie instytucji państwowych, samorządowych oraz prywatnych zajmujących się walką z chorobami dzieci i młodzieży.

4) Świetlica "Nadzieja" Opiekuńczo-Wychowawcza Wsparcia Dziennego.

Świetlica nadzieja realizuje wsparcie z zakresu pomocy społecznej poprzez m.in. pomoc uczniom w eliminowaniu napięć psychicznych związanych z nawarstwiający się niepowodzeniami szkolnymi, udzielanie porad, poznawanie środowisk rodzinnych uczniów, współpraca z rodzicami w zakresie pomocy w rozwiązywaniu problemów wychowawczych. Świetlica współpracuje z innymi organizacjami i instytucjami pracującymi na rzecz młodzieży.

5.6.3. Projekty realizowane na terenie gminy w obszarze polityki społecznej

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jerzmanowicach w ramach swojej działalności - poza obligatoryjnymi zadaniami wynikającymi z przepisów ustaw - realizuje również dodatkowe formy wsparcia i pomocy mieszkańcom z terenu gminy. W latach 2008 - 2014 roku GOPS realizował 4 projekty współfinansowane ze środków zewnętrznych, tj.:

1) "Szansa dla wszystkich" - od roku 2008 - 2014 roku.

Projekt został zrealizowany ze środków POKL priorytetu VII: Promocja integracji społecznej, działanie: 7.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji, poddziałanie 7.1.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej. Adresatami projektu były osoby bezrobotne, nieaktywne zawodowo, zatrudnieni, zatrudnieni w gospodarstwach rolnych, z niskim wykształceniem, niepełnosprawne, długotrwale chore, zagrożone wykluczeniem społecznym, w wieku aktywności zawodowej, korzystające z pomocy GOPS. Celem głównym projektu było przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu beneficjentów ośrodka poprzez stworzenie systemu umożliwiającego osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych.

2) "Pierwszy dzwonek"

Projekt realizuje wsparcie w zakresie zwiększenia szans edukacyjnym uczniów z rodzin wielodzietnych 3+/4+. Projekt „Pierwszy dzwonek” finansowany jest z dotacji celowej przyznanej na podstawie uchwały Sejmiku Województwa Małopolskiego. Wsparciem finansowym objętych było 61 uczniów z 19 rodzin wielodzietnych 4+ .Otrzymali oni wsparcie finansowe na kwotę 9 150 zł. Pomoc była przeznaczona na zakup artykułów edukacyjnych oraz pomocy dydaktycznych w szczególności na zakup podręczników szkolnych.

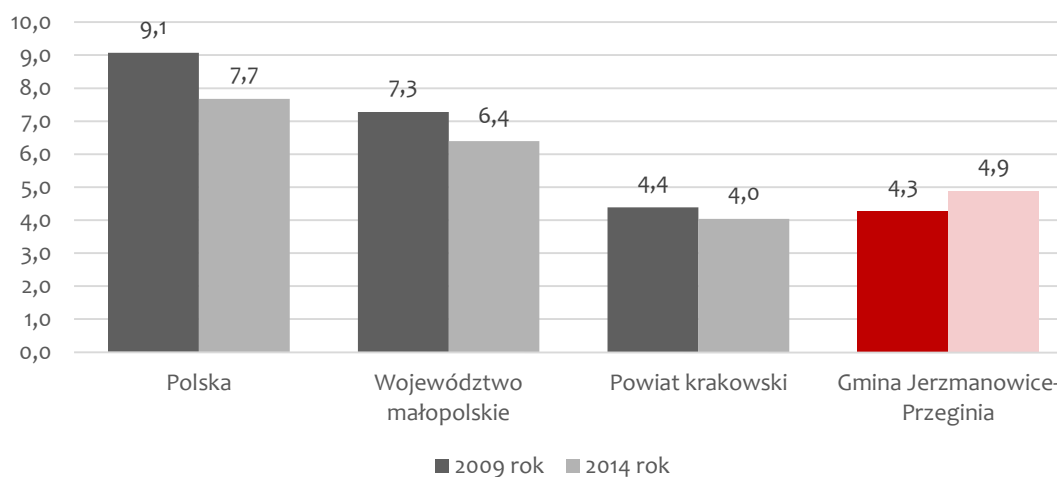
3) "Daj serce"

Projekt skierowany do osób niepełnosprawnych i ich rodzin. Jego głównym celem była integracja w środowisku lokalnym.

5.6.4. Korzystanie przez mieszkańców z pomocy społecznej w gminie – wskaźniki

Jak wynika z danych Głównego Urzędu Statystycznego w gminie Jerzmanowice-Przebinia odsetek osób korzystających z pomocy społecznej nie znacznie wzrósł – z 4,3% w 2009 roku, do 4,9% w 2014 r. Generalnie pomimo obserwowanego wzrostu, gmina Jerzmanowice-Przebinia wypada stosunkowo korzystnie na tle kraju oraz województwa małopolskiego, w których mimo spadku odsetka osób będących beneficjentami pomocy społecznej w latach 2009-2014 – wartość tego odsetka w gminie jest mniejsza w porównaniu do Polski oraz regionu małopolskiego. Na tle powiatu krakowskiego gmina wypada podobnie, jednak w 2014 roku odsetek ten był o prawie 1% mniejszy od wartości w analizowanym okresie dla Jerzmanowic-Przebinia. Dodatkowo, niepokojący wydaje się fakt, że pomimo ogólnokrajowych (oraz na poziomie regionalnym) tendencji spadkowych w stosunku liczby osób, korzystających ze wsparcia pomocy społecznej – to w gminie Jerzmanowice-Przebinia obserwujemy sytuację odwrotną.

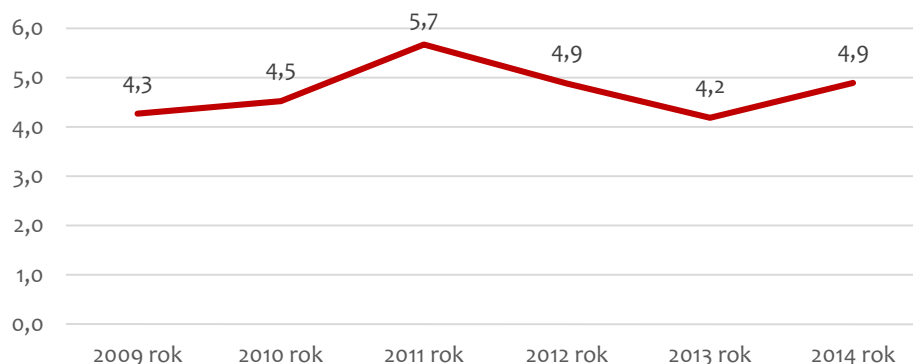
Wykres 26. Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w latach 2009 i 2014 w gminie Jerzmanowice-Przebinia na tle wybranych jednostek porównawczych [%].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

Przyglądając się bliżej temu, jak na przestrzeni 5 lat (2009-2014) zmieniał się udział liczby osób będących beneficjentami pomocy społecznej w gminie Jerzmanowice-Przebinia można zaobserwować, iż odsetek ten ulegał nieznacznym wahaniom. Największy wzrost nastąpił w 2011 roku, gdzie w porównaniu do roku bazowego (2009) odsetek ten był o prawie 1,5% większy. Po tym roku można zauważyć nieznaczny spadek, by w 2014 liczba ta uległa ponownie zwiększeniu.

Wykres 27. Zmiana odsetka osób korzystających z pomocy społecznej w latach 2009 – 2014 w gminie Jerzmanowice-Przeżinia [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

Według danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, w 2014 roku liczba przyznanych świadczeń pomocy społecznej z przyczyn takich jak ubóstwo, bezrobocie, alkoholizm oraz niepełnosprawność wyniosła łącznie 319. Najwięcej osób skorzystało ze świadczeń z uwagi na problem ubóstwa (116 osób) lub bezrobocia (95). W stosunku do roku 2013 liczba przyznanych świadczeń w omawianych kategoriach łącznie spadła o 31, a porównaniu do 2012 - nawet o 76. Na przestrzeni ostatnich lat, rok 2013 charakteryzował się największą liczbą świadczeń przyznanych z tytułu zarówno ubóstwa, alkoholizmu jak i niepełnosprawności. Liczba przyznanych świadczeń z powodu bezrobocia w latach 2012 i 2013 kształtowała się na podobnym poziomie (kolejno 85 i 84 przyznane świadczenia), jednak w roku 2014 liczba ta wzrosła o mniej więcej 10.

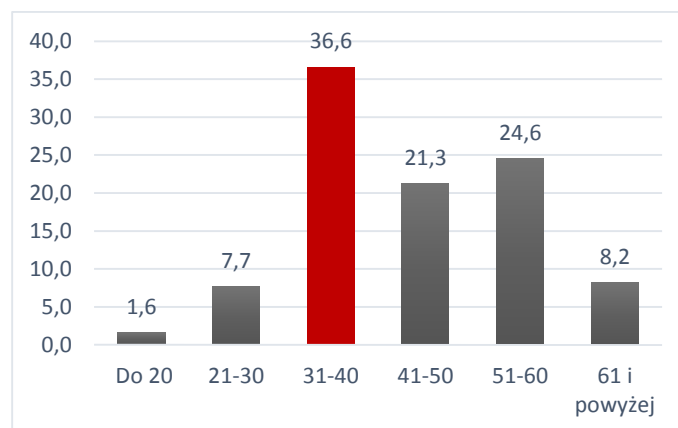
Tabela 21. Liczba przyznanych świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa, bezrobocia, alkoholizmu oraz niepełnosprawności w latach 2012-2013 w gminie Jerzmanowice-Przeżinia

Przyczyna	2012 rok	2013 rok	2014 rok
Ubóstwo	119	139	116
Bezrobocie	85	84	95
Alkoholizm	39	57	43
Niepełnosprawność	67	70	65
Łącznie	243	350	319

Źródło: dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jerzmanowicach

Ze świadczeń społecznych częściej korzystały w 2014 roku kobiety (61,7%), niż mężczyźni (38,3%). Biorąc pod uwagę wiek osób, którym udzielono wsparcie, najczęściej były to osoby z przedziału wiekowego 31-40 lat (36,6%). Mniej więcej co 4 świadczeniobiorca to również osoba, której wiek mieści się w przedziale 51-60 lat, a 21,3% stanowią osoby z kategorii wiekowej 41-50%. Widać zatem, iż osoby te należą raczej do starszej kategorii wiekowych, gdyż odsetek osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej do 30 roku życia stanowił nieco ponad 9 %.

Wykres 28. Struktura wiekowa osób, którym przyznano świadczenia społeczne z uwagi na problem tytułu ubóstwa, bezrobocia, alkoholizmu oraz niepełnosprawności w 2014 [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

W 2014 roku Ośrodek w ramach otrzymanej dotacji celowej otrzymanej z budżetu państwa, przyznał i wypłacił świadczenie z pomocy społecznej w formie zasiłku stałego 29 osobom posiadającym orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności na łączną kwotę 120 566,33 zł. W stosunku do roku 2013 kwota ta zmniejszyła się o ponad 8 tys. zł. Liczba osób, którym przyznano świadczenie posiadających orzeczenie o niepełnosprawności wzrosła na przestrzeni ostatnich lat z 27 w 2012 roku - do 29 w 2014 roku.

Tabela 22. Liczba osób oraz kwota dotacji, przyznawanej w formie świadczenia pomocy społecznej dla osób posiadających orzeczenie o niepełnosprawności.

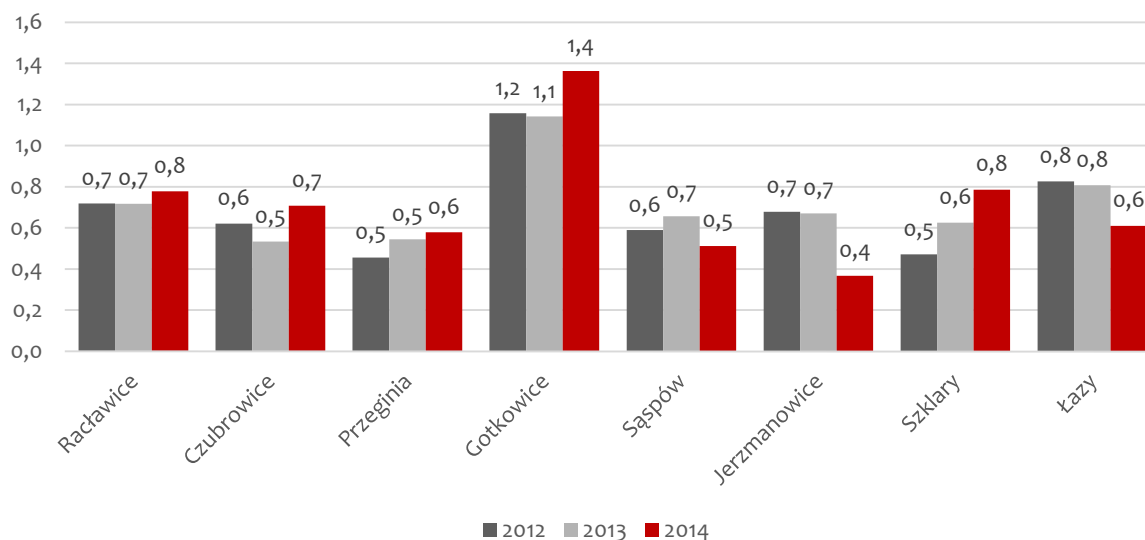
Rok	Liczba osób, którym przyznano świadczenie	Łączna kwota przyznanej dotacji
2012	27	105 858,58 zł
2013	29	128 739,43 zł
2014	29	120 566,33 zł

Źródło: danego Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jerzmanowicach

Na wykresie poniżej zestawiono odsetek świadczeń przyznanych z tytułu niepełnosprawności w stosunku do liczby mieszkańców poszczególnych miejscowości w latach 2012-2014. W 2014 r na tle pozostałych miejscowości, to Gotkowice posiadają największy wskaźnik osób, którym przyznano świadczenie socjalne z powodu niepełnosprawności - co stanowi blisko 1,5% z całkowitej liczby ludności zamieszkujących tę miejscowość. W pozostałych miejscowościach odsetek ten w latach 2012-2014 nie przekroczył 1%.

Wykres 29. Odsetek świadczeń przyznawanych z tytułu niepełnosprawności w stosunku do liczby mieszkańców gminy Jerzmanowice-Przegonia w latach 2012-2014 [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jerzmanowicach

BIEDA I UBÓSTWO

Pojęcie ubóstwa definiowane jest na wiele sposobów. Rozumieć je można wąsko - jako niedostatek dóbr i usług w gospodarstwie domowym lub szeroko - ubóstwo jako ograniczenie możliwości uczestnictwa z życia społecznym, brak życiowej satysfakcji i szans na poprawę swojego położenia²¹. W ujęciu szerokim może być ono bardzo zrelatywizowane ze względu na społeczność, w jakiej badane jednostki się znajdują oraz ze względu na to, iż każdy może mieć nieco inne potrzeby i aspiracje.

Ubóstwo zazwyczaj pokazywane jest w trzech różnych kontekstach:

- **Ubóstwo bezwzględne** (absolutne), a więc takie, w którym jednostce brak jest środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb, które uznaje się za niezbędne do życia.
- **Ubóstwo względne** (relatywne) to ubóstwo, w którym jednostki bądź rodziny (gospodarstwa domowe) żyją na poziomie zdecydowanie niższym niż inni członkowie tej samej społeczności.
- **Ubóstwo subiektywne**, które uwzględnia aspiracje jednostek danego społeczeństwa dotyczące poziomu zaspokojenia potrzeb uważanych za niezbędne do życia.

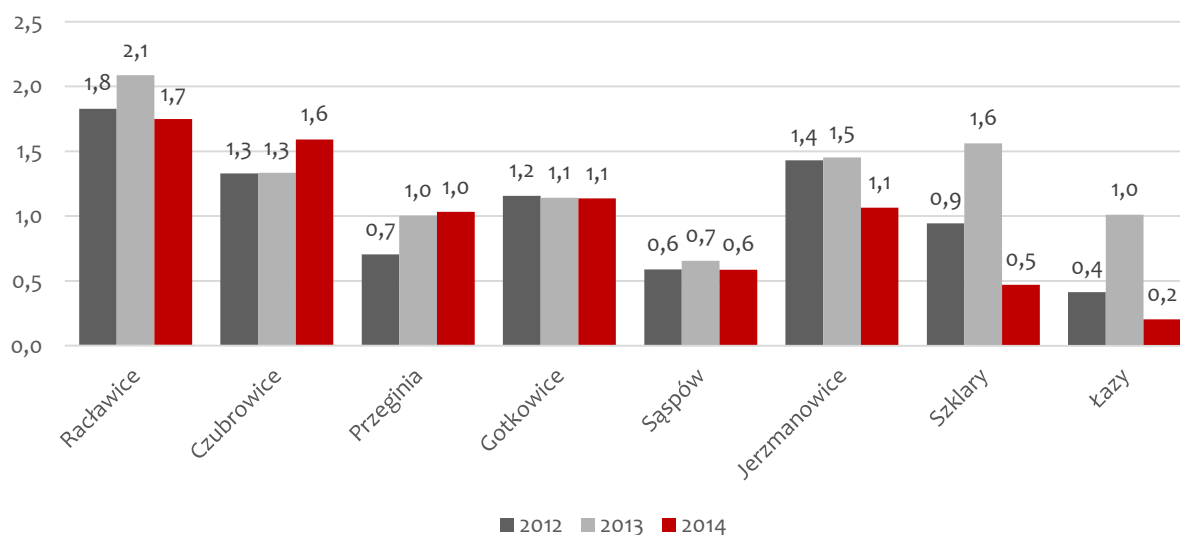
Definicje te są o tyle ważne, iż pokazują nam, że statystyki i dane liczbowe nie zawsze są w stanie oddać faktyczną sytuację mieszkańców.

²¹ Diagnozowanie w polityce społecznej. B. Szatur-Jaworska, s. 188.

W 2014 roku przyznano 114 świadczeń z tytułu ubóstwa, co w stosunku do roku 2013, a nawet 2012 jest wynikiem niższym (por. Tabela 30).

Rozkład przestrzenny świadczeń społecznych przyznawanych z powodu ubóstwa w gminie Jerzmanowice-Przegonia jest stosunkowo zróżnicowany. Na wykresie poniżej zestawiono odsetek świadczeń przyznanych w latach 2012-2014 z tytułu ubóstwa w stosunku do liczby mieszkańców poszczególnych miejscowości z terenu gminy. W przypadku takich miejscowości jak Raclawice, Czubrowice, Gotkowice oraz Jerzmanowice, odsetek ten na przestrzeni analizowanych lat przekraczał 1% z ogółu liczby osób zamieszkujących te tereny. Na tle wszystkich wsi to Raclawice wyróżniają się pod kątem przyznawanych świadczeń z powodu ubóstwa - w 2013 odsetek ten w miejscowości przekroczył 2%.

Wykres 30. Odsetek świadczeń przyznawanych z uwagi na problem ubóstwa w stosunku do liczby mieszkańców gminy Jerzmanowice-Przegonia w latach 2012-2014 [%]

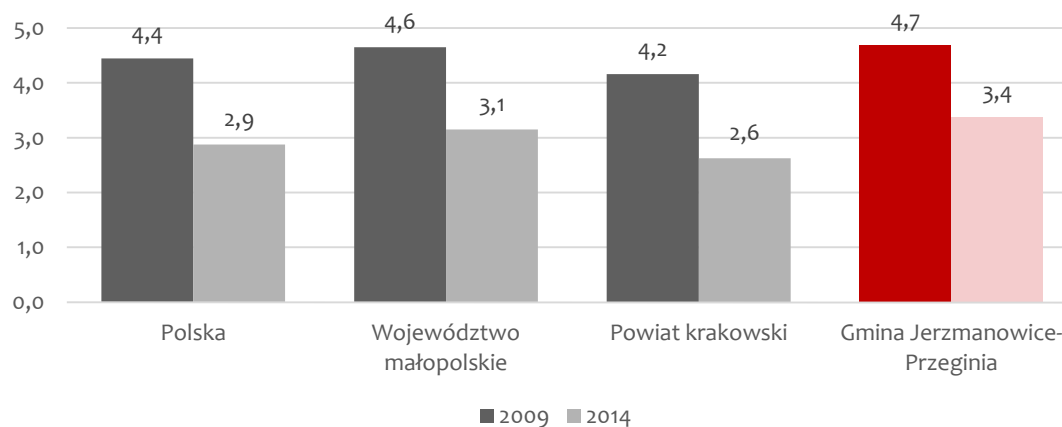
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jerzmanowicach

Jednym z elementów wspierania rodzin będących w trudnej sytuacji materialnej są świadczenia rodzinne, udzielane przez ośrodki pomocy społecznej. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jerzmanowicach w 2014 roku udzielił 14 705 świadczeń na łączną kwotę (wraz z kosztami obsługi) 2 019 332,58 zł. Na przestrzeni ostatnich lat liczba świadczeń systematycznie spadała – w 2014 roku w porównaniu do roku bazowego (2012) odsetek ten zmalał o 10,2%. Jednakże w odniesieniu do 2012 odsetek wydatków poniesionych na świadczenia rodzinne w 2014 roku zmniejszył się o jedynie 0,5%. Główną przyczyną takiego stanu rzeczy są liczne zmiany ustawy o świadczeniach rodzinnych. Zmieniano zasady przyznawania świadczeń rodzinnych i kryteria dochodowe, które ograniczyły ilość świadczeniobiorców.

W odniesieniu do liczby rodzin, otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci, jak wynika z danych GUS odsetek tych rodziny w gminie Jerzmanowice-Przegonia na przestrzeni 5 lat zmniejszył się o 1,3%, Jest

to tendencja ogólnokrajowa i na tle Polski, województwa małopolskiego oraz powiatu krakowskiego gmina wypada bardzo podobnie.

Wykres 31. Odsetek rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w gminie Jerzmanowice-Przegonia na tle wybranych jednostek terytorialnych w 2009 i 2014 roku [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Przyglądając się strukturze przyznawanych zasiłków w gminie Jerzmanowice-Przegonia, okazuje się, iż w 2014 roku najczęściej GOPS wypłacał zasiłek rodzinny, który służy częściowemu pokryciu wydatków na utrzymanie i wychowanie dziecka. Najwięcej świadczeń w tym zakresie zostało przyznanych na dodatek do zasiłku z tytułu wychowania dziecka w rodzinie wielodzietnej (1057) oraz dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania (1197). Łącznie świadczenia te stanowiły 15% udziału w przyznawanych świadczeniach rodzinnych. Znaczące formy wsparcia stanowiły również zasiłek pielęgnacyjny (2287) oraz świadczenie pielęgnacyjne (390), które z kolei stanowiły łącznie 18,2% udziału w strukturze zasiłków rodzinnych ogółem. Pomimo generalnej tendencji spadkowej w liczbie świadczeń przyznawanych na różne formy pomocy społecznej, na przestrzeni lat 2012-2014 obserwujemy nieznaczny wzrost świadczeń z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego (w 2014 roku w porównaniu do roku bazowego odsetek ten zwiększył się o blisko 2%, a w odniesieniu do 2013 – o 4,5%). Duża część wspomnianych zmian w ustawie o świadczeniach rodzinnych dotyczyła również świadczeń dotyczących opieki nad osobami niepełnosprawnymi, z czego wynikał wzrost rodzin w których występuję niepełnosprawność oraz nakładów na świadczenia rodzinne

Tabela 23. Wielkość wydatków poniesionych na świadczenia rodzinne oraz rodzaj i ilość przyznanych świadczeń w gminie Jerzmanowice-Przegonia w latach 2012-2014

	2012 r.	2013 r.	2014 r.
Wielkość wydatków poniesionych na świadczenia rodzinne	2 030 052, 63 zł	2 067 795, 20 zł	2 019 332, 58 zł
Liczba przyznanych świadczeń	9 358	8 545	8 118
Dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka	43	24	39
Dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	440	381	248
Dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowania dziecka	183	223	226
Dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	354	344	360
Dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	549	533	527
Dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	1 318	1 203	1 197
Dodatek do zasiłku z tytułu wychowania dziecka w rodzinie wielodzietnej	1 306	1 094	1 057
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	89	74	91
Zasiłek pielęgnacyjny	2 190	2 230	2 287
Świadczenie pielęgnacyjne	536	459	390
Świadczenia rodzinne ogółem	16 366	15 110	14 705

Źródło: opracowanie własne na podstawie rocznych sprawozdań z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jerzmanowicach

UZALEŻNIENIA

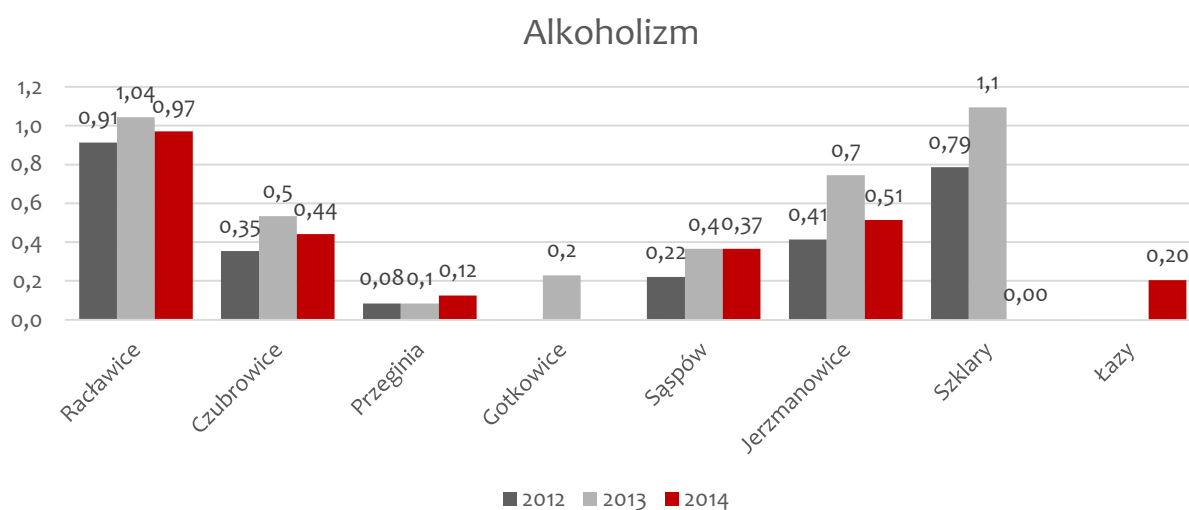
Uzależnienia to problem globalny, który dotyka zarówno osoby starsze, jak i dzieci i młodzież. Zjawisko to przybiera różne formy. Jak podaje Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) uzależnienie jest to stan psychiczny i fizyczny, który wynika z kontaktu substancji chemicznej (alkohol, nikotyna, leki, narkotyki) z żywym organizmem, który charakteryzuje się zmianami zachowania i innymi reakcjami, między innymi koniecznością przyjmowania danej substancji w sposób ciągły lub okresowy, w celu doświadczenia jej wpływu na psychikę lub by uniknąć przykrych objawów towarzyszących brakowi substancji²².

W 2014 roku na terenie gminy Jerzmanowice-Przegonia Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej przyznał pomoc finansową z tytułu alkoholizmu w postaci 43 świadczeń. W porównaniu do roku 2012 pomoc dla rodzin dotkniętych alkoholizmem wzrosła o 4, jednak w odniesieniu do 2013 liczba tych świadczeń zmalała o 14. W podziale na przestrzenne występowanie zjawiska alkoholizmu w gminie (Wykres 32) można zauważyć, że problem ten jest zróżnicowany w podziale na poszczególne miejscowości. W porównaniu do liczby mieszkańców odsetek ten zazwyczaj nie przekracza 1% z całkowitej liczby ludności zamieszkującej daną miejscowość. Jak wynika z danych zaprezentowanych poniżej, problem ten w 2014 roku Gotkowic i Szklar. W Raławicach w 2014 roku odsetek ten wyniósł

Jak wynika z danych Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA) w Polsce mniej więcej 2% Polaków jest uzależnionych od alkoholu.

Należy jednak mieć na uwadze, że dane te zawierają informacje o osobach, które zgłosiły się o pomoc do ośrodka. Problem ten jest często ukrywany, a duża część osób nie chce sobie pomóc. Stąd dane te nie są pełne i nie obejmują rzeczywistej skali tego zjawiska.

Wykres 32. Odsetek świadczeń przyznawanych z uwagi na problem alkoholizmu w stosunku do liczby mieszkańców gminy Jerzmanowice-Przegonia w latach 2012-2014 [%]

²² Por. H. Jakubowska, Promocja zdrowia i profilaktyka uzależnień, Warszawa 1999, s. 57

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jerzmanowicach

PRZEMOC W RODZINIE

Zgodnie z art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180 poz. 1493 ze zm.) przemoc w rodzinie to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych (w rozumieniu art. 115 § 11 Kodeksu karnego), a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą. Przemoc ta może przybierać różnorodne formy – przemoc słowa, przemoc fizyczna czy przemoc seksualna. Ważna jest poprawna diagnoza, chociaż zbadanie zjawiska przemocy jest dość trudne. Często ofiary agresji nie przyznają się do tego, co może być spowodowane, między innymi, racjonalizacją, usprawiedliwianiem sprawców, obwinianiem siebie.

W 2014 r. do Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wpłynęło 33 Niebieskich Kart (w roku 2013 35 niebieskich kart). Dodatkowo, na terenie gminy działa Zespół Interdyscyplinarny oraz Punkt Wsparcia, który jest czynny dwa razy w tygodniu po godzinach pracy Ośrodka tj. poniedziałek i środę od 16:00 do 18:00. Dyżury w danym dniu pełni dwóch pracowników socjalnych. Z punktu mogą korzystać ofiary przemocy domowej oraz sprawcy przemocy. W punkcie w 2014 roku udzielono 48 porad dla 33 rodzin.

Warto także przeanalizować liczbę interwencji policji odnoszących się do przemocy domowej. W 2014 roku na terenie gminy Jerzmanowice-Przegonia policja interweniowała łącznie 28 razy, taką samą liczbę interwencji odnotowano rok wcześniej (w 2013 roku), a nieco mniej, bo 26 interwencji odnośnie przemocy domowej policja podejmowała w roku 2012.

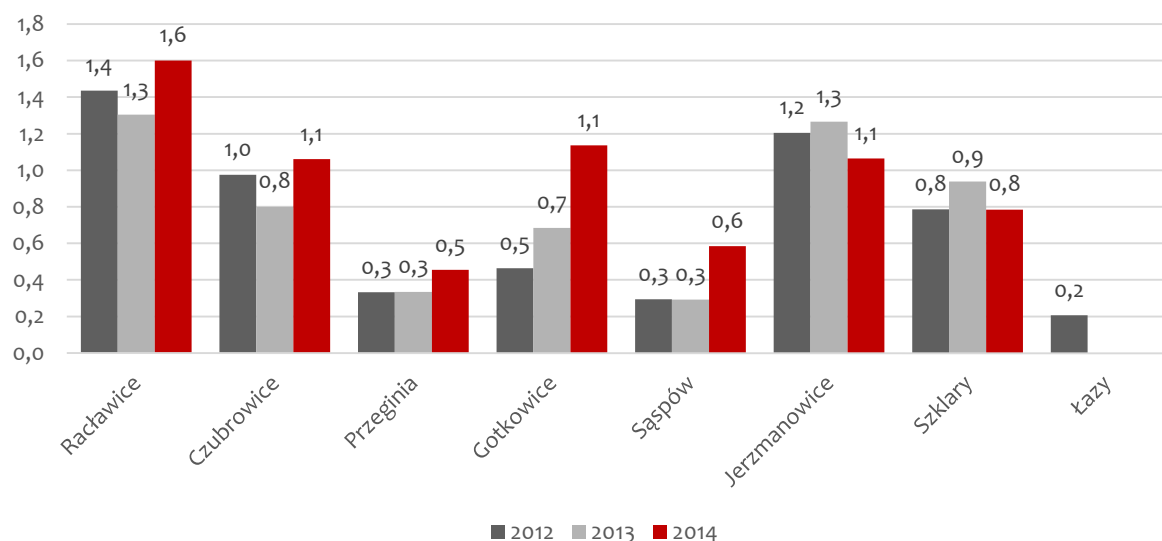
Ze względu na stosunkowo niewielką liczbę interwencji oraz brak danych średniookresowych autorzy opracowania postanowili przeanalizować dostępne dane (z 3 lat) łącznie, w celu wykazania problemu przemocy domowej.

W przeciągu 3 wspomnianych lat (2012-2014) w gminie Jerzmanowice-Przegonia policja podjęła się interwencji odnoszących się do przemocy domowej 82 razy, co oznacza ponad 0,76 interwencji na 100 mieszkańców. Najwięcej interwencji odnotowano w Przegonii (18), Jerzmanowicach (15) oraz Raclawicach i Szklarach (12). Warto jednak podkreślić, że trzy pierwsze wymienione sołectwa (Przegonia, Jerzmanowice oraz Raclawice) charakteryzują się największą koncentracją ludności. Analizując liczbę interwencji policji w odniesieniu do liczby mieszkańców największą koncentracją problemu przemocy domowej wykazała się miejscowość Szklary, w której odnotowano prawie 2 (1,8) interwencji policji na każde 1000 mieszkańców. Koncentracja problemu występuje również w miejscowościach Gotkowiec (1,36), Łazy (0,81) oraz Czubrowice (0,79).

BEZROBOCIE I RYNEK PRACY

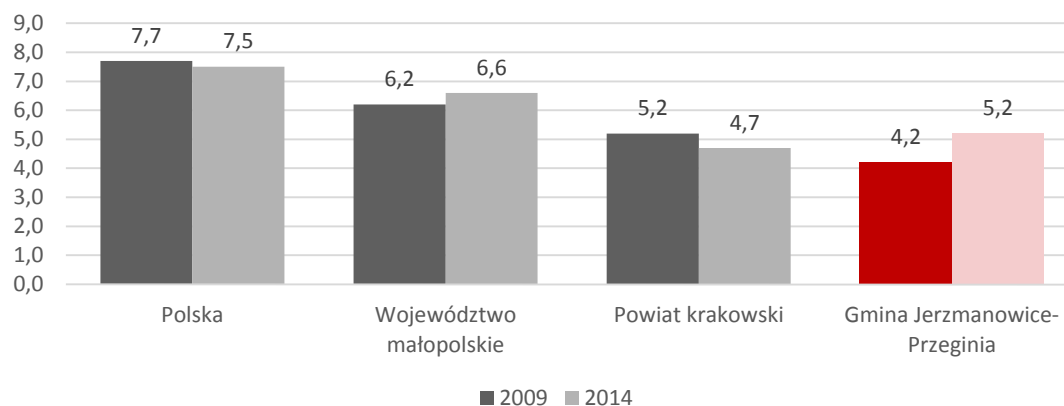
Kolejnym problemem społecznym, na który należy zwrócić uwagę jest problematyka bezrobocia oraz rynku pracy. W 2014 roku na terenie gminy Jerzmanowice-Przegonia udzielono 95 świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezrobocia. Analizując dane te w podziale na poszczególne miejscowości, można zauważyć, że na tle pozostałych miejscowości to Raclawice oraz Jerzmanowice charakteryzują się największą liczbą osób, którym przyznano świadczenia z tytułu bezrobocia, w stosunku do całkowitej liczby mieszkańców, gdzie w 2014 odsetek ten wyniósł kolejno 1,6% oraz 1,1%. Najlepiej na tym tle wypadają Łazy, gdzie na przestrzeni analizowanych lat jedynie w 2013 osoby z tej miejscowości korzystały z tego typu świadczeń z powodu braku pracy.

Wykres 33. Odsetek świadczeń przyznawanych z uwagi na problem bezrobocia w stosunku do liczby mieszkańców gminy Jerzmanowice-Przegonia w latach 2012-2014 [%]

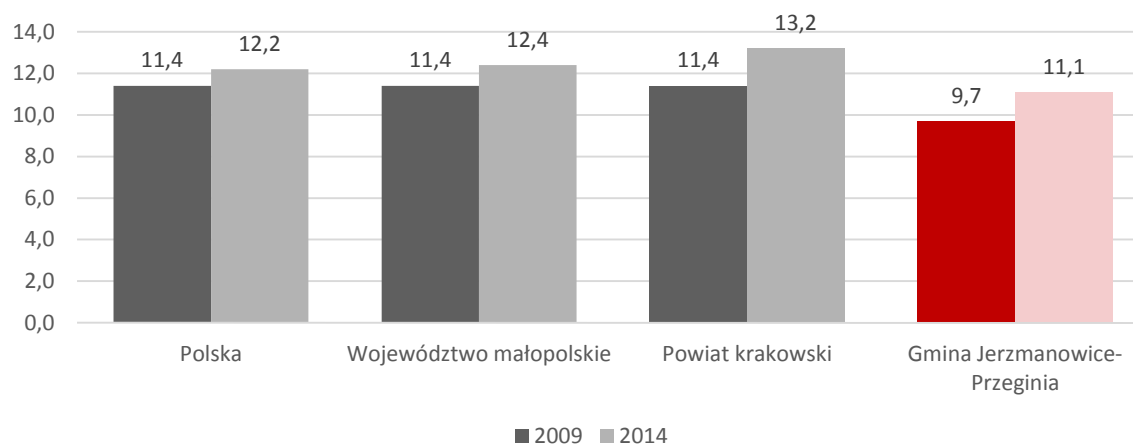
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jerzmanowicach

Wykres 34. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Jerzmanowice-Przegonia na tle wybranych jednostek w roku 2009 i 2014r [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

Wykres 35. osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminie Jerzmanowice-Przebinia na tle wybranych jednostek w roku 2009 i 2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

PROBLEMY OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE

Ze zjawiskiem trudności opiekuńczo-wychowawczych spotykają się zarówno rodzice, jak i nauczyciele. Na problemy te wpływ ma szereg zróżnicowanych czynników związanych zarówno ze środowiskiem domowym, środowiskiem rówieśniczym jak i jego indywidualnymi predyspozycjami ucznia. Wydaje się jednak, iż to rodzina oddziałuje na jednostkę najdłużej i najsilniej. Problemy wychowawcze bowiem w środowisku domowym, mogą również oddziaływać na środowisko szkolne.

Szkoły monitorują sytuację, w której uczniowie sprawiają trudności wychowawcze. Do najczęściej występujących trudności wychowawczych dzieci szkolnych zalicza się: brak zainteresowania nauką, agresja fizyczna (bójki) i słowna, lekceważenie i niewykonywanie poleceń nauczyciela, nadmierna ruchliwość, złośliwość, hałaśliwość, wagary, kradzieże, kłamstwa, niszczenie mienia, płaczliwość i palenie papierosów. Wychowanka, który swym zachowaniem stwarza kłopoty i trudności określa się mianem dziecka trudnego, zagrożonego albo niedostosowanego.

Na podstawie danych szkół, na temat liczby uczniów sprawiających problemy można wnioskować, gdzie ten problem przybiera bardziej poważne formy, a gdzie są to wyłącznie pojedyncze przypadki. Jak można zauważyć w tabeli 30 jedynymi szkołami, w których odnotowano uczniów sprawiających problemy wychowawcze były szkoły w Jerzmanowicach i w Przebinii. Z związku z powyższym należy szczególną opieką objąć właśnie te dwa obszary.

Tabela 30. Uczniowie sprawiający problemy wychowawcze w szkołach gminy Jerzmanowice-Przebinia.

Rok 2012							
Ilość uczniów sprawiających problemy	Czubrowice	Gotkowie	Jerzmanowice	Przegonia	Raławice	Sąspółka	Szklary
	0	0	16	27	0	0	0
Rok 2013							
Ilość uczniów sprawiających problemy	Czubrowice	Gotkowie	Jerzmanowice	Przegonia	Raławice	Sąspółka	Szklary
	0	0	12	22	0	0	0
Rok 2014							
Ilość uczniów sprawiających problemy	Czubrowice	Gotkowie	Jerzmanowice	Przegonia	Raławice	Sąspółka	Szklary
	0	0	14	19	0	0	0

W 2013 roku na terenie gminy przeprowadzono badanie wśród pedagogów i dyrektorów szkół, których celem była identyfikacja problemów, które w najpoważniejszym stopniu dosięgają uczniów i ich rodziny. Z badań tych wynika, iż problemy te wynikają głównie z niskiego statusu materialnego rodzin oraz bezrobocia. Trudna sytuacja materialna związana jest często z występującymi w domu dysfunkcjami, takimi jak alkoholizm, niewydolność i bezradność wychowawcza, brak odpowiedniego zainteresowania dzieckiem, jego wynikami w nauce i zachowaniem. W badaniach został również zauważony problem tzw. eurosierot, spowodowany konieczności wyjazdu rodziców zagranicę w poszukiwaniu pracy. Ankietowani podkreślali także występowanie w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej problemów związanych z brakiem konsekwencji w wychowywaniu dzieci, brakiem obiektów sportowych i kulturalnych zapewniających możliwość aktywnego spędzania wolnego czasu oraz problemy zdrowotne.²³

MIESZKANIA SOCJALNE

Na terenie gminy Jerzmanowice-Przegonia nie funkcjonują żadne mieszkania socjalne.

5.7. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

²³ Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Jerzmanowice-Przegonia na lata 2015-2020

Ważnym elementem polityki społecznej jest bezpieczeństwo publiczne. W samej Konstytucji RP pojęcie „bezpieczeństwa” występuje w różnych kontekstach – jako: bezpieczeństwo publiczne, bezpieczeństwo państwa, bezpieczeństwo obywateli, bezpieczeństwo wewnętrzne czy bezpieczeństwo ekologiczne. Dla mieszkańców, świadomość życia w bezpiecznej okolicy, stanowi istotną wartość, stanowiącą często decydujący czynnik wyboru danego miejsca do osiedlenia się.

5.7.1. Instytucje bezpieczeństwa i porządku publicznego

Na terenie gminy Jerzmanowice-Przegonia nie ma komisariatu Policji. Gmina podlega pod komisariat zlokalizowany w Krzeszowicach. Działania tamtejszego komisariatu obejmują swoim zasięgiem aż trzy gminy (Krzeszowice, Jerzmanowice-Przegonia oraz Czernichów), co daje łącznie opiekę policji nad 38 sołectwami. Dodatkowo Gmina Jerzmanowice-Przegonia podzielona jest na dwa rejony, które mają pod swoją opieką dwaj dzielnicowi tj. rejon nr VIII - Czubrowice, Gotkowice, Przegonia, Raławice rejon oraz rejon nr IX - Jerzmanowice, Łazy, Sąspów, Szklary. W odniesieniu do liczby mieszkańców, mniej więcej na jednego dzielnicowego przypada zatem aż 5378 mieszkańców. W Jerzmanowicach funkcjonuje punkt przyjęć, w którym dyżurują dzielnicowi, czynny jeden dzień w tygodniu (poniedziałek) w godzinach 16-18.

Według danych komisariatu Policji w Krzeszowicach w 2013 na terenie gminy Jerzmanowice-Przegonia odnotowano łącznie 82 przestępstwa i popełniono 117 wykroczeń. W tabeli poniżej zestawiono charakter tych przestępstw oraz wykroczeń.

Tabela 31. Przestępstwa i wykroczenia popełnione w gminie Jerzmanowice-Przegonia w 2013 roku

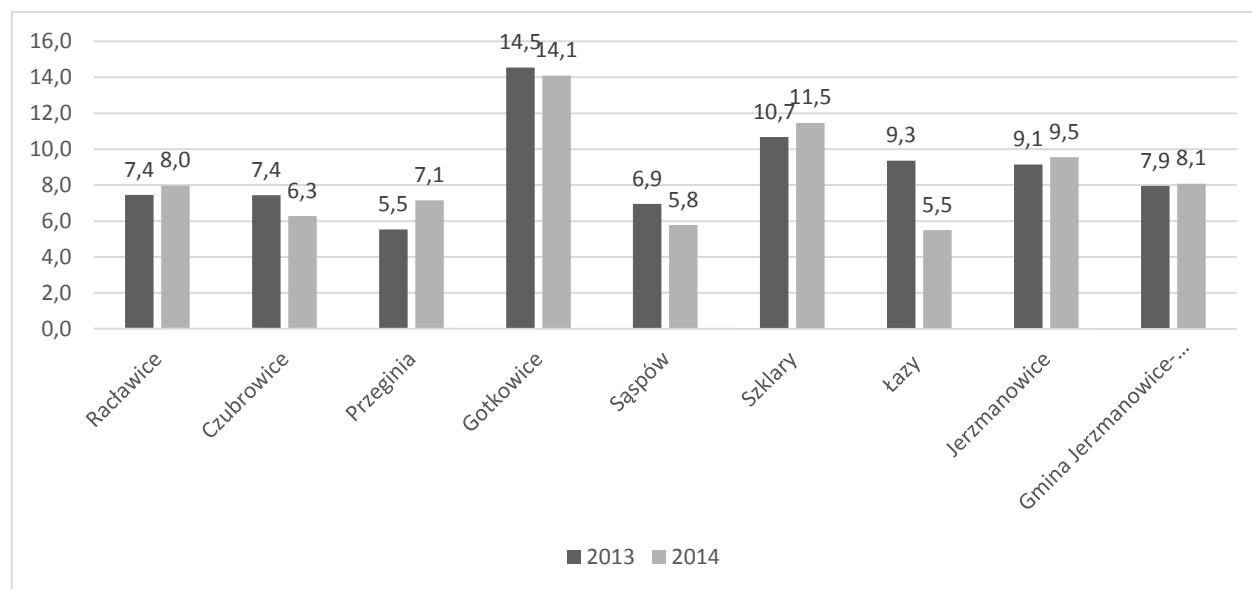
Rodzaj przestępstwa lub wykroczenia	Liczba
kradzież mienia	17
kradzież z włamaniem	16
uszkodzenie mienia	14
nieobyczajny wybryk	1
kradzież pojazdu	5
uszkodzenie ciała	5
bójka, pobicie	1
rozboje	7
zakłócanie spokoju i porządku publicznego	4
spożywanie alkoholu w miejscach publicznych	76
używanie słów nieprzyzwoitych w miejscach publicznych	5
wypadek drogowy	9

Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Jerzmanowice-Przegonia na lata 2015-2020

W celu wykazania obszarów kryzysowych na terenie gminy Jerzmanowice-Przebinia ze względu na zagrożenie przestępczością konieczne wydaje się przedstawienie liczby interwencji policji w podziale na poszczególne sołectwa.

Najwięcej interwencji w 2014 roku miejscowa policja miała w miejscowości Jerzmanowice – aż 260, co stanowiło 29% wszystkich interwencji na terenie gminy. Drugim w kolejności sołectwem, w którym odnotowano dużą liczbę interwencji policji była Przebinia, gdzie w 2014 roku Policja interweniowała 173 razy (stanowiło to 16% wszystkich interwencji policji w danym roku). Warto zwrócić uwagę, że dwie miejscowości na terenie gminy łącznie były miejscem, w którym miało miejsce prawie połowa wszystkich interwencji policji (45%). Z drugiej jednak strony należy mieć także na uwadze, że w tych dwóch sołectwach koncentruje się prawie połowa wszystkich mieszkańców gminy. W związku z powyższym w celu wykazania koncentracji problemu autorzy opracowania postanowili posłużyć się wskaźnikiem pokazującym liczbę interwencji w przeliczeniu do liczby mieszkańców zamieszkujących daną miejscowość.

Wykres 36. Liczba interwencji policji w przeliczeniu na 100 mieszkańców na terenie gminy Jerzmanowice-Przebinia oraz poszczególnych jej sołectw w latach 2013 oraz 2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Krzeszowicach.

Powyższy wykres pokazuje, iż koncentracja interwencji policji w stosunku do liczby mieszkańców występuje przede wszystkim na terenie miejscowości Gotkowice. Zarówno w roku 2013 jak i 2014 liczba interwencji policji w przeliczeniu na 100 mieszkańców wyniosła tam ponad 14. Znacząca koncentracja problemu zauważalna jest także w miejscowości Szklary (10,7 oraz 11,5) oraz Jerzmanowice (9,1 oraz 9,5). Warto także dodać, że w miejscowości Łazy liczba interwencji policji w stosunku do liczby mieszkańców w 2013 roku była powyżej średniej dla całej gminy (7,9) i wyniosła 9,3.

5.8. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I OBYWATELSKA MIESZKAŃCÓW GMINY

Organizacje pozarządowe są istotnym ogniwem społeczeństwa demokratycznego. Obok sektora gospodarczego i sektora władzy publicznej, jako kolejny sektor stanowią fundament nowoczesnego państwa. Działalność organizacji pozarządowych stanowi bazę dla rozwoju społeczności lokalnych. Poprzez swoją aktywność, rozeznanie istniejących problemów oraz elastyczność w działaniu organizacje te przyczyniają się do wzmacniania procesu budowy społeczeństwa obywatelskiego, a także są elementem spajającym i aktywizującym społeczność lokalną. W każdej miejscowości wchodzącej w skład gminy Jerzmanowice – Przegonia, działa przynajmniej jedna organizacja pozarządowa. Dominują tutaj Ochotnicze Straże Pożarne, ale są także organizacje kultywujące tradycje i dziedzictwo poszczególnych miejscowości, organizacje samopomocowe, sportowe i senioralne. Poniżej zaprezentowano organizacje uszeregowane według miejscowości leżących na terenie gminy. Łącznie funkcjonuje 25 podmiotów.

CZUBROWICE:

1. Kółko Rolnicze w Czubrowicach - Kółko Rolnicze (2001r.)
2. Ochotnicza Straż Pożarna w Czubrowicach - Stowarzyszenie
3. Stowarzyszenie Mazureczek - Stowarzyszenie (Kultura) (2009r.)
4. Stowarzyszenie "Wspólnie Dla Edukacji" – Stowarzyszenie (2012r.)

GOTKOWICE:

5. Ochotnicza Straż Pożarna W Gotkowicach – Stowarzyszenie

JERZMANOWICE:

6. Fundacja Grzegorza Stecha „Pomagamy Zdolnej Młodzieży” – Fundacja (2013r.)
7. Stowarzyszenie Rodziców I Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych - Stowarzyszenie (2002r.)
8. Fundacja Ziemi Krakowskiej Imienia Jana Sroczyńskiego - Fundacja (2002r.)
9. Stowarzyszenie Ekoturystyki Ostaniec Gminy Jerzmanowice-Przegonia - Stowarzyszenie (2003r.)
10. Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska W Jerzmanowicach - Spółdzielnia (2003r.)
11. Ochotnicza Straż Pożarna W Jerzmanowicach - Stowarzyszenie
12. Klub Sportowy "Płomień 2010" – Stowarzyszenie (2010r.)

ŁAZY:

13. Ochotnicza Straż Pożarna w Łazach – Stowarzyszenie

PRZEGONIA:

14. Kółko Rolnicze Przegonia - Kółko Rolnicze (2001 r.)

15. Gminny Szkolny Związek Sportowy w Przegini - Związek Sportowy (2001 r.)
16. Ludowy Klub Sportowy Promień w Przegini - Stowarzyszenie (2001 r.)
17. Ochotnicza Straż Pożarna W Przegini – Stowarzyszenie

RACŁAWICE:

18. Ochotnicza Straż Pożarna w Raclawicach - Stowarzyszenie
19. Komitet Inicjatyw Społecznych w Raclawicach – Stowarzyszenie (2003 r.)
20. Klub Seniora "Złota Jesień" w Raclawicach z siedzibą w Raclawicach - Stowarzyszenie (2013 r.)

SĄSPÓW:

21. Ochotnicza Straż Pożarna W Sąspowie - Stowarzyszenie
22. Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Sąspów – Stowarzyszenie (2013 r.)

SZKLARY:

23. Ochotnicza Straż Pożarna W Szklarach - Stowarzyszenie
24. Galicyjska Fundacja Na Rzecz Dzieci Chorych Im Królowej Jadwigi - Fundacja (2001 r.)
25. Klub Sportowy "Fitball" Szklary – Stowarzyszenie (2006 r.)

Istotnym miernikiem aktywności społecznej mieszkańców danej jednostki samorządowej jest poziom ich zaangażowania obywatelskiego. Mierzony on jest m.in. uczestnictwem w wyborach, a także referendach ogólnokrajowych (powszechnych), czy lokalnych (samorządowych).

W gminie istnieje 8 obwodowych komisji wyborczych, zlokalizowanych w poniższych miejscach:

1. Remiza OSP w Gotkowicach 32-048 Gotkowice 34
2. Zespół Szkół w Jerzmanowicach 32-048 Jerzmanowice 366
3. Szkoła Podstawowa w Szklarach 32-048 Szklary 121
4. Przedszkole Samorządowe w Jerzmanowicach 32-048 Łazy 39
5. Szkoła Podstawowa w Sąspowie 32-048 Sąspów 32
6. Dom Ludowy w Przegini 32-049 Przeginia 116a
7. Szkoła Podstawowa w Czubrowicach 32-049 Czubrowice 85
8. Budynek Wielofunkcyjny w Raclawicach 32-049 Raclawice 54a

W największym stopniu poziom lokalnego zaangażowania obrazują wybory samorządowe, kiedy obywatele dają wyraz troski o losy swoich małych ojczyzn i definiują cele polityki rozwojowej dotyczącej swojej gminy. Do analizy postanowiono wykorzystać dane dotyczące frekwencji w wyborach na wójta gminy Jerzmanowice – Przeginia (I tura) z 2014 roku, wyborów parlamentarnych i prezydencki z 2015 roku. Każda z miejscowości leżących w granicach gminy ma jest przypisana do osobnej Okręgowej Komisji Wyborczej, co pozwala zobrazować, na jakich obszarach może występować problem niskiej aktywności lokalnych społeczności.

Tabela 32. Frekwencja wyborcza w wyborach wójta gminy (I tura) w 2014 r., wyborach parlamentarnych i prezydenckich w 2015 r.

OKW	Wybory		
	samorządowe 2014 ²⁴	parlamentarne 2015	prezydenckie 2015
Racławice	47%	46%	60%
Sąspów	49%	51%	65%
Czubrowice	50%	48%	59%
Przeginia	52%	55%	60%
Gotkowice	52%	50%	57%
Jerzmanowice	55%	56%	60%
Szklary	56%	51%	58%
Łazy	58%	55%	62%

Źródło: www.pkw.gov.pl

Tak jak wspomniano powyżej kluczowe w analizie będą wyniki dotyczące frekwencji w wyborach samorządowych. W celu potwierdzenia ewentualnych trendów przywołano także wyniki wyborów parlamentarnych i prezydenckich. Najniższa frekwencja odnotowana została w OKW Racławice (47%) i Sąspów (49%) i była niższa kolejno o 11 i 9 pp. procentowych. W przypadku Racławic najniższa frekwencja odnotowana została także w wyborach parlamentarnych (46%). Frekwencja w wyborach Prezydenta RP zawsze jest dużo wyższa od innych wyborów powszechnych. Jest to tendencja stała w całym kraju, ze względu na specyfikę wyborów głowy państwa (spersonalizowany wybór). Na tle powiatu i regionu frekwencja w gminie jest każdorazowo wyższa, co oznacza, że mieszkańcy biorą odpowiedzialność za jakość życia publicznego w miejscu swojego zamieszkania, choć poziom tej odpowiedzialności jest zróżnicowany wewnątrz.

5.9. TURYSTYKA

Atrakcyjność turystyczna Gminy Jerzmanowice-Przeginia kształtowana jest zarówno przez walory przyrodniczo-krajobrazowe, jak również przez walory antropogeniczne (kulturowe).

W granicach administracyjnych Gminy Jerzmanowice-Przeginia zlokalizowanych jest łącznie 7 obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków. Są to zabytkowe budowle sakralne oraz towarzyszące im obiekty (dzwonnice i ogrodzenia), położone na terenie miejscowości:

- Jerzmanowice (kościół pw. św. Bartłomieja, kaplica pw. św. Jana Chrzciciela),
- Racławice (kościół pw. Narodzenia NMP)

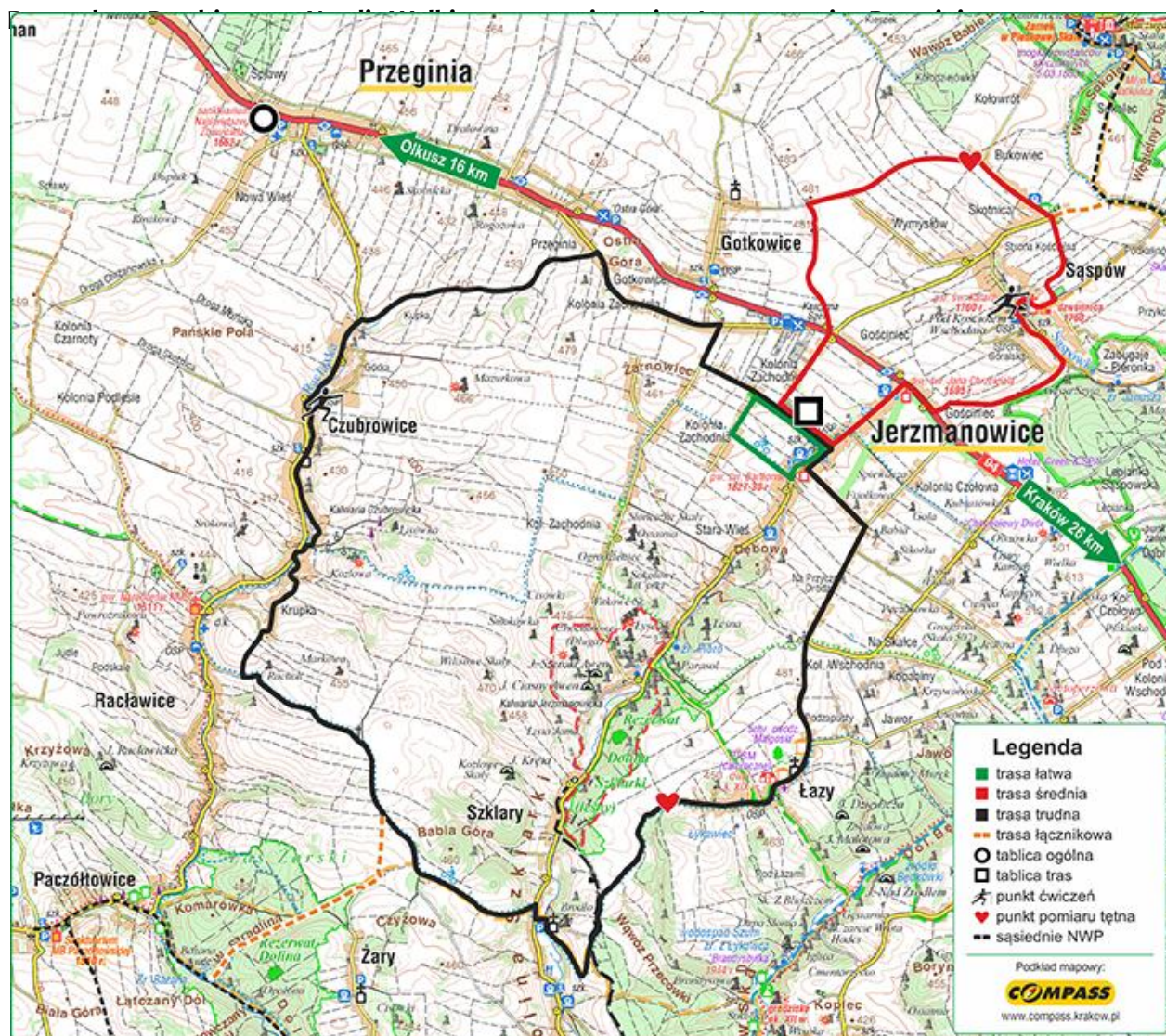
²⁴ Frekwencja do całej gminy to 51%, dla powiatu krakowskiego - 41%, dla województwa małopolskiego – 40%.

- Sąspów (kościół pw. św. Katarzyny).

Przez obszar Gminy Jerzmanowice-Przegonia przebiega szereg szlaków i tras turystycznych zarówno o znaczeniu lokalnym, jak również ponadlokalnym. Jednym z najważniejszych turystycznych szlaków pieszych wiodących przez teren Gminy Jerzmanowice-Przegonia jest **Szlak Orlich Gniazd**, biegnący od Krakowa do Częstochowy. Szlak ten jako pierwszy opisał Kazimierz Sosnkowski i był on pierwszym szlakiem zapisanym w ogólnopolskim rejestrze szlaków pieszych. Obecnie szlak ten ma również swój odpowiednik rowerowy.

Ponadto przez teren gminy przebiegają następujące szlaki piesze i rowerowe:

- Szlak czerwony pieszy - okrężny przez Rezerwat Doliny Szklarki;
- Szlak czarny pieszy - na Grzybową Górę;
- Szlak niebieski pieszy - Warowni Jurajskich;
- Szlak żółty pieszy - Dolinej Jurajskich;
- Szlak zielony pieszy - przez Dolinę Raclawki;
- Szlak rowerowy niebieski – okrężny;
- Szlak rowerowy zielony – łącznikowy;
- Szlak rowerowy niebieski - okrężny wokół Pieskowej Skały.

Źródło: <http://jurajskakraina.pl/>

Gmina Jerzmanowice-Przebinia posiada także sieć tras do Nordic walking, wytyczonych przez Stowarzyszenie LGD „Jurajska Kraina”. Trasy przygotowane są zarówno dla początkujących jak i zaawansowanych chodźców. Na wytyczonych trasach znajdują się tablice zawierające propozycję ćwiczeń, a także punkty do pomiaru tętna. Wszystkie trasy mają swój początek przy budynku Urzędu Gminy w Jerzmanowicach.

- Trasa zielona nr 1 o długości 2,4 km, czas przejścia ok. 25 minut.
- Trasa czerwona nr 2 o długości 9,2 km, czas przejścia ok. 1'4 godziny.
- Trasa czarna nr 3 o długości 19,4 km, czas przejścia ok. 4 godziny.

Gminę Jerzmanowice-Przegonia można zwiedzać także konno. Podkomisja Górskiej Turystyki Jeździeckiej PTTK wytyczyła Transjurajski Szlak Konny PTTK, który miejsce rozpoczęcia posiada w Stadninie koni Huculskich w Nielepicach pod Krakowem. Trasa przebiega m.in. przez dolinę Racławski i Przeginię.

Rysunek 22. Przebieg trasy Transjurajskiego Szlaku Konnego PTTK.

Źródło: szlaki.pttk.pl

W Gmina Jerzmanowice-Przegonia istnieją także tematyczne szlaki turystyczne i są to:

- Małopolski Szlak Geoturystyczny – istniejący od 2006 roku szlak, który ukazuje ciekawe obiekty geologiczne znajdujące się w województwie małopolskim, w tym najważniejsze ostańce skalne, kamieniołomy czy doliny. Obecnie na szlaku znajduje się już ok. 50 obiektów geologicznych. Na terenie gminy Jerzmanowice-Przegonia do Małopolskiego Szlaku

Geoturystycznego wpisana została Skała Brodło. Skała Brodło zlokalizowana jest na wschodnim zboczu Doliny Szklarki i osiąga wysokość 43 m. Jest ona przykładem budowli węglanowej zbudowanej z górnio jurajskich wapieni.

- Małopolski Szlak Architektury Drewnianej – powstały w 2001 roku, tworzony jest przez 252 zabytkowe obiekty drewniane, w tym kościoły, cerkwie, dzwonnice czy dwory. Na terenie gminy Jerzmanowice-Przegonia do szlaku architektury drewnianej został włączony Kościół parafialny Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Raclawicach. Późnogotycki kościół pochodzi z 1511 roku, warto zwrócić uwagę na gotyckie detale, które znajdują się wewnątrz świątyni. Najcenniejszym elementem tego pięknego kościoła jest rzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem z początku XV wieku, krucyfiks na belce tęczowej, obrazy czterech Świętych Dziewic i Zwiastowania z 1472 roku, tryptyk Św. Rodziny z około 1520 roku, dwa skrzydła i cztery kwatery z dawnego polptyku z patronami świętych i scenami Męki Pańskiej z XVI wieku oraz późnogotyckie rzeźby Matki Boskiej i św. Jana Ewangelisty z 1511 roku. Ołtarz kościoła pochodzi z I poł. XVIII wieku wykonany w stylu późnobarokowym.

Obok walorów turystycznych (przyrodniczo-krajobrazowych oraz kulturowych) istotne znaczenie dla kształtowania atrakcyjności turystycznej danych jednostek terytorialnych posiada również istniejące zagospodarowanie turystyczne, na które składają się baza noclegowa i infrastruktura turystyczna.

W 2014 roku na obszarze Gminy Jerzmanowice-Przegonia funkcjonowało łącznie 3 obiekty noclegowe (w tym 2 obiekty hotelowe), które dysponowały w sumie 198 miejscami noclegowymi (w tym 138 miejsc w obiektach hotelowych). Warto zaznaczyć, że w latach 2004 – 2014 w Gminie Jerzmanowice-Przegonia nastąpiła wyraźna poprawa dostępności usług turystycznych w zakresie bazy noclegowej. W stosunku do 2004 roku liczba miejsc noclegowych oferowanych turystom na terenie gminy uległa zwiększeniu o 104 (z 94), tj. o 110,6%. Tym samym Gmina Jerzmanowice-Przegonia w rozpatrywanym okresie cechowała się wyraźnie wyższą dynamiką przyrostu miejsc noclegowych w porównaniu ze średnią dla Polski (18,7%), województwa małopolskiego (33,6%) i powiatu krakowskiego (15,5%).

Na tle porównywanych jednostek terytorialnych Gmina Jerzmanowice-Przegonia charakteryzuje się względnie wysokim poziomem dostępności miejsc noclegowych. W 2014 roku na każdy 1000 ludności gminy przypadało przeciętnie 18 miejsc noclegowych w obiektach noclegowych funkcjonujących na obszarze gminy (tab. 33). Wobec powyższego poziom dostępności miejsc noclegowych w Gminie Jerzmanowice-Przegonia był taki sam jak w przypadku średniej dla kraju (18), jednocześnie kształtując się wyraźnie powyżej średniej dla powiatu krakowskiego (5). Jednakże liczba miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców w Gminie Jerzmanowice-Przegonia była niższa niż przeciętnie w województwie małopolskim (26). Warto również zaznaczyć, że wzrost liczby miejsc noclegowych, jaki miał miejsce w Gminie Jerzmanowice-Przegonia, w latach 2004 – 2014, przełożył się na wzrost wartości wskaźnika dostępności miejsc noclegowych (z 9 do 18 miejsc noclegowych w przeliczeniu na 1000 ludności).

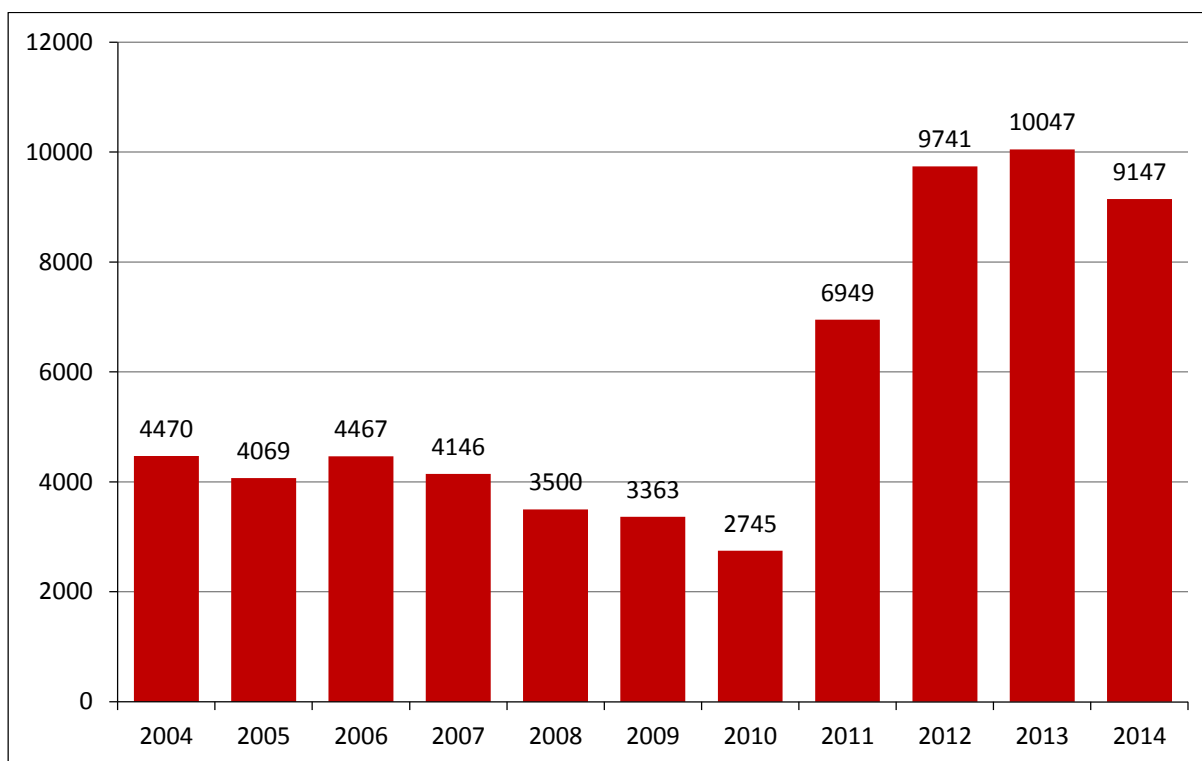
Tabela 33. Wybrane informacje odnoszące się do sfery turystyki w Gminie Jerzmanowice-Przebinia na tle porównywanych jednostek terytorialnych w 2014 roku.

Jednostka terytorialna	Liczba miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców		Liczba turystów korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców	
	2004	2014	2004	2014
Polska	15	18	412	652
Województwo małopolskie	20	26	707	1 113
Powiat krakowski	5	5	231	271
Gmina Jerzmanowice-Przebinia	9	18	429	846

Źródło: zestawienie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

W 2014 roku z noclegów na terenie Gminy Jerzmanowice-Przebinia skorzystało łącznie 9 147 turystów (w tym 427 turystów zagranicznych). Wypada w tym miejscu odnotować, że na przestrzeni lat 2004 – 2014, w Gminie Jerzmanowice-Przebinia miał miejsce wyraźny wzrost liczby turystów korzystających z noclegów (ryc. 36). W porównaniu z 2004 rokiem, liczba osób korzystających z noclegu w obiektach noclegowych zlokalizowanych na terenie gminy uległa podwojeniu (z 4 470 do 9 147 osób, tj. wzrost o 104,6%). Tym samym Gmina Jerzmanowice-Przebinia w badanym horyzoncie czasowym cechowała się ponaprzęciętą dynamiką wzrostu liczby turystów korzystających z noclegów w porównaniu ze średnią dla Polski (59,3%), województwa małopolskiego (62,6%) oraz powiatu krakowskiego (30,0%). Wzrost liczby turystów korzystających z noclegów na terenie Gminy Jerzmanowice-Przebinia w latach 2004 – 2014 był wprost proporcjonalny do skali wzrostu liczby miejsc noclegowych, jaki miał miejsce w gminie w tym okresie.

Wykres 37. Zmiana liczby turystów korzystających z noclegów w obiektach noclegowych położonych na terenie Gminy Jerzmanowice-Przebinia w latach 2004 – 2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [<http://stat.gov.pl/bdl>].

Gmina Jerzmanowice-Przebinia, na tle porównywanych jednostek terytorialnych, charakteryzuje się względnie wysokim zainteresowaniem turystów (tj. względnie wysokim stopniem koncentracji ruchu turystycznego). W 2014 roku na każdy 1000 mieszkańców gminy przypadało przeciętnie 846 turystów korzystających z noclegu na obszarze gminy (tab. 33). W związku z powyższym badany wskaźnik w przypadku Gminy Jerzmanowice-Przebinia przyjmował wyższą wartość niż przeciętnie w Polsce (652) i na terenie powiatu krakowskiego (271), jednocześnie kształtując się poniżej średniej dla całego województwa małopolskiego (1 113). Wzrost liczby turystów korzystających z noclegów na obszarze Gminy Jerzmanowice-Przebinia, jaki nastąpił w latach 2004 – 2014, przełożył się na wzrost wartości wskaźnika koncentracji ruchu turystycznego w gminie (z 429 do 846 osób korzystających z noclegów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców).

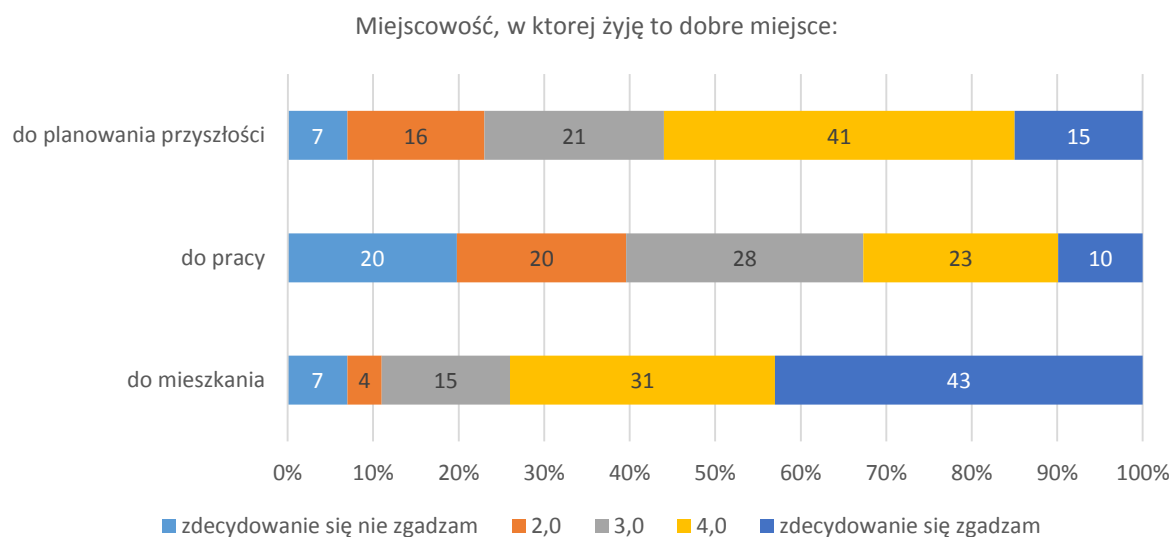
6. Raport z badań ankietowych

Badania ankietowe przeprowadzane z mieszkańcami gminy miały na celu zebranie opinii o miejscu swego zamieszkania, w kontekście opracowywanego Gminnego Programu Rewitalizacji. W badaniu wzięło udział 100 osób. Ankiety realizowane były na losowej próbie mieszkańców w dniach 20, 25, 27.11.2015 r. Badanie realizowane były w centralnych punktach Jerzmanowic i Przegini, w okolicach instytucji publicznych (ośrodki zdrowia, szkoły, urzędy) oraz obiektów generujących ruch mieszkańców (sklepy, przystanki).

W pierwszej kolejności mieszkańców poproszono o ocenę miejscowości, w której żyją w 3 aspektach, jako dobrego miejsca:

- do mieszkania,
- do pracy / prowadzenia własnej działalności gospodarczej
- oraz planowania przyszłości dla siebie i dla swojej rodziny.

Wykres 38. Odpowiedzi na pytanie czy miejscowość, w której żyję to dobre miejsce do planowania przyszłości, do pracy i do mieszkania.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań PAPI

Najwyższe oceny respondenci przyznali swoim miejscowościom jako przestrzeni do mieszkania – blisko ¼ badanych. Sytuacja taka w głównej mierze wynika z atrakcyjnego ukształtowania terenu i walorów krajobrazowych, oraz korzystnego położenia pomiędzy dwoma aglomeracjami: krakowską i śląską. Generują one sporą ilość miejsc pracy oraz stosunkowo dobry dojazd. Pozwala to na mieszkanie w pięknych okolicznościach przyrody, ciszy i spokoju charakterystycznej dla obszarów wiejskich przy jednoczesnej możliwości realizacji zawodowej poza miejscem zamieszkania. Badanie zwróciło przy okazji uwagę na pewne mankamenty, które nadszarpują pozytywny wizerunek. Chodzi tutaj głównie o duży ruch na drodze krajowej 94, która dzieli gminę na dwie części. Utrudnia to komunikację,

zwiększa zagrożenie w przemieszczaniu się, utrudnia nawiązywanie realizacji sąsiedzkich, towarzyskich - integrację. Jako minus wskazywano także właśnie i roszczeniowość mieszkańców.

Z kolei 2/3 badanych pozytywnie wypowiedziało się o obszarze gminy Jerzmanowice – Przegonia, jako dobrym do planowania przyszłości, zakładania rodziny. Tutaj również powyższe argumenty mogły wpłynąć na pozytywny odbiór. Dodatkowo wiele młodych decyduje się na zakładania rodzin w analizowanych miejscowościach. Po pierwsze korzystając ze wsparcia rodziców lub dziadków, którzy przekazują działki pod budowę nowego domu, w drugiej kolejności można zaobserwować zainteresowanie osób spoza gminy, którzy chcą się na jej terenie osiedlić i tu założyć rodzinę, wychowywać dzieci itd. Respondenci, którzy wyrażali w tym aspekcie mniej przychylnie opinie, argumentowali to brakiem infrastruktury kanalizacyjnej oraz co raz mniejszą dostępnością działek inwestycyjnych – pod zabudowę jednorodziną (dostęp terenów do dróg publicznych).

Najmniej korzystnych opinii związanych było z aktywnością zawodową realizowaną w miejscowościach zamieszkania badanych. Jedynie 1/3 respondentów zgodziła się, że gmina Jerzmanowice – Przegonia to dobre miejsce do pracy lub prowadzenia biznesu, a 40% było zgoła odmiennego zdania. Wynik ten nie do końca powinien niepokoić, gdyż założenia strategicznego rozwoju gminy zakładają, że ma być to przede wszystkim przestrzeń, gdzie dobrze się żyje, i wszystkie jej atuty wymienione powyżej, byłyby zagrożone przez zbyt intensywną presję inwestycyjną i gospodarczą. Należy jednak przy tym zwrócić uwagę na warunki do rozwoju mikro i małej usługowej działalności, wykorzystującej lokalne potencjały, podnoszącej jakość życia i nieingerującej w piękno okolicznej przyrody. Warto wykorzystać potencjał tkwiący w obszarach rolnych, które leżą odłogiem i mogłyby być w ramach dywersyfikacji działalności rolniczej być wykorzystane w innych, dochodowych celach. Mieszkańcy wskazywali na brak miejsc pracy na miejscu, utrudniony dojazd do Krakowa i Olkusza osób niezmotoryzowanych – słaba oferta komunikacji publicznej poza główną trasą. Pojedyncze osoby punktowały brak terenów inwestycyjnych pod duże inwestycje.

W kontekście prac rewitalizacyjnym, kluczowym etapem jest wyznaczenie obszarów rewitalizacji. Miejsc, w których koncentrują się negatywne zjawiska w 5 wymiarach: społecznym, gospodarczym, przestrzennym, środowiskowym oraz technicznym, ze szczególnym uwzględnieniem tego pierwszego. 44% badanych przyznało, że zauważa miejsca na terenie gminy, które potrzebują zmiany, nowego, zintegrowanego podejścia. Przeciwnego zdania było niespełna 30% respondentów, podobna grupa nie miała wyrobionego zdanie w tym temacie (27%). Osoby, które dostrzegły takie obszary, w swych spontanicznych odpowiedziach wskazywały m.in. ograniczoną liczbę miejsc spotkań, integracji, rekreacji dla mieszkańców (szczególnie dla młodzieży), słabo zagospodarowaną przestrzeń publiczną - ubogą w elementy małej architektury (ławki, altany, kosze na śmieci itp.). Podnoszono także kwestie zanieczyszczenia środowiska – palenia śmieci lub niskiej jakości paliw (np. miał węglowy), dzięki wysypiska, niską emisję (brak programu dopłat do wymiany pieców na ekologiczne). Pojedyncze odpowiedzi odnosiły się do kwestii, które będą szerzej prezentowane poniżej.

Tabela 34. Wykaz wskazanych problemów, które są zauważalne na terenie gminy Jerzmanowice-Przegonia.

Problemy występujące na terenie gminy, na które powinien odpowiedzieć Gminny Program Rewitalizacji	[%]		
	tak	nie	nie wiem
Alkoholizm/inne używki	74	18	8
Niska estetyka otoczenia	66	31	3
Niewystarczająco rozwinięta oferta i infrastruktura sportowa i rekreacyjna	65	31	4
Ubóstwo	63	27	10
Niewystarczająco rozwinięta oferta i infrastruktura kulturalna	63	29	8
Zanieczyszczenia środowiska naturalnego	63	35	2
Niewystarczająca dostępność do infrastruktury żłobkowej i przedszkolnej	59	33	8
Dostęp do podstawowych mediów oraz kanalizacji	56	42	2
Bezrobocie	53	27	20
Słaba kondycja małych i średnich przedsiębiorstw	27	36	37
Niewystarczająca dostępność do infrastruktury edukacyjnej	24	64	12
Niskie poczucie bezpieczeństwa	21	74	5
Niewystarczająco rozwinięta oferta i infrastruktura społeczna	16	43	41
Niski poziom szkolnictwa w gminie	13	79	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań PAPI

Badani mieszkańcy spośród listy przykładowych problemów społecznych, wskazali występujące najczęściej na terenie gminy. Najwięcej wskazań dotyczyło problemów związanych z nadużywaniem alkoholu lub stosowaniem innego typu używek (74%). W tym gronie ponad 50% badanych oszacowało skalę zjawiska na terenie gminy jako średnią, a 27% jako wysoką. Respondenci wiązali problem alkoholizmu z czynnikami ekonomicznymi: bezrobociem, ubóstwem; cechami społecznymi: głównie mężczyźni (starzy kawalerowie), dzieci i młodzież oraz indywidualnymi uwarunkowaniami np. niezaradność życiowa, brak perspektyw, samotność. W kontekście młodzieży wspomniano ponadto o problemach z narkotykami. Badani starając się ulokować w przestrzeni to zjawisko, podawali takie określenia jak: za/ pod sklepem, za pizzerią, na przystanku, w centrum Jerzmanowic, za Lewiatanem w Przegini. Część badanych nie podawała konkretnych miejsc, a jedynie miejscowości: Jerzmanowice, Przegonia, Sąspów, Szklary, Łazy. Największy jednak odsetek badanych uznał, że problem alkoholizmu dotyczy całej gminy i ma on podobne uwarunkowania jak w całym kraju, bez żadnych lokalnych specyfik dających się zaobserwować.

Kolejne obszary problemowe to niska estetyka otoczenia oraz niewystarczająco rozwinięta oferta i infrastruktura sportowa i rekreacyjna. 2/3 badanych, którzy dostrzegli ich istnienie, uznało, że występują one na terenie gminy w stopniu dużym. Respondenci proszeni o doprecyzowanie w czym konkretnie przejawiają się podkreślone przez nich problemy wymieniali m.in.: brak wystarczającej liczby placów zabaw dla dzieci oraz zwracali uwagę na ich jakość (bezpieczeństwo, różnorodność, dostosowanie do różnych grup wiekowych), ponadto punktowano niewystarczającą dostępność boisk sportowych, w tym kortów tenisowych, skate parku dla młodzieży, ścieżek rowerowych i ogólnodostępnych miejsc rekreacji (tereny piknikowe itp.). Respondenci uznali, że wskazane problemy

koncentrują się w dwóch głównych miejscowościach tj. Jerzmanowicach i Przegini (2/3 badanych), 1/3 stwierdziła, że problemy dotyczą całej gminy.

Nie mniej dotkliwe dla badanych mieszkańców okazały się kwestie związane z ubóstwem, niewystarczająco rozwiniętą ofertą i infrastrukturą kulturalną oraz zanieczyszczeniem środowiska naturalnego – ich istnienie na terenie gminy dostrzegło każdorazowo 63% badanych. Ubóstwo zdaniem respondentów nie koncentruje się w poszczególnych częściach gminy, lecz dotyczy w porównywalnym stopniu całego obszaru. Warto podkreślić, że jedynie 6% respondentów uznało, że ubóstwo występuje w stopniu dużym, a aż 40% w stopniu małym. Odzwierciedla to stosunkowo dobrą kondycję finansową mieszkańców gminy. Badani mieszkańcy próbując zdefiniować analizowane zjawisko, utożsamiali je z bezrobociem, brakiem zaradności życiowej, alkoholizmem z jednej strony, z drugiej zaś dostrzegali, że dotyczy ono także osób starszych i samotnych, rodzin wielodzietnych lub gospodarstw domowych, w których żyją osoby niepełnosprawne wymagające całodobowej opieki (osoby zależne). Warto w tym miejscu zaznaczyć, że często w swych wypowiedziach badani używali sformułowań typu: *pojedyncze przypadki, jednostkowa sprawa*.

Mieszkańcy biorący udział w badaniu i akcentujący istnienie problemu związanego z ofertą i infrastrukturą kulturalną, dużo surowiej ocenili stopień jego występowania. 60% respondentów uznało, że problem występuje w dużym stopniu, a ponad ¼ w stopniu średnim. Co ciekawe, przy tym zagadnieniu częściej niż zazwyczaj respondenci wskazywali konkretne miejscowości, których problem dotyczy np. Jerzmanowice, Przeginia, Czubrowice, Szklary, Sąspów. Niespełna 1/3 badanych uznała, że problem w równym stopniu dotyczy całej gminy. Kwestie jakie przy tej okazji podnosili badani dotyczyły przede wszystkim:

- braku atrakcyjnej, całorocznej oferty kulturalnej dla dzieci i młodzieży (np. w czasie ferii i wakacji jest ona wygaszana lub ograniczana),
- ograniczonej dostępności do świetlic w godzinach popołudniowych i wieczornych (po 18.00),
- kiepskiej oferty dla seniorów i osób dorosłych
- oraz małej różnorodności oferowanych zajęć np. brak zajęć fitness, kółka fotograficznego, szachowego itp.
- braku miejsc do spotkań i organizacji np. osiemnastek, chrzcin czy innych imprez i uroczystości rodzinnych i towarzyskich.

W pojedynczych głosach postulowano o większą dostępność finansową prowadzonych zajęć (szczególnie dla dzieci z ubogich rodzin) oraz lepszą promocję już dostępnej oferty – *dużo się dzieje, ale mało kto o tym wie*. Pojawiały się ponadto postulaty, by bardziej zróżnicować wydarzenia i ofertę kulturalną na terenie gminy. U części badanych występuje przekonanie, że wszystko robi się w Jerzmanowicach. Dość surowe oceny mieszkańców mogą wynikać z porównywania miejscowej oferty z tą, która może sobie pozwolić Kraków – *prawdziwa kultura to tylko w Krakowie, jak coś się dzieje to tylko w Krakowie*. Z metropolitarnym Krakowem mała gmina z pewnością nie może konkurować, ale warto skupić się na jednym elemencie, który również pojawił się w badaniu. Mieszkańcy widzą działania kulturalne jako narzędzie integracji społecznej. Dość mocno było to artykułowane i w tym kierunku powinny iść działania podejmowane przez publiczne placówki animujące życie kulturalne na terenie gminy.

Blisko połowa badanych, spośród tych którzy zwrócili uwagę na problem zanieczyszczenia środowiska na terenie gminy, uznała że występuje on w stopniu dużym (31% - średnim, 20% - małym). Jest on głównie utożsamiany z problemem palenia śmieci lub niskiej jakości paliw w celach grzewczych, wylewaniem ścieków do rowów, wypaleniem traw i tworzeniem dzikich wysypisk w lasach i rowach. Zwrócono także uwagę na zanieczyszczenia komunikacyjne powodowane przez wzmożony ruch na DK 94. Pokłosem tak zdefiniowanych problemów jest także ich rozlokowanie na terenie gminy: dolinki – niska emisja, miejscowości wzdłuż DK 94 – hałas i spaliny, lasy – w stronę Doliny Będkowskiej, Sąspów, Dąbrówka. 40% respondentów uznało, że problem ma charakter uniwersalny i dotyczy całej gminy.

W temacie niewystarczającej dostępności do infrastruktury żłobkowej i przedszkolnej problem dla gminy dostrzegło 59% badanych. Dla blisko 90% z nich występuje on w stopniu dużym (49%) lub średnim (40%). Respondenci zwracali przede wszystkim uwagę na brak żłobków oraz niską jakość przedszkoli publicznych (słaba baza, przepełnienie, brak rozbicia na grupy wiekowe, marne wyposażenie). Dostrzegali za to powiększenie oferty przedszkoli prywatnych. Problem zinstytucjonalizowanej opieki nad najmłodszymi dotyczy całej gminy, pojedyncze osoby wskazywały, że szczególnie dotkliwy jest on w Jerzmanowicach, Czubrowicach i Sąspowie.

Warto przyjrzeć się zagadnieniu dostępu do podstawowych mediów oraz kanalizacji. 53% badanych uznało, że jest faktyczny problem w rozwoju gminy, ale równocześnie 43% nie podzieliło takiej tezy. Respondenci, którzy udzielili pozytywnej odpowiedzi, piętnowali w ogromnej większości brak sieci kanalizacyjnej. Braku innych mediów nie dostrzegali. W odniesieniu do faktycznego braku infrastruktury kanalizacyjnej może zaskakiwać, że ponad 4 na 10 badanych nie widzi tutaj problemu, część z nich za pewne ma przydomowe szamba i jest zadowolona z tego stanu rzeczy, ale w korelacji z opiniami respondentów dotyczących ochrony środowiska i zanieczyszczenia go poprzez np. wylewania ścieków do rowów, fakt ten może zastanawiać.

Ostatnim obszarem problemowym, którego istnienie na terenie gminy dostrzegła ponad połowa badanych, było bezrobocie (53%). Dla ponad ¼ z nich pozostawanie bez pracy mieszkańców to duży problem, jako średni oceniło go 57% respondentów. Badani nie identyfikują obszarów gminy, które byłyby w sposób szczególny dotknięte tym zjawiskiem. Dotyczyć ono w opinii mieszkańców głównie osób młodych, absolwentów i osób wieku 50+, a wynikać ma z braku miejsc pracy na miejscu lub niedopasowania kompetencji do potrzeb lokalnych pracodawców. O ile faktyczny brak dużych podmiotów gospodarczych na terenie gminy jest faktem, to bliskość aglomeracji krakowskiej i śląskiej, które generują sporą liczbę miejsc pracy i wykazują duże zapotrzebowanie na pracowników, w pełni powinna pomóc rozwiązać problem osób bezrobotnych. Pytanie dotyczy motywacji i realnej chęci poszukiwania pracy, bo jak zauważają respondenci brak pracy często powiązany jest z niezaradnością życiową, problemami z używkami różnego typu i wygodnictwem (oczekiwanie pracy na miejscu – brak mobilności).

Pozostałym obszarom problemowym, o które pytano badaną grupę mieszkańców, uznane zostały za marginalne. Ich występowanie na terenie gminy było dotkliwe dla maksymalnie 27% badanych w przypadku dostrzeżenia słabej kondycji małych i średnich przedsiębiorstw. Dostępność do infrastruktury edukacyjnej, poczucie bezpieczeństwa, oferta i infrastruktura społeczna oraz poziom szkolnictwa w gminie nie budzi większego zaniepokojenia mieszkańców.

Część badanych zdecydowała się uzupełnić proponowane kategorie obszarów problemowych. Podkreślono w tym miejscu przynajmniej kilkakrotnie brak odpowiedniej infrastruktury dla pieszych (chodniki, bezpieczne pobocza), słabej jakości internet (potrzeba wysokiej przepustowości sieci światłowodowej), ograniczoną dostępność do lekarzy specjalistów oraz niski stopień działań partycypacyjnych i angażujących obywateli w politykę rozwojową gminy.

87% badanych postanowiło na zakończenie ankiety zaproponować władzom gminy kierunki zmian, na które powinny zwrócić szczególną uwagę. Zdecydowaną większość stanowiły postulaty będące odzwierciedleniem zdiagnozowanych i opisanych powyżej problemów. Dominowały apele o:

- poprawę komunikacji z Krakowem (podmiejski autobus MPK, integracja oferty przewozowej – wspólny bilet aglomeracyjny),
- zwiększenie bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów na drogach poprzez budowę sygnalizacji świetlnej i montaż progów zwalniających,
- rozbudowę chodników (w tym o jakość i trwałość realizowanych inwestycji),
- poprawę oferty czasu wolnego dla mieszkańców (rekreacja, kultura, uczenie przez całe życie) i kreowanie miejsc spotkań, ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży i seniorów,
- a także intensyfikację działań w zakresie rozbudowy sieci kanalizacyjnej na terenie gminy.

Jak widać nie wszystkie oczekiwania mieszkańców mają charakter rewitalizacyjny (kanalizacja, komunikacja publiczna). Spełnienie części z nich jest ponadto uwarunkowane współpracą z innymi podmiotami np. GDDKiA czy ZIKiT w Krakowie. Nie mniej jednak, warto w pracach nad GPR uwzględnić wnioski mieszkańców akcentujące potrzebę większej integracji społecznej, budowanie wspólnoty oraz warunków do rozwoju i samorealizacji w oparciu o lokalne zasoby.

7. Delimitacja i charakterystyka obszarów zdegradowanych

7.1. JERZMANOWICE

Pierwszym z obszarów zdegradowanych (kryzysowych) na terenie Gminy Jerzmanowice-Przegonia jest sołectwo Jerzmanowice. Miejscowość Jerzmanowice jest obszarem koncentracji różnych problemów społecznych. W granicach miejscowości zamieszkuje 32,6% ogółu mieszkańców gminy korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu, a także 30,5% ogółu mieszkańców gminy korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia. Równocześnie na terenie tego sołectwa zamieszkuje 25,0% ogółu ludności gminy korzystającej z pomocy społecznej z powodu ubóstwa oraz 15,4% ogółu mieszkańców gminy objętych wsparciem GOPS ze względu na niepełnosprawność. Jerzmanowice charakteryzują się także wysoką koncentracją interwencji policji, w 2014 roku na każde 100 mieszkańców policja interweniowała ponad 9 razy.

W przypadku miejscowości Jerzmanowice działaniami rewitalizacyjnymi planuje się objąć centralną część sołectwa, w granicach której znajdują się m.in.: centrum wsi, Zespół Szkół w Jerzmanowicach, boisko sportowe, otoczenie kościoła parafialnego oraz Gminny Ośrodek Kultury. Obszar ten cechuje się występowaniem różnego rodzaju problemów w sferze przestrzenno-funkcjonalnej. Na początku należy zwrócić uwagę na brak wyraźnie zdefiniowanego centrum miejscowości (brak przestrzeni publicznej służącej integracji mieszkańców oraz zaspokajaniu przezeń różnych potrzeb społecznych, brak elementów identyfikacyjnych przestrzeni w centrum wsi, występowanie przestrzeni niczych w otoczeniu obiektów użyteczności publicznej). Istotnym problemem przestrzennym, obniżającym poziom bezpieczeństwa osób korzystających z tego obszaru, jest brak ciągłości ciągów pieszych (np. przy boisku sportowym). Poważnym problemem jest również brak chodników przy jezdni w pobliżu kościoła parafialnego. Dodatkowo niezadowolający stan nawierzchni w otoczeniu kościoła może być problemem dla osób starszych osób z ograniczoną sprawnością ruchową. W granicach tego obszaru występują również różne bariery architektoniczne utrudniające swobodne przemieszczenia dla osób z ograniczoną sprawnością ruchową (m.in. słupy pośrodku chodnika, uskoki w chodnikach, zmiany nawierzchni). W granicach obszaru proponowanego do podjęcia działań rewitalizacyjnych położony jest także pustostan, stwarzający zagrożenie dla osób trzecich (ze względu na brak odpowiedniego zabezpieczenia). Podjęcia działań naprawczych wymaga także nieuporządkowany parking. Wszystko to sprawia, że omawiany obszar cechuje się niezadowolającym poziomem zagospodarowania i jakości (w tym estetyki) przestrzeni.

Pomimo występowania różnych problemów, omawiany obszar odznacza się znacznym potencjałem wewnętrznym oraz posiada istotne znaczenie dla rozwoju całej gminy. Obszar ten pełni rolę centrum administracyjnego oraz usługowo-handlowego gminy. W granicach obszaru zlokalizowane są obiekty użyteczności publicznej pełniące szereg różnych funkcji społecznych na rzecz mieszkańców (Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Ośrodek Kultury, gimnazjum, ośrodek zdrowia). Równocześnie na jego terenie znajdują się sklepy oraz obiekty gastronomiczne. Ponadto w granicach

tego obszaru zlokalizowany jest zabytkowy kościół parafialny pw. św. Bartłomieja Apostoła (kościół ten wpisany jest do rejestru zabytków).

7.2. PRZEGINIA

Kolejnym z obszarów zdegradowanych (kryzysowych) w granicach Gminy Jerzmanowice-Przegonia jest miejscowość Przegonia. Sołectwo Przegonia odznacza się koncentracją różnych problemów natury społecznej. Na terenie tej miejscowości zamieszkuje 21,6% ogółu mieszkańców gminy korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa oraz 21,5% ogółu ludności gminy korzystającej z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności. Ponadto na terenie tego sołectwa zamieszkuje 11,6% ogółu mieszkańców gminy objętych wsparciem GOPS z powodu bezrobocia, a także 7,0% ogółu mieszkańców gminy korzystających z systemu pomocy społecznej z powodu alkoholizmu. Istotnym problemem w sferze społecznej na terenie sołectwa Przegonia jest relatywnie niski poziom kapitału ludzkiego (wyniki egzaminów gimnazjalnych poniżej średniej dla kraju i województwa).

W przypadku sołectwa Przegonia działaniami rewitalizacyjnymi planuje się objąć obszar, w granicach którego znajdują się: ośrodek zdrowia, gimnazjum nr 2 oraz budynek remizy OSP. Obszar ten cechuje się występowaniem różnego rodzaju problemów o charakterze przestrzenno-funkcyjnym. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę, że przez teren miejscowości przebiega droga krajowa nr 94, która stanowi istotną barierę przestrzenną. Należy mieć na uwadze, że wyżej wspomniana droga krajowa nr 94 jest głównym źródłem emisji zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego w gminie, a poziom hałasu emitowanego przez ruch pojazdów na tej trasie przekracza dopuszczalne normy. Ponadto wśród problemów przestrzenno-funkcyjnych tego obszaru trzeba wymienić: niezadowalający stan zagospodarowania i jakości przestrzeni w otoczeniu ośrodka zdrowia, a także brak ciągłości ciągów pieszych.

7.3. ŁAZY

Kolejnym obszarem kryzysowym w gminie Jerzmanowice-Przegonia jest sołectwo Łazy. Pomimo, iż sołectwo to z punktu widzenia wskaźników pomocy społecznej nie wydaje się być obszarem kryzysowym w tej kwestii, a wskaźniki demograficzne wręcz wskazują na przyrost liczby mieszkańców należy jednak zwrócić uwagę na fakt, iż w badaniach jakościowych okazało się, iż sołectwo w ciągu ostatnich kilkunastu lat przeszło naturalną zmianę funkcji. Ludności rdzennej od kilkunastu lat sukcesywnie ubywa, a pozostający mieszkańcy to osoby stare, często samotne, potrzebujące wsparcia i pomocy. Z drugiej zaś strony przybywa ludności napływowej. Nowi mieszkańcy mają zupełnie nowe potrzeby, do których obecny stan przestrzeni publicznej i społecznej nie jest przygotowany. Stąd też konieczna jest rewitalizacja i ożywienie tej przestrzeni i nadanie mu nowych społecznie użytecznych funkcji, przy zapewnieniu zaspokojenia potrzeb także rdzennym mieszkańcom.

W przypadku sołectwa Łazy działaniami rewitalizacyjnymi planowane jest objęcie obszaru, na terenie którego znajdują się boisko sportowe i Szkolne Schronisko Młodzieżowe PTSM. Obszar ten cechuje się koncentracją różnych problemów w sferze funkcjonalno-przestrzennej. Należy zwłaszcza zwrócić uwagę na brak ciągów komunikacji pieszej, co stwarza zagrożenie dla mieszkańców, w szczególności zaś dzieci. Równocześnie w kategoriach problemu funkcjonalno-przestrzennego należy postrzegać brak odpowiedniego połączenia terenów sportu, przedszkola i schroniska młodzieżowego. Kolejnym problemem jest zaniedbany teren boiska sportowego (zaniedbane otoczenie, brak oświetlenia oraz miejsc do siedzenia), co przekłada się na brak oferty spędzania czasu wolnego dla młodzieży. Obszar ten odznacza się ponadto niezadowalającym poziomem zagospodarowania i jakości (w tym estetyki) przestrzeni.

7.4. CZUBROWICE

Ostatnim obszarem zdegradowanym (kryzysowym) na obszarze Gminy Jerzmanowice-Przegonia jest sołectwo Czubrowice. Miejscowość Czubrowice odznacza się występowaniem różnych problemów o charakterze społecznym. Na obszarze tego sołectwa zamieszkuje 15,5% ogółu mieszkańców gminy korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa. Równocześnie w granicach tej miejscowości zamieszkuje 12,6% ogółu mieszkańców gminy objętych wsparciem GOPS z powodu bezrobocia i 12,3% ogółu mieszkańców gminy korzystających z pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność. W granicach tego sołectwa zamieszkuje także 11,6% ogółu mieszkańców korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu alkoholizmu. Istotnym problemem tej miejscowości jest ponadto niski poziom aktywności obywatelskiej mieszkańców. Podczas wyborów prezydenckich w maju 2015 roku, frekwencja wyborcza w Czubrowicach osiągnęła najniższą wartość (47,3%) wśród wszystkich sołectw Gminy Jerzmanowice-Przegonia. Ponadto istotnym problemem społecznym tego sołectwa jest względnie niski poziom kapitału ludzkiego (wyniki uczniów ze sprawdzianu szóstoklasisty w 2014 roku były niższe od 13 punktów procentowych od średniej krajowej).

W przypadku sołectwa Czubrowice działaniami rewitalizacyjnymi planuje się objąć obszar, na terenie którego znajdują się: szkoła podstawowa wraz z boiskiem sportowym oraz remiza OSP. Obszar ten odznacza się nagromadzeniem różnych problemów w sferze przestrzenno-funkcjonalnej. Na terenie tego obszaru znajduje się zaniedbane boisko sportowe utrudniające dzieciom zabawę i uprawianie sportu. Niebezpieczne jest samo dojście do tego boiska (śliskie, bez odpowiedniego zabezpieczenia barierkami). Kolejnym problemem jest zawłaszczenie przestrzeni boiska przyszkolnego na potrzeby parkingu, jak również niewystarczające dostosowanie otoczenia szkoły do użytkowania przez dzieci (nierówne nawierzchnie). Problemem jest również niezadowalający stan zagospodarowania i jakości przestrzeni w otoczeniu budynku remizy OSP.

